

A HIT ABÉCÉJE

Mire jó ez a könyv?

Írni, olvasni kisiskolás korunkban úgy tanultunk, hogy betűt betűhöz illesztettünk. Így formáltuk a hangok jeleit értelmes szavakká, mondatokká. Hinni is tanulnunk kell, hiszen a hit nem más, mint olyan bizalom, ami a megértett tapasztalatra épül. A hit tanulása közben is fogalmat, fogalomhoz kell illeszteni, míg kialakul bennünk emberségünk lelki oldalának titkát, és megismerkedünk a velünk beszélgetni akaró Isten titkát. Ebben, a kis ábécés könyvben, nem találunk minden fontos fogalomra magyarázatot.

Nem tartalmazza ez a könyv a lelki írni és olvasni tudásnak minden titkát. Csak az ábécé rendjében egy-egy betűhöz hozzárendeltünk egy olyan fogalmat, ami mindennapi keresztény életünkben újra meg újra ránk köszön. Olyan szavak tartalmát segít pontosítani, megérteni, amelyeket talán sokszor használunk prédikációinkban, a mindennapi beszélgetéseink közben mégsem gondoljuk végig tartalmát, ezért sok fontos jelentése homályos marad.

Nem új felfedezésekre törekszik a könyv, hanem mindennapi keresztény beszélgetésünknek, a hit tanításának, és gyakorlásának néhány alapvető fogalmát szeretné pontosítani. Segédanyag kíván lenni azoknak, akik szeretnék tudni, hogy miben hisznek. Igyekezünk pozitív gondolatokat, címszavakat választani, mert segíteni szerettük volna azokat, akik hitüket tudatosan, értelmesen akarják élni.

Isten áldása legyen az olvasón, azokon, akik még ma is szeretik kutatni az Írásokat, hogy azt napi életgyakorlatuk útmutatójává tegyék

Akarat

„Ne látszatra szolgáljatok, mintha embereknek akarnátok tetszeni, hanem Krisztus szolgáljaként cselekedjétek Isten akaratát: lélekből” (Ef 6.6).

Az akarat olyan, mint a villanykapcsoló. Összeköt, kapcsolatot létesít vágyaink és a tetteink között. Ha valamit nem akarok, akkor sem időm, sem erőm, se kedvem nem lesz hozzá és nem valósul meg az, ami megtörténhetne. Az akarat lehet jó is meg rossz is. Jó akkor, ha az élet pártján áll, ha akaratom egybeesik azzal, amit Isten, teremtő uram akar velem tenni, és az fog megvalósulni az életemben, amire születtem, ami értelmet ad mindennapjaimnak. Ekkor akaratom Istennel köt össze. De lehet az akarat rossz is, amikor akaratom a másik és ez által önmagam pusztítására tör. Akkor vagyok igazán ember, ha a másikért teszek, a másik javára, áldására élek.

Az ember, döntésre született. Nincs jószág hormonunk, nem az az életünk feladata, hogy embereknek akarjunk tetszeni. Dönteni a jó mellett azt jelenti, hogy az én akaratom összekapcsolódik Isten akaratával, mint ahogyan a villanykapcsoló összekapcsolja, az izzólámpát az elektromos centráléval. Nem a villanykapcsoló világít, de benne szunnyad a lehetőség arra, hogy fény töltsen be a szobát. Nem az akaratod tesz igazán emberré, hanem a Teremtő, és ő nem erőszakolja rád önmagát. Hív és vár arra, hogy te is akarj, hogy az ő akarata az életedet mássá tegye.

Az akaratnak van határa, de Isten akarata ezen a határon is túl tud emelni. Ő nem azt akarja, hogy valami értelmetlenséget akarjak. Hiba szeretnék kínai császár lenni, mivel nincsenek ma kínai császárok, ez lehetetlen, vagy világhíres focista – ilyenek vannak – de erre

már nincs lehetőségem. Kár volna erre az akaratomat pazarolni. De sok olyan van az életemben, aminek elérésére Isten segítségével reális esélyem van. Leszokhatok káros szenvedélyeimről, rossz szokásaimról, mert ezekhez Isten erőt ad, hiszen ő az én pártomon van.

Igazán nagy akaraterő önmagam legyőzéséhez kell. Erre a győzelemre naponta lehetőségem nyílik. Akarnom kell rossz érzéseim, hangulataim, kisebb nagyobb nehézségeim felett győzni. Tudni kell, hogy a győzelem, bekapcsolódás Isten áramkörébe. Nem kegyetlen önkínzás, hanem boldog felszabadulás ez a győzelem. Ez adja szívünknek a legnagyobb örömet. Nem az önuralom diadala ez, hanem Isten megvalósuló uralma mifölöttünk.

A világ legmagasabb hegycsúcsa a Mount Everest vagy a nepáli bennszülöttek nyelvén a Csomolungma, ami tibeti nyelven azt jelenti, hogy „a föld istenasszonya”. Ez a tengerszinttől számított legmagasabb hely a földön, ami Kína és Nepál határán magasodik az égre. 8848 méter magas a térképek szerint. Azt is tudjuk róla, hogy évente a csúcs magassága 4 milliméterrel nő. 1852-ben Radhanath Sikdar indiai matematikus állapította meg először, hogy a Csomolungma a világ legmagasabb hegye. Az első mérés 1856-ban 8839 métert adott, de 8840 m-t jelentettek. Az 1998-as amerikai Everest Expedíció GPS egységet helyezett el a legmagasabb sziklára. Ezen a berendezésen keresztül 8850 m magasságot kaptak. Az Everest a tektonikai lemezek mozgása miatt tovább nő és évi 27 mm-rel mozdul el északkelet felé. 2005-ben a Kínai Állami Földmérő és Térképező Iroda expedíciót indított a hegy magasságának megmérésére. 2005. május 22-én érték el a hegy csúcsát. 2005. október 9-én hozták nyilvánosságra eredményüket, mely szerint a Csomolungma magassága $8844,43 \text{ m} \pm 0,21 \text{ m}$. Az intézet szerint ez volt az addigi legpontosabb mérés. Számításaik során csak a sziklákat vették figyelembe, a rajtuk lévő több méter havat és jeget nem.

Hosszú ideig mindenki megmászhatatlannak tartotta a veszélyekkel teli óriás hegyet. A világ legjobb hegymászói ostromolták az elérhetetlennek tűnő hegycsúcsot, sikertelenül. Végre 1953. május 29-én helyi idő szerint 11:30-kor az új-zélandi Edmund Hillary és a nepáli Tenzing Norgaj elérte az Everest csúcsát. Néhány évvel később Tenzing elismerte, hogy Hillary tette először lábát a csúcsra. Világszenzáció volt. Visszatérésük után Indiában és Nepálban is nagy ünnepekkel fogadták őket. Tenzinget egyesek szó szerint istenként kezdték tisztelni, azt gondolva, hogy Buddha vagy Siva reinkarnációja, Hillary-t pedig II. Erzsébet brit királynő lovaggá ültette. Életének nagy részét szentelte a nepáli serpák megsegítésének is. 1953-ban létrehozta a Himalája Alapot, ezen keresztül több iskolát és kórházat építettek a vidék elszigeteltebb településein. Tiszteletbeli elnöke az Amerikai Himalája Alapítványnak is. 2008. január 11-én Aucklandben, szívrohamban hunyt el. Ő volt az egyetlen új-zélandi, akinek a portréja már életében az ötdollároson szerepelt. Több utcát, iskolát és szervezetet is elneveztek róla. Élete során sokszor megkérdezték tőle, mi volt sikerének titka. Hiszen a hegyen sok kiváló hegymászó veszítette életét. Mi segítette a győzelemhez? Hillary mindig csak egyet mondott: az akaraterő, ami megtanít győzni önmagunk felett.

Az akaratnélküli emberek nem tudnak mit kezdeni Isten tervével, nem jutnak fel a csúcsra. Mindnyájunknak van egy Csomlungmája, de a csúcsra nem jutunk fel, ha akaratumat nem kapcsoljuk össze Isten végtelen erejével. Augustinus az 5. század nagy teológusa tanította: „Ha szándékaink és terveink sikerülnek, ne azért örüljünk, hogy szándékunk teljesült, hanem azért, hogy megtettük azt, amit Isten akart.” Mert ha célba ér az akaratumat nem Isten alkalmazkodik a mi terveinkhez, hanem mi teljesítettük az ő akaratumat. Ha valamilyen nehézség, megmászhatatlannak tűnő hegycsúcs mered elénk, azt akarja Isten, hogy megkérdezzük önmagunkat: „Akarsz-e győzni önmagad felett? Akarsz-e velem együtt akarni és győzni?”

Áldozat

„Hálával áldozz Istennek, és teljesítsd a Felségesnek tett fogadalmadat! (Zsolt 50,14)

Az áldozat lemondást jelent valami olyanról, ami a miénk, ami értékes, lehet ez tárgy, pénz, idő vagy bármi más. Ha erre kényszerítenek, akkor az áldozat szenvedés, de ha szeretetből adjuk az áldozatot, öröm és jó érzés. Ekkor azt fejezi ki, hogy az, akiért feláldozunk valamit, fontos a számunkra. Ezért az igazi áldozatot csak a bennünk lévő szeretet kényszeríti. Az áldozat nem üzlet, nem a kapok-adok törvénye irányítja, hanem az, hogy szeretnék tenni valamit a másikért, mert ez fontos nekem. Nem a külső körülmények kényszerének engedek, hanem belülről tartom fontosnak azt, hogy valamit adjak a másiknak, legyen az idő, vagy tárgy, vagy bármi más, ami neki is fontos.

Már az ókortól minden vallásban fontos volt az áldozat. Az ember az Isten elé járul és valamit ad, állatot, gabonát, tömjént hálájának kifejezéséül, vagy engesztelésül elkövetett bűneiért. Az áldozatok bemutatását minden ókori nép gyakorolta, de a bibliai áldozat valamiben különbözött a többi nép áldozatától. Nem az áldozatok anyagán, a bemutatás külsőségeink, a feláldozott dolog értékén volt a hangsúly, hanem azon, hogy az áldozathozó szíve belső embere hogyan kapcsolódott össze Istennel. Az áldozatok nagyságával vagy külső pompájával a Biblia szerint nem lehet lekenyerezni az Istent. Mindenünk, amink van, Istentől van. Ezért imádkozott így Dávid, amikor a templom építésére szánt adományokat számba vették: *„Bizony tőled van mindez, és csak azt adtuk neked, amit kezedből kaptunk”* (1Krn 29,14). Amikor áldozok Istennek, nem én adok, csak visszaadok, hiszen *„az Úr a föld, és ami betölti”* (Zsolt 24,1). Az áldozatban én vagyok a megajándékozott és nem Isten. A teremtéskor azért volt az Éden kertben egy fa, amit az embernek tiszteletben kellett tartani, hogy emlékeztessen arra, hogy nem a miénk a világ, hanem Isten ajándéka örök használatra. Az áldozat nem más, mint a nekem adott jóból visszaadok egy részt Istennek hálából. Lehet, hogy ezzel a másikat segítem, aki rászorul Isten kegyelmére, lehet, hogy Isten ügyét támogatom.

Az áldozat a bűn legyőzésének lehetőségére emlékeztet. Az ókori ember, amikor úgy érezte, hogy nincs rendben az Istennel való kapcsolata, egy szép, ép bárányt vitt áldozatul, akinek vére az áldozathozóért omlott Jézus áldozatának előképeként. Én nem az ajándékozott, hanem a megajándékozott voltam, mert az én megérdemelt sorosomat a bárány szenvedte el. Ő mondott le az életéről értertem.

De nemcsak az istentiszteleten, a vallásos cselekményekben áldozik Istennek az ember. Egymásnak is a szeretet áldozatával tartozunk, nem csupán a másik hasznára, hanem önmagunkért is. Az tud csak szeretni, aki áldozni tud, aki viszont nem tud szeretni az kiesik a világból, egyedül marad és értelmetlen lesz az élete.

Mikor kisiskolás voltam, volt két osztálytársam, Sanyi és Pisti. Unokatestvérek voltak és úgy hasonlítottak egymásra, mint két tojás. Mindkettőnek szőke, göndör haja volt, mindkettő szeretett focizni, egyforma magasak és egyforma erősek voltak. Apai nagyanyjuk és nagyapjuk egy volt, egy házba laktak és a két fiú édesapja ikertestvér volt. Ennek ellenére soha nem jöttek egyszerre az iskolába, mert utálták egymást, minden nap összeverekedtek. A naponkénti ökölharcban hol az egyik fiúnak, hol a másiknak tört be az orra. Pedig nem bántotta őket senki más, csak egymást ütötték ott, ahol érték.

Karácsonyra kaptak közösen egy igazi, bőrből készült futball-labdát, ami akkor, az 1950-es évek elején nemcsak az osztályban, hanem az egész iskolában szenzáció volt. Ekkor a háború után a szünetekben csak rongylabdával fociztunk, még gumilabdára sem tellett. Sanyi is, Pisti is gyorsan csapatot szervezett magának. Nem nagyon kellett kérlelni a fiúkat, hiszen az udvaron mindnyájan szerettünk volna igazi futball-labdával játszani az udvaron. De kitört a háború. A két fiú nem tudta eldönteni, hogy kit illet a labda tulajdonjoga, ki játszik először

vele. Mivel mind a két csapat várva várta azt a boldog pillanatot, hogy igazi futball-labdával játsszon, egymásnak estek a fiúk, s a két csapat szurkolói is beavatkoztak a harcba. Az el sem kezdett futball-meccs tömegverekedéssé fajult.

Ekkor lépett be az osztályba osztályfőnökünk, Divéky Ilona tanárnő. Néma csend lett egy pillanat alatt.

- Mi történet gyerekek? – kérdezte bölcs, derűs nyugalommal a tanárnő.

Mindenki Sanyira nézett, aki még akkor is görcsösen ölelte a futball-labdát.

- Gyere Sanyi, tedd ide az asztalra azt a gyönyörű új labdát – mondta mosolyogva a tanárnő

Sanyi, kissé megtépvve, mocskosan kíváncsi volt a katedra elé s az asztalra tette a labdát. Az egész osztály némán, vágyakozó szemmel nézte a becses, vágyva vágyott tárgyat. Mindenki arra gondolt, hogy most elveszi a tanárnő a labdát és csak év végén kapjuk vissza és akkor oda a focizás öröme. De nem ez történt. A tanárnő mosolyogva megkérdezte Sanyit.

- Ezen a szép labdán veszekedetek?

- Iiigeen – felelte bizonytalanul Sanyi.

- Ugye focizni szerettetek volna?

- Iiigeen – nyögte kétségbeesve Sanyi.

- Akkor valamit nem értek. Én nő vagyok és nem fociztam sohasem, de kérlek, magyarázzátok el nekem, hogy is megy ez a játék? Én mindig azt hittem, hogy két csapat kell a játékhoz és nem csak egy, így a labdával nem az egyik csapat játszik, hanem mind a kettő. Akkor mi a problémátok? No, gyere ki te is Pisti.

A két fiú, szótlánul állt a tanárnő előtt. Néma csönd volt az osztályba.

- No, akkor sorsoljuk ki, hogy ki végezze el a kezdőrúgást, a következő félidőt a másik csapat kezdi – mondta vidáman a tanárnő – de ehhez még valamire szükség van. Sanyi, aki a labdát szorongatja, áldozza fel a szép labdát a játékra, s ha focizni akartok az iskola után, akkor egyik nap Sanyié labda, a másik nap Pistié. Ez lesz a ti áldozatotok. Mert ahhoz, hogy focizni tudjatok, áldozat kell. Az önzésedeteket csak így tudjátok legyőzni.

Ezután elmaradtak a veszekedések és minden nagyszünetben, meg az iskola után boldogan rúgtuk a csodálatos, a békesség oltárára áldozott focilabdát.

Békesség

„Mert az Isten nem a zűrzavarnak, hanem a békességnek az Istene” (1Kor 14,33).

Az ószövetségi korban a keleti ember így köszönt: sálóm vagyis „békesség”. A békesség fogalma ma egy kicsit leszűkül, nagyon sokszor csak a háború szünetelését jelöljük vele. A héber sálóm szó nagyon sok jelentést hordoz. Ezt az is mutatja, hogy Bibliánk a sálóm szót huszonöt különböző kifejezéssel fordítja. Azt az állapotot jelöli a béke, amikor az ember az, aminek Isten teremtette, amikor boldogul, jól van testileg, lelkileg úgy egyénileg, mint közösségi vonatkozásban.

A békesség két ember, két csoport rendezett viszonyát jelenti, melynek mindkét fél örül. A békesség Isten teremtési rendjének nyugalma, az, amiről a Biblia így ír: *„És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó”* (1Móz,1,31). Ezért a békéhez szükség van a másik emberre, Istenre, aki összeköti az életünket azért, hogy közösen találjuk meg életünk harmóniáját a teremtett világgal. Háborúval, erőszakkal nem lehet békét vásárolni. Önző érdekeink hajszolása sem teremt békességet. Nem is az anyagi jólét eredménye ez a drága kincs, ami az élethez épp úgy szükséges, mint a kenyér, a levegő vagy a víz. A Biblia a békességet Isten adományának mondja. A 29. zsoltár szerint *„az ÚR megáldja népét*

békességgel.” (11. vers). Ézsaiás próféta pedig így vall erről: „*URam, te szereztél nekünk békességet, hiszen mindent te tettél, ami velünk történt*” (Ézs 25,12).

Az Újszövetség is a békességet tartja az emberhez méltó élet külső feltételének, ami ellentéte a zűrzavarnak, a háborúskodásnak, amikor ember, ember ellen támad. De a békét Jézus teremti, aki a Békesség Fejedelme. Csak ő „*a felkelő fény a magasságból, hogy világítson azoknak, akik sötétségben, a halál árnyékában lakoznak, hogy ráirányítsa lábukat a békesség útjára.*” (Luk 1,78-79). Jézus nem azért jött a földre, hogy új hitrendszert alkosson, hanem azért, hogy megmutassa életével, hogy lehet ma is békességben élni. Ezért lett az apostoli korban a keresztény igehirdetés tartalma és célja békességet hirdetni Jézus Krisztus által (ApCsel 10,36; Ef 2, 14-17). Jézus békessége összeköti a különböző kultúrájú, társadalmi helyzetű embereket egymással.

A kereszténység egyik nagy, sorsfordító teológusa volt Augustinus, vagy ahogy ma idézzük Szent Ágoston (354-430). Édesapja patricius, községi elöljáró volt az észak-afrikai Thagastében, aki jeles szónokká, filozófussá neveltette fiát, de elkísérte keresztény édesanyja, Mónika aggódó szeretete és imádsága. Élte a hanyatló római birodalom fiataljainak mulatozásra, hazug semmittevésre épülő céltalan életét. Sokféle filozófiai, tanítási rendszerrel próbálkozott, sikerei voltak, baráti köre nagyra értékelte, nagyszerű jövőt, karriert jósoltak neki, de egyet nem talált: a lelki békét, a belső megnyugvást, ami sikernél és gazdagságnál is többet ér. Megismerkedett Ambrosiussal (340-397) Milánó híres püspökével, akinek prédikációit csodálta, a korábban primitívnek ítélt bibliai történetek allegorikus értelmezésében is elmélyedt, de a döntő élményt egy különös kerti élmény hozta, amit maga ír le a Vallomások (Confesiones) című könyvében.

Egy este a kertjébe sétált az átmulatott hetek után. Nyomasztó súllyal nehezedett lelkére a múltja. Kisebb-nagyobb bűnei, amelyek céltalanná, értelmetlenné tették az életét. Eszével hiába tudta az evangéliumok történeteit, a biblia tanításait, amire édesanyja gyermekségétől fogva taníttatta. Hiába gondolkodott magasaróttú misztikus, filozófiai magyarázatokon, a szíve, a belső embere nem találta a békét. Mindennapi gyarlóságaira, hazugságaira, apró, érdekből, haszonlesésből elkövetett bűneire gondolt, meg arra, hogy a baráti mulatozásokban sokszor elfeledkezett Istenről, Jézus Krisztusról. A földre borult ott, ahol senki nem látta és elmondása szerint így fohászkozott:

- Ó, Uram, meddig haragszol még? Mikor lesz vége ennek az örökös holnapra várásnak? Miért nem ma... miért nem most?

Egyszerre csak gyermekhangot hallott a szomszédból. Valaki énekelt, egy kislány. Figyelni kezdett, de az ének szövegéből csak ennyit értett:

- Vedd és olvasd! Vedd és olvasd!

Nem ismert ilyen szövegű gyermek-éneket, akárhogy kutatott az emlékezetében. De a szíve azt diktálta: égi üzenet ez. Vedd és olvasd! Vedd és olvasd.

Visszament a házba és kinyitotta a Szentírás nála lévő példányát és a tekintete erre az igére esett: „*Mint nappal illik, tisztességben járjunk: nem dorbézolásban és részegeskedésben, nem szeretkezésben és kicsapongásban, nem viszálykodásban és irigységben, hanem öltések magatokra a Krisztus Jézust; a testet pedig ne úgy gondozzátok, hogy bűnös kívánságok ébredjenek benne.*” (Róm 13,13-14). „Ahogyan a mondat végére értem – írja Vallomásaiban – szívemet valami csodálatos öröm és békesség töltötte el. Igen, most már tudtam, hogy a bűn mocskos ruháját Isten elvette tőlem és Jézus megváltó szeretetének tiszta ruhájába öltöztetett.”

387-ben felvette a keresztséget és visszatért szülőhazájába, ahol presbiternek, majd 396-ban püspöknek választották. Több mint száz könyvet írt és a keresztény teológia egyik legnagyobb mestere lett. Ő a békesség teológusa volt. Azt tanította a legfontosabb művében, amit Isten városáról írt, hogy „a béke olyan kincs, hogy a teremtett dolgok között ennél edesebből hallani, ennél vonzóbbat kívánni, és hasznosabbat bírni nem lehet. Valamint nem találni olyant, aki ne szeretné a jókedvet, épen úgy nem akadhat az ember olyanra sem, ki ne

vágyakoznék a béke után. A béke a rend nyugalma.” A 84. zsoltár magyarázatában pedig ezt írta: „Légy igazságos, és akkor békességed lesz, s így az igazság és a béke megcsókolják egymást... Ha az igazsággal nem vagy barátságban, a békesség sem fog szeretni téged, s nem tér be hozzád”

Cél

„Testvéreim, én nem gondolom magamról, hogy már elértem, de egyet teszek: am mögöttem van azt elfelejtve, ami előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé”. (Fil 3, 13-14)

Az út értelmét a cél adja meg. Az emberi életet a Biblia gyakran hasonlítja úton járáshoz. Születésünkkel elindulunk valahonnan, és amikor visszaadjuk életünket Istennek valahová eljutottunk. Ha célba érünk értelmes volt az út, ha nem, akkor csak tévelyegtünk. A Biblia az életet Isten ajándékának tartja, és azt tanítja, hogy ezt a kincset értelmesen kell felhasználnunk.

De a célt nem csupán helyi értelemben használja a Biblia, amit valaki valamilyen mozgással el akar érni. Tágabb értelemben jelöli azt a szándékot, amit megvalósítani akarunk. Isten az egész világot célszerűen tervezte és a boldogságunk, belső békénk akkor valósul meg, ha a mi céljaink, terveink belesimulnak Isten tervébe. A Biblia szerint „*Mindent rendelésének megfelelően készítette az ÚR, még a bűnöst is, a veszedelem napjára*” (Péld 16,4). Vagyis a jónak és a rossznak egyformán célja van Isten tervében. Elénk adott Isten, áldást és átkot, életet és halált (5Móz 11,26-28; 30, 15-16), a célt feltárta előttünk. Az utat mi válasszuk meg. Ha Isten célját, az igaz emberséget elfogadjuk, akkor életünk túlér a földi létünkön, ha elutasítjuk, céltalan lesz az életünk.

Jézus is két utat tárt elénk. Az egyik keskeny, mert meg kell küzdeni az embert önmaga érdekeivel szembe fordító bűnnel, a másik széles, de céltalan, mert a veszedelemben visz még akkor is, ha sokan járnak rajta (Mt. 7,13-14). De hogyan lehet a rosszban is meglátni a célt? Meg kell keresni azt, hogy Isten, aki elénk tárja az utat mit akar. Ez a térkép a Biblia, amit imádságos szívvel lehet megérteni. A bűn – céltévesztés. Az elkövetett cselekedetek csak a bűnünk következményei. Az igazi baj a helyes iránytól való eltérés, eltévelyedés. Ezért a bűnbánat annak a felismerése, hogy nem jó után vagyok, eltévedtem. Isten bűnbocsánata pedig az a kegyelem, aminek a lényege: Isten visszavezet arra az útra, ami biztosan a célig, az ő országáig visz.

Minden ember célba akar érni, erre minden embernek esélye van. Erről a régi mese jut az eszembe, ami a teknősbékáról meg a nyúlról szólt. Történt egyszer, hogy nagyképűen, önmagától eltelve szaladgált a nyúl a mezőn.

- Fülemet rá, futásban nincs, aki legyőzzön! – kiabálta teli torokkal.
- Nos, ki áll ki velem? Egyszer csak megszólalt a bölcs, öreg teknős:
- Megpróbálom – mondta szerényen

- Te? - kacagott föl a nyúl. - Volna hozzá merszed? Nem elég a hátadon házadat cipelned? Velem futna versenyt egy ilyen lomha jószág?

- Akkor is - szólt a teknős - vállalom a próbát.

Eljött a próbatétel napja. Az erdő minden állata körülállta a pályát. A bölcs bagoly volt a bíró. A startvonalra állította a nyulat és a teknőst, majd elhangzott a parancsszó:

- Rajta!

Kocogni kezdett a teknős. Nevetett a nyúl rajta. Párat ugrott, és máris volt vagy félpályányi előnye.

- Buta teknős! – Gondolta, csúfot űz belőle. Megállt, gúnyosan nevette, hogy izzad a teknős, majd leheveredett, mintha ágy lenne csak a pázsit, nyújtózkodott, hunyt szemmel

feküdt hason, háton, s addig színlelte az alvást, míg elnyomja az álom. A nézők mind hazamentek csak a bölcs bagoly várt a célnál türelmesen.

Míg a nyúl aludt, a teknős csak lépkedett lankadatlan szorgalommal, elcsoszogott a szunnyadó nyúl mellett is lassan, s mire a nap az erdő fái mögé csúszott, holdfáradtan bár, de elérte a célt. Hűsebb lett a levegő, és ettől fölriad a nyúl. Rémülten fölugrott, amikor már csak egy lépésnyire volt a teknős a céltől. Nagyot rikkantott

- Hurrá! - s rohant, ahogy csak tudott – de már késő volt! A teknősbéka átért a célon, amit soha nem veszített a szeme elől.

Ez a régi mese jó példázza azokat a keresztényeket, akik büszkék erejükre, tudásukra. Képességeke, lehetőségeket kaptam Istentől, de ezt nem szolgálatra használják, hanem önmaguk dicsőítésére. Az ilyen keresztény annyira bízik önmagában, hogy a verseny közben elalszik az úton és elkésik. Jézus több példázatában is óv minket ettől a veszélytől. A gonosz szolga gondolta azt, hogy „*késik az én uram*” (Mt 24, 45-51). A balga szüzek gondolták azt, hogy elegendő lesz a olajuk a lámpásba. Azt gondolták, hogy a vőlegény késik pedig ők késtek el.

Csak az jut el a célba, aki nem téveszti szem elől az utat. Az ember célja az üdvösség, ami nem valami emberfeletti, földön kívüli állapot, hanem az, amikor megtaláljuk a célját, értelmét az életünknek, amit eltakart előlünk a bűn. Lebecsüljük a másikat, elhanyagoljuk a naponkénti kötelességteljesítésünket és ágy viselkedünk, mint a mesebeli nyúl, pedig csak a célban lehetünk igazán emberek, olyanok, mint amilyennek Isten teremtett bennünket. A cél minősíti az embert. Értelmet ad mindennapi életünk dolgainak. Az utat Isten adja, feltárja a célt, de csak akkor érek biztosan a célba, ha nem veszítem el szemem elől azt, amit ő akar az életemben nékem adni. Az elmondottakat egy verssel így lehet összefoglalni:

„Az út nem vezet,
kezed csak Jézus fogja.
Ha Vele jársz kéz a kézben
nem lehetsz a Sátán foglya.
Az út a célt mutatja.
Eléd jön Jézus, a remény,
ki erős karral támogat.
Ha elindulsz és hozzá szabad lépted,
célba érsz bizton, mert magába fogad.”

Csoda

„*István pedig – kegyelemmel és erővel telve – nagy jeleket és csodákat tett a nép között*”
(ApCsel 6.8)

A Biblia elsősorban Isten számunkra megmagyarázhatatlan cselekvését tartja csodának, de nem kutatja azt, hogy a Teremtő a természeti törvények meghaladásával, vagy azoknak általunk nem mindig értett betartásával cselekszik. A csoda nem a természettudományok által vizsgálható esemény, nem a természet törvényeinek felfüggesztése, hanem a hit világához tartozik. Isten bennük belép a mi téri idői világunkba és ott számunkra megmagyarázhatatlan módon cselekszik. Keze nyomán történik valami, ami jele annak, hogy Isten nem hagyta magára az embert, hanem ma is gondviselő urunk.

A keresztény ember nem a csodákba hisz, hanem Jézus Krisztusban. A hitet nem a csoda teremti, de a hit csodákat képes teremteni. Soha nem azért történnek csodák, hogy valaki ezeket látva hitre jusson. Viszont, ha valaki hisz, akkor életében tapasztalja Isten csodálatos jelenlétét. Az apostolok nem a maguk erejével, vagy valamilyen különleges

adottságok következtében tettek jeleket és csodákat. Istennek átadott életű emberek voltak, akiket Isten felhasznált arra, hogy rajtuk keresztül valamit tegyen az emberekért.

A jel olyan cselekvés vagy magatartás, ami valamire felhívja a figyelmet. Sokszor ismertetőjel, amely kifejezi azt, hogy a történetek kivel, mivel függnak össze. Isten jelei gondviselésének tapasztalásához segítik az embert. Az üdvösségtörténet jeles eseményeit a legtöbbször csodajelek kísérik, hogy az ember észrevegye, hogy itt Isten hatalma nyilvánkozik meg és nem pusztán hétköznapi, véletlen dolog történik. Isten küldötteinak bizonyágtévesztését azért kísérték csodás jelek, hogy az emberek észrevegyék, hogy a próféta, vagy Isten embere nem magától szól, itt most Isten üzen valamit, amit el kell fogadni, mert a sorsunk, életünk függ tőle.

A jel és a csoda önmagában még nem bizonyítja azt, hogy benne Isten van jelen. A hozzá társuló íge a bizonyíték. Ezért a Biblia a csalók jeleiről és csodáiról is beszél, amit Isten semmivé tesz (Ézs 44,25). Jézus pedig azt tanította, hogy az utolsó időkben „*hamis krisztusok és hamis próféták állnak majd elő, jeleket és csodákat tesznek, hogy megtévesszék – ha lehet – a választottakat is*” (Mt 24,24). A hamis jelek és csodák hitetésének csak az tud ellenállni, aki Jézus vezetését elfogadja és termi a Szentlélek gyümölcsét, a szeretetet, az örömet, a békességet és a többi krisztusi tulajdonságot (Gal 5, 22-23). István, az első keresztény vértanú ezért tudott Jézus hű bizonyágtévesztője lenni.

- Papa, láttál-e már csodát? – kérdezte tőlem nem is olyan régen az egyik nagyobb unokám. Kicsit gondolkodtam, azután eszembe jutott Dávid bácsi története.

Részegetes, kocsmázó ember volt, amolyan falu rossza. Egy kis somogyi faluban élt és nap, mint nap verte a feleségét, gyerekeit. Messze elkerülte a templomot és mindazokat a helyeket ahol Isten neve a káromkodáson kívül elhangzik.

Történt egyszer, hogy egy keresztény könyvárús érkezett a faluba, aki Bibliát, meg olyan könyveket árult, amiből a keresztény életmódot lehetett megtanulni. Ennek az embernek a házba is bekopogtatott és szíves szóval ajánlotta fel a könyveit, olcsó áron eladásra. Dávid bácsi – aki még akkor ereje teljében lévő fiatalember volt, ő volt a faluban a mezőőr – lekapta a falról a puskáját és le akarta löni a könyvárust. A könyvárús nem ijedt meg, szelíden elköszönt, és egy kis füzetecskét az asztalon „felejtett”, aminek az volt a címe: „miért a sok szenvedés?” Az ajtóban illedelmesen köszönt és csak ennyit mondott: „Majd még visszajövök.”

A következő héten – éppen nagy dologidő volt – újra benyitott Dávidékhoz. Ekkor csak az asszony, Mariska néni volt otthon. Jézusról beszélt, az ő szeretetéről, a Biblia alapvető tanításait tárta fel. Ez a látogatás hónapokon át folyt. Mariska néni eldöntötte, hogy hitvalló keresztséggel megpecsételi a Krisztussal kötött szövetségét, akinek segítségét napról napra érezte életében. Eljött a keresztelés napja. Dávid bácsi elhatározta, hogy a keresztelő prédikátort lelövi. Gondosan elkészítette a puskáját. Amikor Mariska néni a gyülekezettel együtt kivonult a falu határában, ahol a patakot eltorlaszolták, hogy elegendő víz legyen a bemelegítéshez, Dávid bácsi jó előre felmászott a közelben lévő vadlesre, ami nem volt messzebb a keresztelés helyétől, mint 15 méter. Az éneklés és az imádkozás után a fehérbe öltözött keresztelendők beléptek a patakba.

Dávid bácsi gondosan célzott, hiszen jó vadász volt, ujjá a ravaszon volt, de sehogy sem tudta meghúzni a ravaszt. Mérgében sírt, de az ujjá nem engedelmeskedett. Mari néni szépen csendben megkeresztelték.

Dávid bácsi lemászott a vadlesről és bánatában elment, hogy leigya magát. Ahogy belépett a kocsmába, a régi cimborák gúnyolni kezdték.

- No te szájhős, nem merted lenőni a papot. Ne is gyere közénk, ilyen rongy emberrel még inni sem érdemes.

Szégyenében Dávid bácsi hazabotorkált. Köszönés nélkül, lehorgasztott fővel leült a kemence padkára. Mariska néni kedves szóval, finom vacsorával várta. És így történt ez másnap is meg

harmadnap is, és mindig. Egy esztendő múlva Dávid bácsi is ott állt a patakban és könnyes szemmel hallgatta a lelkész szavát, aki a feje felé tette a kezét és ezt mondta.

- Szeretett testvérem, a te hitednek vallomására keresztellek meg téged, az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében”

A történet után a kis unokám ezt kérdezte:

- Papa, akkor a csoda az, amitől megváltozik az életünk?
- Igen, kicsi fiam, ezt én sem tudtam volna pontosabban elmondani.

Döntés

„Lásd, eléd adtam ma az életet és a jót, de a halált és a rosszat is” (5Móz 30,15)

Szabadság, emberhez méltó élet csak ott van, ahol dönthetünk. Ha kényszer lesz a jó, akkor az ember erkölcsi személyisége sérül. Ami egy esélyes, az nem érdem. Senki nem kap Kossuth-díjat, mert lélegzik, vagy dobog a szíve, ezek ösztönös, automatikus cselekedetek. A döntés az ember erkölcsének az alapja. Az életünket meghatározó alapvető normákat tudatosan kell elfogadnunk. Ettől vagyunk igazán emberek. Amikor megteremtette Isten az embert, az Éden kertben egy fát is plántált, a jó és gonosz tudásának fáját. Ez nem csapda volt, hanem a döntés lehetősége. Ennek az egy fának a tiszteletbetartásával fejezte ki az első emberpár, hogy az élet, az Istennel, világgal és egymással való kapcsolatuk szabadsága mellett döntöttek. A döntés alapja Isten szava volt, aki megmondta, hogy mi a jó és a rossz következményét is közölte az emberrel. Ez a szó adott biztos alapot a helyes döntéshez. De isten szava át is hágható, az ember másként is dönthet Isten és önmaga ellen.

Isten döntései szorosan kapcsolódnak törvényeihez és egyéb parancsolataihoz. Ezekben Isten nem csupán hatalmi szóval rendel el valamit, hanem döntését közli, aminek betartása az ember érdekét szolgálja. A helyes döntéshez segít. A büntető törvénykönyvben a „ne ölj”, „ne lopj”, „ne paráználkadj” törvény értelmezhetetlen lenne, mert ott a bünt pontosabban kell meghatározni és az érte járó büntetést is rögzíteni kell. Ezért mondja az Ószövetség a Tízparancsolatot „tíz igének”, mivel az ige cselekvést, létezését, történést fejez ki. Isten segítsége ez a döntéseinkhez.

Isten döntései igazságosak, törvényei is azok. Mózes, amikor halála előtt búcsúzott népétől erről így tett bizonyosságot: *„Mert melyik nagy nemzethez vannak olyan közel az istenei, mint hozzánk, a mi Isteniünk, az ÚR, valahányszor kiáltunk hozzá? És melyik nagy nemzetnek vannak olyan igazságos rendelkezései és döntései, mint amilyen az egész törvény?” (5Móz 4,7-8).* Isten ezzel biztosította a helyes döntés lehetőségét az embernek. Erre kötött szövetséget velünk. A Szentírás ezért a szövetségekötések sorozata. Mindegyik arra szolgál, hogy helyes döntést tanuljon az ember, mert ez az életének egyedül biztos alapja.

Jézus is azért jött a földre, hogy dönteni tanítson. Így hívta el tanítványait: *„Így szólt hozzájuk: Jöjjetek utánam, és emberhalászokká teszlek titeket! Ők pedig azonnal otthagyták hálójukat, és követték őt.” (Mát 4,19-20).* Jézus elmondta a hívó szót és azt, ami a döntés következménye lesz (emberhalászokká teszlek), de a döntést a tanítványoknak kellett meghozni. Nem parancsolt rájuk Jézus, hogy a hálót, meg a halászfelszerelést hagyják ott. Ez az ő döntésük volt. Krisztus keresztje a döntés helye a mi számunkra. Mindnyájunknak el kell dönteni, hogy Krisztus jobb vagy baloldalán akarunk-e megfeszíttetni. A kereszténység sem lehet kényszer. Szabad elhatározásból, belső meggyőződésből hittel kell választani a reménység és a szeretet életét.

Az elhamarkodott döntés veszélyes, mert Isten akaratát, szavát kihagyja az ember számításából, de a halogatott döntés is megkeseríti az ember életét. Egy érdekes pszichológiai kísérletről olvastam nem régen.

Egy pszichológus a teremben járkált, miközben stressz kezelést oktatott a közönségnek. Amikor felemelt egy poharat, mindenki a megszokott félig üres vagy félig teli kérdésre számított. Ehelyett mosolyogva azt kérdezte:

- Milyen nehéz ez a pohárvíz?

A válaszok 2 dekagrammtól fél kilóig terjedtek. A pszichológus így válaszolt:

- A tényleges súly nem lényeges, attól függ, milyen hosszan tartom a kezemben. Ha csak egy percig tartom, könnyű. Ha egy órán át tartom, megfájdul a karom. Ha egy napig tartom, a karom elzsibbad és megbénul. Egyik esetben sem változik a pohár víz súlya, de minél továbbtartom, annál nehezebb lesz.

Így van ez döntéseinkkel is. Ha tudom, hogy mi a jó és nem teszem, nem döntök mellette, lusta vagyok követni, akkor az bűnömmé lesz (Jak 4,17). Majd így folytatta a pszichológus:

- Az életben a stressz és az aggodalom olyan, mint ez a pohár víz, ami rendszerint azért alakul ki bennünk, mert halogatjuk a jó melletti döntéseinket. Gondolunk az Isten akaratára egy kis ideig, de nem döntünk és semmi sem történik. Gondolunk a jóra egy kicsit hosszabban, és elkezdenek fájni az elmulasztott perceink, és ha egész nap csak a jóra gondolsz, de nem teszel, semmit megbénulsz, képtelen leszel bármit is csinálni.

Nagyon fontos, hogy tudj Isten Igéje szerint mihamarabb dönteni! Minél előbb tedd le minden terhedet, ne cipeld őket tovább. Ne felejtse el letenni a poharat! Ne halogasd a döntést, mert ez lelkedet rombolja. Az élet állandó választás elé állít. Ha Jézus mellett döntesz, akkor minden gondodban, bajodban ő segít. A helyes döntés az aggodalmaskodás bénító poklából szabadít ki és bekapcsol Isten gondviselésének rendjébe. Jézus ezért tanított így a Hegyi beszédben *„Ne aggódjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk? – vagy: Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra? Mindezt a pogányok kérdezzetik, a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre. De keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind, ráadásul megadatnak nektek”* (Mát 6,31-33).

Engedelmisség

„Hit által engedelmeskedett Ábrahám, amikor elhívatott, hogy induljon el arra a helyre, amelyet örökségül fog kapni. És elindult, nem tudva, hova megy” (Zsid 11,8).

Az engedelmisség önmagában nem érték. Sok mindennek engedelmeskedhetünk, rossznak is, jónak is. Értékké csak úgy lesz az engedelmisség életünkben, hogyha Istenhez, a mi teremtő urunk céljaihoz kapcsol minket. Sokszor azt gondolják ma az emberek, hogy az engedelmisség akaratnélküliséget jelent, de az igazi engedelmisség döntés. Isten rám vonatkozó akaratának elfogadása.

Mindennapi szóhasználatunkban az engedelmisség negatív előjelű szó lett. Háborús bűnösök használták, amikor a bíróság előtt „ártatlanságunkat” azzal akarták bizonygatni, hogy csak parancsra cselekedték azt, amit elkövettek. Így az engedelmisség olyan magatartási mód lett, mely valamely hatalom vagy felsőbbség utasításának, parancsának gondolkodás és megfontolás nélkül eleget tesz, valamilyen tekintélynek aláveti magát. Az engedelmisség így a szabadság feladását jelenti, amit Isten nem akar, hiszen ő nem akarat nélküli báboknak teremtett minket.

Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embert Isten szabadnak teremtette, de szabadságának kockázatát Isten vállalta. A remekműként megformált ember, az Isten által ültetett kertben, Isten teremtette, de maga vállalta segítőtárssal útnak indult, hogy Isten az ő léte felett is ki tudja mondani a „minden igen jó”-t. Ha az ember helyesen műveli és őrzi a rábízott világot, akkor a kert terjed és a teremtés célhoz ér, ha a Kísértőt követi, ő kerül a

paradicsomon kívülre. A szabadság próbája a kert közepén álló fa volt. Ez volt az ember engedelmisségének, hitének és szeretetének próbaköve. A szabadságot a törvény biztosította, amely elsősorban adott. A kert minden fája az ember tulajdona lett. Isten csak azért kért vissza egy részt, hogy hálásan tudjam fogadni a többit. A bűn lehetősége nélkül nem lehet győztes az ember. A gyermeki ártatlanságból a kísértések próbáin vezet út a tökéletesség felé. Ezért az Éden kertjéhez hozzátartozik a Kísértő is.

Ha győztesek akarunk lenni, nem elég a teremtés titkát ismerni, a kísértés kockázatát is vállalnunk kell. A győzelem lehetősége együtt jár a kísértés kockázatával. A győzelem lehetősége az Isten iránti engedelmisségünk lehetősége. Isten törvénye a szeretet oltalmazó kőfala. A kísértés ezzel akar szembefordítani minket. A szeretetről akarja bebizonyítani, hogy az a zsarnokság, a teljes szabadság akadálya. Ugyanakkor Isten gondviselő szeretete arról győz meg, hogy csak neki engedelmeskedve állhatunk ellent a Kísértőnek.

Az Éden kertje óta minden kísértésnek ez a három eleme van. Ezzel akar Sátán az engedetlenségre rávenni minket. Először is azt akarja elérni a Kísértő, hogy ne lássuk azt, hogy Isten adott mindent, ami jó. Ezt ma is úgy teszi, hogy kegyetlen zsarnoknak akarja a Teremtőt feltüntetni, aki mindent, ami fontos és jó az élethez, megtilt, engedelmisséget parancsol. Ugyanúgy, mint az első bünesetkor az engedetlenség következményét eltakarja az ember elől, és a tökéletesedés, a célhoz jutás feltételének az Isten által támasztott próbakő áthágását az engedetlenséget tanácsolja. Ez a bűn értékcséréje. A kísértés értékeket tagad, szélsőségekbe visz, eltakarja a következményeket, és azt teszi az ember előtt kívánatosnak, amit Isten fenntartott önmagának.

A Biblia az Isten iránti engedelmisségre tanít bennünket, de ez nem kényszer, amire Isten mindenható hatalma rávesz minket, hanem egy felismert lehetőség, életünk igazi céljának, értelmének megtalálása. Minden engedelmisségünk mércéje az Istennek való engedelmisség. Jól mutatja ezt egy történet, amit Prof. Dr. Tapolyai Mihálytól hallottam.

1944. március 19-e utáni vasárnap az Orvosi Egyetemen a gyülekezési tilalom ellenére egy csoport gyűlt össze a szokásos, előre meghirdetett csendes-napra. Kiss professzor is eljött és csendre intve a jelenlévőket elment, hogy Eichmannak, Budapest német városparancsnokságán elmagyarázza, hogy erre az összejövételre miért van szükség. A kapuőr nem engedte be, hiába mondta, hogy kérdezni akar csupán valamit. „Nem kérdezzünk!” – volt az őr parancsa.

Dr. Kiss Ferenc visszatért az egyetemre, és Tapolyai Mihály professzor visszaemlékezése szerint ezt mondta az összegyűlt fiataloknak: "Eichman nem fogadott... A kapuőr azt mondta, hogy "nichts fragen!" Semmit ne kérdezzek! Tehát többet, ezentúl semmit nem kérdezzünk, - értették? Megtartjuk a csendes napot! És többet semmit nem kérdezzünk! Ők mondták. És azt tesszük, amit lelkiismeretünk diktál. Mindenki a maga bőrét viszi a vásárra. Nem kérdezzünk, csak tesszük a dolgunk! Mindent, amit helyesnek és jónak látunk, azt cselekedjük. A hatalom kivonta magát a demokrácia, az alkotmányos rend kontrollja alól. Ilyenkor nem szabad kérdezni semmit, csak cselekedni", vagyis engedelmeskedni Istennek az engedetlen világban. "Cselekedjenek bármit, amire bátorságuk és lelkiismeretük indítja, csak ne próbáljanak engedélyt kérni ehhez. ... Aztán így folytatta: Ha kérdeznek, akkor választ kapnak, és akkor annak már engedelmeskedni kell! Akkor ez már lelkiismereti kötelesség is! Ha megtiltják, akkor annak engedelmeskedni kell, mert a legnagyobb erősségüket, a jó lelkiismeretet veszítik el. Ha nem kérdeznek semmit, hanem a józan realitásérzékre és a hitre támaszkodva döntenek és tesznek, úgysem tesznek rosszat, akkor túlélhetnek sok válságot, és lelküket is megőrzik!"

Az engedelmisség a lélek hűsége a Teremtőhöz. Az engedelmes ember nem a parancsolatok szorítása elől menekül, hanem Isten parancsaiban meglátja azt a védőfalat, ami megőrzi bennünket, az erkölcsi életünket, emberségünket tönkretévő bűntől

Élet

„Megismerteted velem az élet útját, teljes öröm van tenálad, örökké tart a gyönyörűség jobboldon” (Zsolt 16,11).

Az élet Bibliában nem csupán biológiai fogalom. Isten ajándéka, aminek nem tulajdonosai, hanem sáfárai vagyunk és ezzel a kincssel Isten elszámolásra hív minket, ezért hát nem tékozolható. Több mint az élőlények születése és halála közötti létezése. A Bibliában inkább valami képességet, valaminek a megcselekvésére, elvégzésére való lehetőséget, reménységet jelent. A Biblia korának embere az életről nem elvontan gondolkodott: ami mozog, ami reagál a másokra, a környezetére, aki lélegzik, az az élő. Ez nem magától van, hanem Isten ajándéka, amivel akkor élünk helyesen, ha a nekünk szabott időben helyes kapcsolatot építünk Istennel, a másik emberrel, és az élet törvényszerűségei szerint élünk a természet világába.

A Biblia szerint az élet Isten tulajdona. A halál lényege az Istennel megszakított kapcsolat. Ezért a biológiai életünk lehetőség arra, hogy az igazi életet az örök életet megtaláljuk. Isten, embereknek teremtett minket és nem angyaloknak. Örök életünk is csak akkor öröm és kiteljesedés, ha emberek maradunk úgy, ahogyan Isten megteremtett bennünket. Az üdvösségünknek nem az az alapja, hogy mi más lényekké legyünk, mint akik vagyunk, nem is az, hogy lényünk egy része halhatatlan, hanem az, hogy emberek legyünk, akik Isten teremtői szándéka szerinti emberek. A Biblia emberképének, mint ahogyan láttuk, az a lényege, hogy mi a spirituális és a materiális világ határán élünk, ezt a két világot kapcsoljuk össze. Ha bármelyiket elhanyagoljuk, megtagadjuk, akkor Isten teremtési rendjével kerülünk szembe. Éppen így, ha valamelyikkel elnyomjuk a másikat, kikerülünk Isten teremtői szándékának védőernyője alól. Az örök élet a teljes ember teljes élete a büntől teljesen megtisztított világban.

Az örök élet kapuja a mi biológiai életünkben van. Ezért a Biblia minden élő tiszteletére tanít minket. Albert Schweitzer a béke Nobel-díjas gondolkodó, aki nagy sikerekkel induló teológus és orgonista pályáját cserélte el és felépített egy kórház falut az Ogove folyó partján, Közép-Afrikában, minden élő tiszteletét, segítségét tartotta élete igazi tartalmának. Felismerte azt, hogy az örök élet lehetősége minden életnek a titka. Az életünk döntések sora. Nem állóháború, hanem a Biblia szerint úton járás a cél felé. A cél nem a hlál, hanem az élet, amit Jézus Krisztus a megváltó visszaad nekünk, azt, amit bűneink miatt elveszítettünk. A földi mulandót örökkévalóvá teszik.

Mi az örök élet? Nem halhatatlanság, hanem halál nélkülség. A Biblia szerint egyedül Isten halhatatlan (1Tim 6, 16), de ha az emberben Isten, Jézus Krisztus által helyreállítja az élethez elengedhetetlen kapcsolatot, és ismét harmóniába kerül a világegyetemmel, az örök élet részese lesz. Az örök élet az Istennel való kapcsolatból újra meg újra megújuló élet, vagyis halál nélkülség. Ezért mutatja be a Jelenések könyvének prófétai látomása úgy az új Jeruzsálemet, „a” várost, hogy abban nem lesz többé halál, mert megszűnik a bűn okozta harmóniazavar.

Ez az ország, csak akkor lesz az enyém, ha Jézus lesz a szövetséges társam. Az életet meg lehet nyerni és el lehet veszíteni. A kulcs: Jézus Krisztus szövetsége. A 18. században történet, hogy egy igazságos ítéleteiről híres, porosz uralkodó gúnyosan megkérdezte udvari papjától:

- Hogy lehet igaz az, hogy maga azt prédikálja egyszer, hogy Jézus minden bűnt megbocsájt, máskor meg azt, hogy egy bűn is elegendő ahhoz, hogy elveszítsük az örök életet? Ezer bűn könnyebb, mint egy?

A lelkész a kérdésre kérdéssel válaszolt:

- Felséges uram, ha fogom ezt a nagy követ, s a vízre helyezem elsüllyed-e vagy lebegni fog a víz színén?
- Természetesen elmerül – kacagott az uralkodó.
- És ha fogok ezer követ és egy uszályra eszem, elsüllyed, vagy lebegni fog a víz színén?
- Természetesen, lebegni fognak?
- Nos, akkor egy kő nehezebb, mint az ezer, meg az uszály?

Az uralkodó nem tudott válaszolni. Az udvari lelkész így folytatta:

- Így van ez az étellel is. A saját erőnkől elveszítjük azt, ami a legdrágább kincsünk, az életünket, de Jézussal megnyerhetünk mindent.

Az élet, ajándék. El kell fogadni és helyesen kell vele sáfárkodni. Ha Jézus hordozza az életem, nem süllyedhetek el. A múló pillanatok örök életre tudjuk váltani.

Sok ember azt kérdezi, van-e élet halál után? A Biblia nem erre a kérdésre válaszol, hanem egy sokkal fontosabbra és kevésbé elvont, spekulatívra: van-e életed a haláloed előtt? Jézustól elfogadod-e az általa felajánlott kincset, vagy eltékozolod az életet? Sorskérdésünk az élet, az örök sorsunk dől el a nekünk adott rövid időben. Helyesen kell döntenünk.

Feltámadás

„Hiszen ha nincs halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel. Ha pedig Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi igehirdetésünk, de hiábavaló a hitetek is.” (1Kor 15,13-14).

Jézus az élet ura, a bűn zsoldja pedig a halál (Róm 6,23). Életünk része a halál. Hiszen amikor megszülettünk egy volt biztos: meg fogunk halni. Mégis titokzatos, borzongató tényként jelenik meg sok hívő és nem hívő ember előtt. A köznyelvben a halálon a testi, biológiai létünk végét értjük, amikor megszűnik az az állandó anyagcsere folyamat, ami összeköt minket a materiális világgal.

A Biblia tanítása szerint - ami keresztény hitünk máig őrzött közös öröksége -, Isten az embert nem halálra, hanem életre teremtette. Életünk viszont kezdettől nem önmagában való, hanem egy kapcsolatrendszer eredménye. Amíg biológiailag anyagcserénk egy közösséget, harmonikus kapcsolatot jelent a légzés, a táplálkozás segítségével, az anyagi világgal, ugyanígy a szociális térben is a kapcsolatok tesznek bennünket emberré. Ez a harmonikus közösség feltételezi az Istennel való töretlen kapcsolatot. Azért élek, mert az élet forrásával, Istennel kapcsolatban vagyok. Az ember számára Isten a létezés. De ez nem csupán statikus tény, hanem cselekvő létezés. Ennek a létezésnek az alapja, hogy benne, az élet forrásában harmonikus közösségbe jutok úgy Istennel, mint a felebaráttal, önmagammal és a teremtett világgal. Benne újra és újra emberré leszek. Azért élek, hogy egész, teljes legyek a másikban, a biológiai világban és Istennel való kapcsolatomban. Azért élek, mert harmonikus része vagyok az Isten által megteremtett univerzumnak.

Mit mond a Szentírás az ember, halál utáni állapotáról? Meglepően – az egyiptomi és a sumér-akkád hagyományoktól eltérően – szűkszavúan tudósít erről. Ha bekövetkezik az ember földi halála, vagy ahogyan Jézus mondja: a „halál alvása”, az egységes ember működésképtelen lesz. A test porrá lesz, vagyis visszakerül anyaga a természet körforgásába. A ruah-ja, vagyis az éltető isteni erő, amin keresztül Isten velünk a kapcsolatot tartja, visszatér a Teremtőhöz, aki adta (Préd 12,9), az ember személyisége pedig nem semmisül meg – hiszen fel kell, hogy támadjon. Az Ótestamentum héberül seolnak, az Újtestamentum pedig hadésznek nevezi azt a helyet, ahol a halottak tartózkodnak. Mindkét szó a Bibliában leggyakrabban a sírt jelenti. Minden halott erre a helyre jut (Zsolt 89,49), az igazak és a

gonoszul élők egyformán (pl. 1Móz 37,35 és 4Móz 16,30). A seol magába zárja az egész embert, amikor meghal. A feltámadáskor az ember lelke, személyisége hagyja el a sírt, hiszen ez szenvedte el a halált is (ApCsel 2,27.31; Zsolt 16,10; 30,4). A sír nem az öntudatuknál lévő emberek helye. A meghaltak alusznak, öntudatlan állapotban léteznek a feltámadásig, amikor a sír kiadja halottait (Jel 20,13).

Jézus feltámadása győzte le a halált. A húsvéti üres sír a bizonyág. Amikor Makovecz Imre (1935-2011) a magyar organikus építészet nagy mestere, amikor a siófoki evangélikus templomot tervezte, ragaszkodott, hogy a szentély előtt egy ezüstözött megtört Krisztus test lebegjen láthatatlan szálakkal kifeszítve az oltár előtt. A magyar evangélikus templomokban nem szokás szobrokat állítani, ezért a presbitérium ellenezte a mester ötletét, de az nem engedett. Ragaszkodott ehhez a különleges, ég és föld között lebegő szoborhoz. Így érvelt:

- A kereszténység titka ez a lebegés. A földi Krisztus könnyen megérthető, a mennyei Krisztusban is egyszerű hinni, de a hit igazi próbája az, amikor az élő Krisztus átlépi a menny és a föld határát. Amikor feltámadt és mennybe ment, és amikor dicsőségben visszajön érettünk, hogy feltámassza azokat, akik az Úrban haltak el.

A halottak teljesen érzéketlenek. Ebből az alvásból ébreszt fel a feltámadás, ami nem más, mint az élet és a személyiség teljességének helyreállítása. Az első feltámadás, ami a keresztény reménység alapja (1Kor 15,14) Jézus második eljövetelekor lesz, amikor azok támadnak fel, akik a Krisztuséi, akik őt követték a földi életükben (1Kor 15,22–23; 1Thess 4,14–18). Krisztushoz hasonlóan a feltámadottaknak valóságos, de megdicsőült testük lesz. A kereszténység alapvető hitvallása, hogy a test feltámadásában hisz, nem pedig a testtől független, halhatatlan lélek továbbélésében. Pál azt mondja, hogy Krisztus „*az ő dicsőséges testéhez hasonlónak változtatja a mi gyarló testünket, azzal az erővel, amellyel maga alá vethet mindeneket*” (Fil 3,21). Pál a meg nem dicsőült emberi testet „*érzéki testnek*” (szpeiretai szóma), az örök életet elnyert ember testét pedig „*lelki testnek*” (szóma pneumatikon) nevezi. Az előbbi halandó és romlandó, az utóbbi nem rabja már a halálnak, és ezért romolhatatlan. A romolhatatlanná változás a feltámadás pillanatában történik meg (1Kor 15,42–54).

A második, vagy egyetemes feltámadás azokra vonatkozik, akik nem fogadták el a kegyelem lehetőségét, amit Jézus Krisztusban kaphatunk. Ezt a feltámadást a végítélet és a kárhozat követi (Jn 5,29), hiszen az ő bűneikre nem vonatkozik Jézus szabadító halála. Ez a második halál, amiben nemcsak az Istentől, az élet forrásától való örök elszakíttóságuk lesz nyilvánvalóvá, hanem emberi egzisztenciájukban is teljesen megsemmisülnek. Velük együtt pusztul el a halál is (Jel 20,11–15).

Gondviselés

„Azután így nevezte el Ábrahám azt a helyet: Az ÚR gondoskodik. Ma ezt mondják: Az ÚR hegyén a gondviselés.” (1Móz, 22,14)

Ebben a rövid mondatban nagy erejű szó az „azután”. Isten Ábrahámától a legdrágábbat, egyszülött fiát, amire évtizedekig várva várt, kérte el. És amikor Isten szaváért, engedelmes hitből Izsákról is le tudott mondani, akkor jött az angyali az meg a kos, ami fennakadt a bozótba. Az lett a fiú helyett, mindnyájunk helyett az áldozat (1Móz 22, 1-13). A gondviselés a világtéremtő Isten felénk forduló arca, az embert, a világot fenntartó szüntelen tevékenysége. A világ nem egy felhúzott óraszerkezet, ami magától működik, hanem Isten kegyelmes gondoskodásának a tere. Ezt az ember a hit szemével képes meglátni.

Mi keresztények hittel valljuk, hogy világunk és benne életünk nemcsak Isten kezéből, teremtő akaratából származik, hanem az ő kezében is van. Az életünkben lehet jó és lehet

rossz is, de véletlen, hiábavaló nincs. Ezért kell mindig megkérdeznünk: Miért engedte meg Isten, ami velünk történt? Mire akar ebben megtanítani, egyen az jó vagy rossz? És fel kell azt is ismernünk, hogy Isten hogyan akar tovább vezetni minket.

Isten megenged bizonyos történéseket az életünkben, de nem az történik és nem is úgy, ahogy mi akarjuk. Ugyanakkor azt is tapasztaljuk, ha a hit szemével vizsgáljuk életünket, hogy bizonyos történéseknek Isten határt szab, nem enged felettébb megpróbálni minket. Isten úgy irányítja a világ életét, hogy benne az ember szabadon dönthet, de döntéseinket beépíti Isten a maga gondviselésének tervbe és a rosszat is jóra tudja fordítani. Ezzel munkálja a világ és benne az ember üdvösségét.

Isten gondviselő keze nincs megkötve sem a természeti törvények, sem más okozati összefüggések által. Istennek száz útja van ott, ahol mi egyet sem látunk. Istennek olyan lehetőségek állnak a rendelkezésére, amelyeket mi nem ismerünk. Pál szerint „*őbenne élünk, mozgunk és vagyunk*” (ApCsel 17,28). Az ember életét így nem a sors, a végzet, vagy valamilyen kiismerhetetlen hatalom irányítja, hanem Isten. Ez gondolataink mélyén bennünk van, hiszen zuhanó repülőgépen, még az ateista is megtanul imádkozni.

A gondviselés hit félreértése az, ha valaki azt gondolja, hogy Istent úgy lehet szolgálatomba állítani, hogy minden vágyamat, óhajomat ő kielégítse. Nagyon sok keresztény azt gondolja, hogy az imádság akaratátvitel és nem akaratátvétél. Nem én irányítom Isten gondviselését, hanem ő fogad magáénak kegyelmes szeretetével. Isten nem óv meg minket minden földi rossztól, betegségtől, megpróbáltatástól, mert ha így tenne, rosszat tenne mivelünk. A Zsidókhoz írt levél szerint „*Szenvedjétek el a fenyítést, hiszen úgy bánik veletek az Isten, mint fiaival. Hát milyen fiú az, akit nem fenyít az apja? Ha pedig fenyítés nélkül maradtok, amelyben mindenki részesül, fattyak vagytok, nem fiak.*” (Zsid 12, 7-8).

Isten gondviselésének az egyik legszebb bibliai példája József története. Ifjú korában elkényeztetett gyermek volt, „a papa kedvence” aki árulkodott bátyjaira. Meg lett a következménye. Testvérei akarták megölni, őt adták el rabszolgának. Egyiptomban – mivel becsületes volt – börtönbe került és hiába segített a főpohárnok álmának megfejtésével, megfélekeztek róla. Sokan azt mondanák ma róla: veri az Isten. Pedig így lett családja megmentőjévé, Isten emberévé.

Mindnyájunk életében vannak olyan történetek, amelyeket csak később értünk meg. Lelkész gyerek voltam, s így 1955 nyarán „x-es kádernek számítottam”, akit egyetemre nem lehetett felvenni. Semmi esélyem sem volt, hogy valaha is egyetemista lehetek. De édesanyám mindig azt mondta: életünk Isten kezében van, mi csak azt tegyük meg, ami rajtunk áll. Nagyon szorgalmasan készültem hát az érettségire és a felvételi vizsgára. Naphosszat a Központi Szabó Ervin Könyvtár olvasójában ültem. Céduláim jelentős része ekkor született. Eljött a felvételi vizsga napja. Éreztem, hogy minden nagyon jól sikerült. Isten különösen megsegített. Nagyhirű tudósokból álló bizottság előtt vizsgáztam, akik közül többet névről, újságból, rádióból vagy írásaikból ismertem. Amikor a feleletet befejeztem, döbben csend volt a teremben. A felvételi bizottság elnöke Orthutay Gyula professzor úr volt. Kissé szédülten mentem ki a folyosóra. Kisvártatva nyílt az ajtó és a professzor úr lépett hozzám. Gratulált a szép felelethez, majd adott egy névjegykártyát, hogy a következő héten keressem meg hivatalában. Elmondta, hogy apám foglalkozása miatt nem vehetnek fel az egyetemre, de ő arra biztat, hogy ne hagyjam abba. Biztatott, hogy a könyvtárban gondosan tanuljam meg az egyetemi tankönyveket és arra is adott engedélyt, hogy a Bölcsészkaron folyó órákat látogathassam. Mivel nem voltam tanrendhez kötve, a legkiválóbb speciálkollégiumokat, a legnagyobb professzorok előadásait választottam. Kortársaim ma is irigyelnek ezért.

Szorgalmasan tanultam és ekkor sajátítottam el az idő beosztásának művészetét, azt, hogy hogyan lehet az erőnk feletti utat megjárni. Bár még nem voltam megkeresztelt tagja közösségemnek, mégis igyekeztem aktívan kivenni a részem az ifjúsági munkában. Mivel akkor nyíltan nem lehetett, titokban hittant tanítottam, ifjúsági önképzőköröket,

kirándulásokat szerveztem, verses irodalmi délutánokat rendeztem. Aktívan foglalkoztam a történelemmel, művelődéstörténettel, irodalommal. Jártam a múzeumokat, kiállításokat. Megtanultam „nem középiskolás fokon” a művészettörténetet. Ha felvettek volna, talán soha nem lehettem volna egyetemi tanár azon az egyetemen, ahonnan „eltanácsolt az egyetem fura ura”. Háromszor felvételiztem eredményesen, de soha nem vettek fel. Ez akkor próba volt, ma Isten gondviselésének érzem.

Gyógyulás

„Bűneinket maga vitte fel testében a fára, hogy miután meghalunk a bűnöknek, az igazságnak éljünk: az ő sebei által gyógyultok meg.” (1Pét 2,24).

Jézus nem volt csodagyógyító mágus, de mivel legyőzte a bűnt, ő lett a mi gyógyítónk. A gyógyítás a testi és a lelki egészségünk helyreállítása. A test és a lélek szoros kölcsönhatásban van egymással. A gyógyulás nem valamilyen konkrétan meghatározható betegségből való felépülést jelent, hanem az egzisztenciális jólét helyreállítását. Vannak testileg egészséges lelki nyomorékok is. Csalódásaink, elszenvedett sérelmeink, a körülöttünk élő emberek rosszindulata vagy a bosszú, ami szívünkben gyullad fel, éppen olyan beteggé tehetnek bennünket, mint a kórokozók. Amióta a pszichoszomatikus betegségeket ismerjük, azt is tudjuk, hogy lelki bajaink összefüggenek testünk megbetegedésével.

Jézus az egész emberségünket meg akarja gyógyítani, ismét harmóniát akar teremteni bennünk. Van, amikor testiekben nem gyógyul meg az ember, mert a harmónia helyreállításához, az élő hit elnyeréséhez szükségünk van a próbára. Nagyon sok embert a testi fájdalom gyógyít ki a pusztán materiális javak hajszolásából. De a fájdalom is lehet az Isten ajándéka. Ha nem volna, bizonyára előbb tönkretennénk magunkat. Ha nem fájna az elvágott ujjunk, bizonyára már egyetlen ujjunk sem volna.

Ismerek makkegészséges embert, aki lelkileg, szociális kapcsolataiban, Istennel való viszonyában – beteg és ezért mentálisan nem tekinthető egészségesnek. Van ellenpélda is. Sok olyan testileg fogyatékos ember ismerek, akitől leckéket vehetnénk emberségből, hitből, mentális erőből. Az egészség – mint tudjuk - az egész-ség, tehát a teljes ember harmóniája. Erről sokszor megfélekedeznek a mai csodagyógyítók. A gyógyulás azt jelenti, hogy újra értelmet kap az életem. Isten vezetésének az a titka, hogy nem látom ugyan át az életemet – s ezért minden buktatóját sem –, mégis közben célba érkezem, mert Jézus az én megváltóm cselekszik.

Azért van az életszentség körül annyi zűrzavar a fejünkben, mert nem értjük a szeretet és a hit összefüggését. Hinni akarunk szeretet nélkül, és szeretni akarunk hit nélkül. Szentek akarunk lenni úgy, hogy minden áron hiszünk, és sokszor úgy akarunk szeretni, hogy a hitet tagadjuk. Luther a szeretet és a hit összefüggéséről ezt írta: „a hit abban tér el a szeretettől, hogy a hit személyre, a szeretet pedig cselekedetekre vonatkozik. A hit eltapossa a bűnt, kedvessé teszi és megigazítja az embert. Miután pedig az ember kedves és igaz lett, a Szentlélek megajándékozza őt a szeretettel, hogy szívesen cselekedje a jót.” Másol, tömörebben így fogalmazott Luther: „A hit tehát a cselekvő, s a szeretet a cselekedet”. Életszentség pedig nem a remetebarlangban van, hanem ott ahol a hit a szeretet szabálya szerint cselekszik. Ekkor leszünk reménykedő emberek, és a reménység elengedhetetlen ahhoz, hogy gyógyult, egészséges emberek legyünk. Néha halálos betegek tanítanak erre bennünket.

Lelkészi szolgálatomnak egy megrendítő élménye volt, amikor egy 38 éves szép fiatalasszony betegágya mellett megállnom halála előtt 48 órával. Utolsó stádiumban. Kislány

korától ismertem, hittanra tanítottam akkor, amikor csak titokban lehetett ezt tenni, én kértem áldást házasságára. Két fia született, akik halálakor kamaszodó gyerekek voltak. Amikor beléptem a szobába lehunyt szemmel, mosolyogva feküdt. Megfogtam a kezét, köszöntem és legnagyobb meglepetésemre ő vigasztalt. Lassan bejött a család, meg egy beteglátogató testvér a gyülekezetből. Beszélgetni kezdtünk a múltból, tapasztalatokról, Isten szeretetéről. Tudta, hogy meghal. Két fia kezét megfogta és ennyit mondott.

- Az elmúlt éjszakákon sokat küzdöttem. Végiggondoltam az életemet és megértettem Jézus akaratát. Nekem ennyi adatott, de tudom, hogy találkozunk Jézus országában ahol nem lesz fájdalom. Szeressétek egymást és Jézust, mert találkozni szeretnék veletek és biztosan tudom, hogy így lesz. Ugye, ti is tudjátok.

Mosolyogva búcsúztunk el, Másnap késő este megszólalt a telefon. A férje volt. Csak ennyit mondott:

- Meghalt. Majd elcsukló hangon hozzátette: - Meggyógyult.

A ravatalon láttam utoljára, mosolyogva. A hite túlélte, mert az igazi gyógyulás nem csupán a test megépülése, hanem a teljes élet megtalálása, amikor valaki célba ér, mert egészség lesz hitben, reménységben, szeretetben. A földi életünk az az előszoba, ahol felkészülhetünk arra az életre, amit a Biblia öröknek mond. Amikor megszületünk, egy biztos van az életünkben: nem fogunk itt a földön, biológiai létünkben örökké élni, de a Bibliának éppen az a vigasztaló üzenete, hogy a mulandóban meg lehet találni az örökkévalót, vagyis azt a Jézust, aki magáról elmondta: én vagyok a feltámadás s az élet.

Az igazi gyógyulás – életre találás. Nem az orvos gyógyít, ő csak hozzásegít ahhoz, hogy testünk biológiai egyensúlya helyreálljon. Jézus a gyógyító, aki a teljes embert, testileg, lelkileg képes meggyógyítani. Nem csupán a biológiai egészségünk helyreállítása, hanem az egész emberé. Az egészség harmonikus kapcsolatot jelent Istennel, emberre, világgal és önmagammal. A betegség ennek az ellentéte. Isten azért adja az élet lehetőségét nekünk, azért lett Jézus az Élet Fejedelme, hogy ezt az elveszített harmóniát, ami az embert boldoggá teheti, helyreállítsam mibennünk.

Hit

*„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés”
(Zsid 12,1)*

A régiak horgonnyal jelölték a hitet, mert a hit nem elhívést jelent, hanem biztos tapasztalást. Ahogyan a horgony megtartja a hajót, úgy ad életünknek biztos alapot a hit. Bizalmat és nem bizonytalan hiedelmet jelent a hit. Ezért, mi keresztények nem valamilyen kósza szóban, hitegető beszédben hiszünk, még csak nem is a Biblia általunk megmagyarázott tanításában, hanem Jézus Krisztusban. A hit úgy születik, hogy bízni kezdek Jézus szavában és más szemmel kezdem látni az életem eseményeit. Úgy folytatódik, hogy a felismert új lehetőségeknek engedelmességek kezdek, és tapasztalom, hogy másként is lehet élni, mint ahogyan eddig éltem. Ezért a hit – megértett tapasztalat. Jézus nem vakon vezet az élet útján, hanem helyes döntésekhez segít, ha rá figyelek, és vele párbeszédben gondolom végig az életem.

A hit tapasztalatokból születik, de a tapasztalatokért tenni kell. Ezek a tettek nem érdemszerző jócselekedetek, hanem a hívő embernek természetes életmegnyilvánulásai. Ahogyan minden szívdobbanás után, vagy minden lélegzetvétel után nem gratulálunk magunknak a nagyszerű teljesítményért, ugyanúgy a hit pusztá ténye nem valamilyen különleges dolog, hanem a lelki életünk velejárója, mint ahogyan a lélegzetvétel is.

Jézus nemcsak mondott nekünk valamit, hanem előbb tett is értünk, megváltott minket. Ezzel lehetőséget teremtett arra, hogy más emberként éljünk, és tegyünk önmagunkért, a másikért és őérte valamit. Ezért Jézus új parancsa nem a tilalmak és engedmények drótkerítése, hanem lehetőség a hit által, egy új értékrend szerinti életre.

A hit reális önismerethez segít. Egyrészt meglátom a hit szemével hiányosságaimat, hibámat, amelyek tönkre teszik az életemet, ugyanakkor a hit szemével meglátom Jézusban azt a lehetőséget, hogy azzá lehetek, akinek ő tulajdonképpen engem szánt. Ez a látásmód a „hit szeme”. A hit nem a bajokat hártja el az életemből, hanem győzelemhez segít. A próba és a szenvedés nem céltalan kínlódás, hanem az az iskola, amiben megtanuljuk, Istent szeretni, a felebarátot tisztelni és becsülni. De ezt csak az érti meg, aki a hit szemével lát és tudja, hogy nem a földi siker a cél.

Sok ember olyan sportolóhoz hasonlít, aki az edzéseket akarja csökkenteni annak érdekében, hogy majd kipihenten a nagy versenyen győztes lehessen. Az ilyen sportoló biztos nem ér célba. A próbákkal Istennek célja van. Nem véletlenül ránk törő szerencsétlenségek ezek, beletartozik hitünk építésébe. Ezért a megpróbáltatások szellőiben, vagy viharaiban a legfontosabb kérdés az, hogy mit kell belőlük megtanulnunk. Ha arra figyelünk, akiben hiszünk, akkor a rossz is értelmet kap az életünkben. Ha az ő erejével győzünk, akkor a győzelem a miénk lesz. Isten a próbákat a győzelem öröméért engedi meg életünkben, mert ő túllát emberi csüggedésünk, kétségbeesésünk kódén.

A hit arra tanít meg, hogy életünket ne a véletlenek kiismerhetetlen játékának tartsuk, hanem a biztosan célba vezető útnak. Az út nehézségei segítenek ahhoz, hogy alkalmasak legyünk arra, hogy Jézussal elszakíthatatlan közösségben miénk legyen az örökélet. A hit nem a fájdalmat, a bajokat szünteti meg az életünkben, hanem a céltalanságot. Ezért hitre nem csupán az életünk nagy határesetjeiben van szükségünk, hanem a sokszor unalmas, céltalannak tűnő mindennapokban is. Ma száz emberből tíz sem tudja megmondani, hogy életének mi a célja. Sokszor az életünk egy olyan hajóhoz hasonlít, aminek nincsen kormánylapátja és az iránytű is elveszett.

A hit nem tehetetlenség és beletörődés, hanem az a kolduskéz, amivel Isten végtelen erejét készek vagyunk elfogadni. Nem a tevékeny élettől választ el minket, hanem az értelmetlen tehetetlenségtől. Hallottam egyszer egy történetet. Volt egyszer egy mesebeli nagyapó, aki szelíden pipázgatott egy nyári délután a méhesében. Hogyan, hogyan nem, egyszer a bodor füstököt eregető csibukjától kigyulladt a szakálla. A nagyanyó, aki a virágokat gyomlálta a kiskertben, észrevette, hogy valami ég. Odarohant az öreghez és így kiáltott rá:

- Uram, Isten! Meggyulladt a szakállad!
- Tudom – válaszolta egykedvűen az öreg –, de most ne zavarj asszony, mert éppen imádkozom, hogy a jó Isten küldjön egy jókora esőt, ami eloltja a tüzet.

Pogány imádsággá lesz az a fohászkodás, amiben a szó elnyomja a tettet. Isten mindent megtesz értünk, de soha semmit nem tesz helyettünk. Amikor a sok saját szótól nem hallom meg az ő szavát, vagy időhiányra hivatkozva nem teszem meg azt, amit Isten mond, akkor nem jól imádkozom. Az ilyen imából nem a könnyek és a sóhajtások hiányoznak, hanem az engedelmes cselekvés. Szünet nélkül imádkozni Istenhez dicséretes dolog, de legalább annyira veszélyes, mint esőre várni akkor, ha ég a ház. Ábrahám úgy lett a hívők atyja, hogy elindult és engedelmeskedett. Ha is csak így lehet hinni. A hit minden bajon

átsegít, de nem nélkülünk. Jézus fogja a kezünket, hiszen ő jól ismer bennünket, de ha mi nem indulunk vele, akaratunk ellenére nem tud minket vezetni. A hit nem vakmerőség, hanem bizalom de nem a sikerekben. A jó napokban épp úgy, mint a rossz napokban - Jézusban, akik értünk győzött a Golgotán. A hit övele kapcsol össze, ezért hát bátran induljunk vele.

Istenfélelem

*„Féltétek az Istent, és adjatok neki dicsőséget,
mert eljött az ő ítéletének órája.”*
(Jel 14,7)

A vallásos ember még nem biztos, hogy istenfélő. Lehet, hogy csak megszokásból imádkozik, és jár a templomba. Az istenfélelem az Istennel való találkozás megrendítő élménye. Két lényeges elemből tevődik össze: egy vágyakozásból, hiszen szeretnék találkozni azzal az Istennel, akinek képére és hasonlatosságára teremtetem, másrészt, mivel előtte meztelennek érzem magam, hiszen minden bűnömön, rossz szándékomon ő átlát, és azt megítéli; menekülni szeretnék előle. Ezért az istenfélelem egyszerre vonzódás és menekülni akarás.

Rembrandtnak a 17. század világhíres holland festőművészenek van egy alkotása. Azt a bibliai történetet illusztrálja, amikor Péter és halásztársai Jézussal találkoztak. Egész éjszaka dolgoztak, hiszen ez volt a legalkalmasabb idő a halászásra a Galileai tengeren, hiszen a meleg nyáron a hűvös éjszakák idején telítődött oxigénnel a tó vize, amit a halak szerettek. Mindent megtettek, a sikerért, és mégsem fogtak semmit. Jézus a tó partján tanított és éppen Péter csónakjába szállt be, hogy a meredek parton ülők jobban hallják szavait. Dél felé járt, amikor az emberek hazamentek. Jézus ekkor így szólt a halászokhoz:

- Evezetek a mélyre, és vessétek ki a hálót fogásra.

A halászásra alkalmatlan időben annyi halat fogtak egyetlen merítéssel, hogy a háló is szakadozni kezdett. Ekkor mondta ki Péter az istenfélelem nagy vallomását: *„Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok”* (Luk 5, 8). Ezt a pillanatot örökíti meg Rembrandt rézkarca. Péter Jézus előtt térdel, átöleli lábát, úgy hogy Jézus moccani sem tud, nem engedné el a világ kincséért sem a Mestert, mégis azt mondja: *„menj el tőlem”*.

Az istenfélelem porba sújt, és felemel. Istenhez odaköt a szeretet, mert benne találok meg az életem értelmét, azt az utat, amin érdemes járni ahhoz, hogy igazán embernek érezzem magam. És ugyanakkor átélem azt, hogy a magam érdeméért erre a barátságra, belső közösségre méltatlan vagyok.

Nagyon sok ember ettől a kettős érzéstől, lelepleződéstől úgy menekül, hogy tagadni kezdi Istent. Könnyebben lehet hinni minden másban, ami mögé valódi énünket rejthetjük, mint az élő Istenben, aki megteremtett minket és látja nemcsak a cselekedeteinket, hanem tetteink indítékait is. Ő előtte nem lehet megjátszani magunkat.

Egyszer egy férfi elment a fodráshoz, hogy levágassa a haját és megigazítsa a szakállát. Miközben a mester dolgozott, beszélgetni kezdtek. Először az időjárásról beszélgettek, majd a mindennapi élet dolgairól. Egyszer az üzlet előtt egy öreg néni meggondolatlanul lelépett a járdáról. Egy gyorsan száguldó autó csikorogva fékezett. Éppen, hogy meg tudott állni a néni előtt. A vendég, a borbélyszékből látta az esetet, megkönnyebbülve ennyit mondott:

- Hála Istennek, nem történt baja a nélinek.

A fodrász megvető mosollyal csak ennyit mondott.

- Uram, ön még hisz a mesékben? Én nem hiszem, hogy Isten létezik. Ha lenne, akkor nem lenne fájdalom, szenvedés, nem volnának az embereknek anyagi bajai és nem volna ilyen örült autós, aki a város közepén így robot, meg ilyen gondatlan, vaksi,

öreg banyák sem lennének. El tud képzelni egy olyan szerető Istent, aki ezt a sok bajt, szenvedést megengedi?

A vendég nem válaszolt semmit. Miután a fodrász befejezte a hajvágást, a szakálligazítást, a vendég fizetett és kilépett az utcára. Ahogyan kilépett az utcára szemébe ötlött egy ember, akinek hosszú, gondozatlan haja, torzonborz szakálla volt. Ott ácsorgott a bolt előtt. Piszkos volt és ápolatlan. A vendég visszalépett és ezt mondta a fodrászknak.

- Tudja, mit mondok magának? Nem léteznek fodrászok.

A fodrász nem kis önérzettel kezdte bizonygatni az ellenkezőjét.

- Hogy mondhat ilyet, uram! Hiszen most fejeztem be a maga hajnak és szakállának rendbetételét. Nézzen a tükörbe! Mi a baja a munkámmal?

De a vendég hajthatatlan volt:

- Nem, nem, nincsen fodrász, az előbb meggyőzött róla. Hiszen ha léteznének, akkor egy olyan torzonborz alak, mint aki a boltja előtt áll, nem létezhetne.

- De attól még léteznek fodrászok – erősködött a mester –. Tehetek én arról, hogy ez az alak nem jön be hozzám, hogy megnyiratkozzon.

- Hát ez az – nevette el magát a vendég –. Éppen erről van szó. Isten még attól létezik, hogy az emberek nem fordulnak hozzá, nem keresik meg őt. Tudja, ezért van olyan sok fájdalom, szenvedés, igazságtalanság a földön.

Ha valaki tagadja Isten létét, önmagát szegényíti meg. Létének igazi értelmét veszíti el tagadásával. Ha letagadom, hogy van fodrász, attól még nem lesz rendben a frizurám. Létem értelme, emberségem sérül meg, mert Az istenfélelem egy olyan látásmód, ami erőt ad ahhoz, hogy igazán emberek legyünk, mert igaza van Szent Ágostonnak, az 5. századi nagy egyházatyjának, aki azt mondta: „Nyugtalan ami szívünk, amíg tebenned meg nem nyugszik.” Így az istenfélelem az a felelősségteljes nyugalom, amivel naponta ráébredek arra, hogy teremtő uram, az Isten tenyerén tart és oltalmaz engem. Ezért semmitől nem kell félnem, csak hallgatnom kell Istenre, az életem urára.

Írások

„Jézus ezt mondta nekik: Vajon nem azért tévelyegtek-e, mert nem ismeritek az írásokat, sem Isten hatalmát?” (Mt 12, 24).

A bibliai korban élő emberek az írásokon Isten kinyilatkoztatott, újra meg újra szóban ismételt, majd pedig írásban lerögzített és pontosan megőrzött szavát értették, ami a Bibliában, ebben az egyedülálló könyvgyűjteményben ránk maradt. Ez a könyv a Szentírás, ami egy könyvgyűjtemény, hiszen 66 különböző könyvből áll. De milyen is volt régen a könyv? Hogyan írtak a bibliai korban az emberek?

Ha a Biblia világát, a Közel-Keletet vizsgáljuk, akkor két helyen – Egyiptomban és Mezopotámiában találták fel, közel egy időben a Kr. e-i III. évezredben az írást. Kezdetben mindkettő szójel írás volt, melynek olvasása hasonlított a rejtvényfejtéshez. Mindkét írásrendszer az egyszerűsödés irányában fejlődött. A Mezopotámiai ékírás bizonyult életrevalóbbnak, ezt vették át a Közel-Kelet népei. Döntő változást a hangjegyírás hozott. Ez a rendszer a beszédet hangokra bontotta és minden hangot egy betűjellel rögzített. Így néhány tucat jellel minden leírható és ennyi jelet könnyű megtanulni. Sémi találmány, Fönícia és Kánaán területén keletkezett. Jellegzetessége, hogy eredetileg csak a mássalhangzókat rögzítették. A héber nyelvben 22 mássalhangzó van. A sémi nyelvekben, így a héberben is a mássalhangzókhoz kötött a szavak jelentése, a magánhangzók csak a szó alapjelentését

módosító szerepe van. A héberben a legtöbbször három mássalhangzóból áll a szógyök, ami egy meghatározott fogalom hordozója. Ennek jelentését módosítják a magánhangzók vagy az elő és utóragok, amelyek a szóképzés eszközei.

A betűírás legrégebbi nyelvemlékei a Sínai félszigetről maradtak ránk. Itt az egyiptomiak türkiz-bányaiban sémita foglyok dolgoztak. Az ő felirataik a Kr.e. 15. századból, valamint néhány Kánaánban talált felirat az első betűírás emlékünke. Ez jobbról balra haladó mássalhangzós betűírás volt, mint a héber is. Ebből fejlődött ki a föníciai-kánaáni írásrendszer, melyet az izraeliek is használtak. Mivel ennek legjelentősebb írásbeli emlékei az ószövetségi szövegek, ezt szoktuk héber írásnak nevezni. Ebből fejlesztették ki a 10. század előtt az arámok is a maguk írásrendszerét. A föníciai-kánaáni írást átvették a görögök, akiknek nagy újítása a magánhangzók jelölése volt. Ezt a görög nyelv szerkezete is megkövetelte. A görögöktől tanultak a rómaiak, így tehát az összes betűírás, - a cirill betűs írás is – a kánaáni írás származéka.

Izrael azon a területen élt, ahol az egyiptomi és a mezopotámiai írásnak ősi hagyományai voltak. Itt találták fel az írás modern fejlődését lehetővé tevő betűírást éppen abban az időben, amikor az izraeliek Egyiptomban raboskodtak. Az említett, Sínai félszigeten ránk maradt feliratok egyidősek a nép egyiptomi tartózkodásával. A legrégebbi héber nyelvemlékek kánaáni írással maradtak ránk, ezt formája alapján háromszögletű írásnak hívjuk. Ezzel az írással találkozunk több Palesztinából előkerült pecsételő hengeren, egy Gézerben a Kr.e. 10. században mészköbe vésett mezőgazdasági naptáron, de ugyanez az írás található az Ezékiás király idejében épített Siloáh alagútban talált építési feliraton is, aminek az volt a szerepe, hogy vizet vezessen a városba. A híres Mésa oszlop felirata is ezzel az írással íródott, igaz móábi nyelven. Ezt a régi háromszögletű kánaáni írást, egy kissé tüntetően, az atyák hagyományának tiszteletére utalva használták a Makkabeus királyok pénzeiken, a samaritánusok pedig máig ennek az írásnak egy kissé módosított formáját használják.

A 6. századtól kezdve viszont a zsidók fokozatosan áttértek az arám írásformára, párhuzamosan az arám nyelv térhódításával. Ezt az írásmódot négyzetletű, vagyis kvadrátírásnak nevezzük, mely jobban megfelel a papiruszon történő írásmódnak, mint a régi. Ezeknek betűi mind belerajzolhatóak egy négyzetbe. Ezzel az írással maradtak ránk legnagyobb részt az ószövetségi kéziratok. Ezt az írásmódot látták el magánhangzó jelekkel a masszoréták.

A magánhangzók jelölésére tett kísérleteknek is hosszú története van. Az ősi sémi nyelv három, hosszan-röviden ejtett magánhangzót ismert, ezek: a, i, u. A Későbbiekben megjelent az e és az o hang is. Már az ősi sémi nyelvben is megfigyelhető, hogy a j hangot jelölő „jod” (= kéz) valamint a v hangot jelölő „vav” (= szög, horog) félig-meddig magánhangzói szerepet tölt be. Már a Kr.e. 6. században irt lákisi-leveleken is találkozunk ilyen olvasási anyabetűkkel. A magánhangzók jelölése akkor lett sürgető feladat, amikor felejtetni kezdték a héber nyelvet. Ekkor kezdték alkalmazni a magánhangzók jelölésére, szír mintára a betűk alá és fölé tett pontokat. A hagyomány szerint a pontozás a tibériási masszoréta iskolából eredt.

A betűírást könnyű volt elsajátítani. Ezért a Bibliában is sok adatunk van arra, hogy a jelentősebb eseményeket hamarosan leírták, a fontosabb okmányokat írásban rögzítették. Ábrahám olyan környezetből indult el, ahol régóta szokás volt írásos feljegyzéseket készíteni. A pátriárkák írástudó emberek voltak, akik szerződéseiket is írásban rögzíthették. Érdekes ezzel kapcsolatban megemlíteni, hogy Istennek Ábráhámmal kötött szövetsége híven tükrözi a hettita államszerződéseknek a formáját, amit a korban használtak. Ezek a szerződések nemcsak a gyengébb szövetséget kereső fél feltételeit, hanem az erősebb fél köteleseit is előírta. Talán a fontosabb történeti események is lejegyzésre kerülhettek. Isten megparancsolta például Mózesnek, hogy Amálek legyőzését írja be egy könyvbe

emlékeztetőül. (2Móz 17,14). A szövetség könyvét, törvényeit is írásban rögzítették és szent könyvként a Szövetség Ládájában őrizték (2Móz 24, 7; 31, 18. 40, 2o. Jer. 31, 33. Luk. 11, 20). Mózes negyedik könyve beszél egy olyan könyvről, amibe az Úr harcait jegyezték fel (21, 14). Józsua a mózesi törvényeket lemásoltatta, ezzel azt jelezte, hogy mindenben érvényes alapnak tekinti ezeket. Józsua könyve megemlíti Jásár könyvét, amiben a kánaáni királyok felett aratott győztes csatákat jegyezték fel (Józs 10, 13). Ezt a könyvet említi Sámuel könyve is. Ebbe írták bele Dávid Saul felett elmondott sirató énekét (1Sám 1, 18).

Józanság

„Mindennek a vége pedig már közel van: legyetek tehát bölcssek és józanok, hogy imádkozhassatok” (1Pét 4,7).

A józanság a bennünk rejtőzködő képmutatás ellenszere. Ha valaki „megjátssza magát”, az elveszíti józanságát, lelkileg lesz részeg. Mi jellemzi a részeg embert? Nem tudja helyesen megítélni a helyzetét. Hol sír, hol meg nevet. A józan ember az, aki a rendelkezésére álló étellel, itallal és az embernek adott más lehetőségekkel helyesen él. Úgy is mondhatjuk, hogy szinkronban él Isten teremtői szándékával, azzal a tervvel, aminek nyomán létrehozta az Úr a mi életünket.

A görög világban létrejött test-kultusz – józantalanság volt, idegen volt az első keresztényektől. de a testet gyötrő, aszketikus életformát is elutasították. Nem az Istentől teremtett testünk tönkretévését várja tőlünk Isten, hanem az egészség tőle kapott értékének célszerű, szabályszerű kamatoztatását. Ezért már az Ószövetség idején óvta Isten az embert a káros szenvedélyektől. Törvényeket adott az egészséges élet gyakorlására, higiénés szabályokat írt elő – szeretetből. Isten azt akarta, hogy az egészségtelen életfolytatás miatt támadt betegség ne legyen akadálya az ember szolgálatának, amit Istennek végez az emberért és önmaga kiteljesedésért, örömeért. Megszabta Isten, hogy mi legyen a tiszta, amivel élhet az ember és mi a tisztátalan, amivel rombolja az ember az egészségét. Ezekben a törvényekben nem vált el a vallás, a mindennapi élet helyes megélésétől. Tükröződik bennük a Bibliának az az alapvető tanítása, hogy az ember testestől-lelkestől Isten teremtménye. A mindenség Ura az egész életünkre nézve törvényeket alkotott, hogy megvédjen minket.

Pál két fogalmat is használ a mértékletességre. Az enkrateia és a szofron szavak jól ismertek voltak a korabeli emberek között. Az enkrateia szót a Biblián kívüli görög etikai irodalomban is gyakran használták. Önuralmat, önmegtartóztatást jelentett, amit hasznos és az élethez fontos erénynek tartottak (Gal 5,23 ApCsel 24,25. 1Pt 1,6). A szofron a józan, megfontolt, épeszű, értelmes, önfegyelemmel bíró ember volt, aki tisztességes és szerény. Ezért a gyülekezetek vezetői felé megfogalmazott kívánalmak között mindig szerepelt ez a szó (1Tim 3,3; Tit1,8. 2,2. 2,5).

Úgy is lehetne a testi életre vonatkoztatva fordítani mindkettőt, hogy a mértékletesség sportszerűséget jelent, vagy pontosabban az az állapotot, amikor a sportoló azt mondja magáról, hogy jó formában van. Ez testi-lelki állapot, jó kondíció. Ha egy sportoló fizikai erőnléte rendben van, de az emberekkel való kapcsolatában vagy a lelki felkészültségében problémák vannak, képtelen lesz a győzelemre. A győzelemhez józannak kell lenni. Jézus visszatérésének várásához is józanságra van szükségünk. Ez azt jelenti, hogy távol kell magunkat tartani a szélsőséges rajongástól, amiben nem az értelemnek, hanem a tisztázatlan indulatoknak, az érzelmeknek van vezető szerepe. De a józanság ugyanakkor szembefordít a langymeleg tehetetlenséggel is. Megtanít arra, hogy életünket reálisan, mindenféle megjátszás nélkül értékeljük. Helyesen döntsünk a rendelkezésünkre álló lehetőségek között. Ne akarjunk többnek, másnak látszani, mint akik vagyunk.

Olvastam egyszer egy régi mesét. Volt egyszer egy szamár, aki elhatározta, hogy ő lesz az állatok királya, mivel az oroszlán úgyszólván ritkán vetődik erre. Szerzett egy oroszlánbórt és belebújt. Mindenki csodálta, ember és állat menekült előle. Mindenki elhitte róla, hogy ő az állatok királya. Végül már ő is azt hitte magáról, hogy ő nem is szamár, hanem a félelmetes ragadozó egyenes ági örököse. Egészen addig volt ez így, amíg egyszer nagy szél támadt, és lekapta derék szamarunk hátáról az oroszlánbórt. Ekkor kiderült az igazság. Akkor a többi állat, meg a korábban menekülő emberek odaszaladtak és jól elverték az ál-oroszlánt, mert lelepleződött a valóság. Miközben a sebeit nyalogatta, arra gondolt: ha nincs ilyen hiú terve, akkor semmi bántódása nem lett volna a széles mezőn.

Életünkben Isten sokszor küld egy kis vihart, amely álarcainkat összetépi, hogy tanuljunk józanul élni. Sokszor lelepleződünk mások és önmagunk előtt, mert mást mutattunk magunkról, mint akik vagyunk. Ezeket a viharokat eleinte kudarcként éljük meg, de a bajok mögött ott van Jézus szabadítása, ami kijózanít. Azt is sokszor meg kell engednie Urunknak, hogy önismeretünk egyensúlyának helyreállítása érdekében megszegyenüljünk. Ekkor szoktuk mondani, hogy ver minket az Isten. Pedig ha a hit szemével látnánk életünk valóságát, akkor megértenénk, hogy a vihar csak arra jó, hogy a magunkra öltött oroszlánbórtól megszabaduljunk. Michel de Montaigne (1533-1592) szerint „a világ legmagasabb trónján is a fenekünkön ülünk”. Erre nemcsak az uralkodókat, hanem a köznapi embereket sem árt emlékeztetni. A bűneinknek, mulasztásainknak, hibáinknak azért vannak következményei, hogy soha ne feledjük, hogy a trón is nyom, s a képmutató nagyozolás csak újabb megpróbáltatásokhoz vezet. A kiút, ha a harmadik Jánossal, a valós, csetlő-botló Jánossal kötünk szövetséget. Ha az önmagunkról alkotott illúzióink csapdájába esünk, akkor a hitünket elveszítjük. Ezért a józanság nem más, mint az az állapot, amikor közös nevezőre kerülünk önmagunkkal.

Kegyelem

„Mert megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” (Tít 2,11)

A kegyelem nem a bűnök következményeinek elengedését jelenti, hanem egy új esélyt arra, hogy a rosszat jóvátegyük. A kegyelem nem büntetés elengedés, hanem lehetőség a jóra. Élünk-e vele? Sokszor azt gondoljuk, hogy a kegyelem Isten dolga, amivel a parancsolatainak áthágásáért járó kemény büntetést, a kárhozatot elhárítja fejük fölé. Pedig a kegyelem ajtó arra, hogy megtaláljuk életünk igazi értelmét. Olyan oázis, a bűn sivatagában, amit Isten teremt nekünk, hogy végre azzá legyünk, akinek teremtett minket. A kegyelem bizonyítéka Krisztus keresztye, amin Jézus nemcsak bűneink büntetését szenvedte el, hanem az új élet kapuját is megnyitotta.

A kegyelem a bűn ellentéte. Az Éden kertben született. Amíg a bűnt elkövető ember menekül, a kegyelmes Isten az embert keresi. Isten szól, kérdez, az ember bújik, hallgat, és mellébeszél. Ezzel tagadja meg a kegyelmet. Ha Isten nem ítélné meg a bűnt, akkor a bűn tenné tönkre az embert. A kegyelem reménysége Isten ítéletében lép elé: megszólít, találkozik velünk, kérdez és tudatosítja a következményeket. Így írja le ezt a Szentírás: *”Akkor ezt mondta az ÚRisten a kígyónak: Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad közt: hasadon jár, és port egyél egész életedben! Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt: ő a fejedet tapossa, te pedig sarkát mardosod.”* (3, 14-15).

Isten kegyelmezett az embernek. Nem sújtotta le azonnal a bűn természetes következménye a halál, hanem egy út nyílt előtte, a menekülés lehetősége. Még egy esélyt kapott, ez a kegyelem. Isten előbb törvényt adott, hogy az ember tudatosan döntessen. Az

ember áthágta a törvényt, de Isten nem a törvény következményét hártotta el. Ő soha nem mondja a bűnre azt, hogy nem bűn. Az első emberpár kiűzetett a paradicsomból, a belterjesen lehetőséget adott az embernek, hogy a teremtés céljának megfelelő ember maradjon. A kegyelem nem a büntetés elmaradása, vagy elengedése, hanem egy új döntés lehetősége, amivel élni kell. A kegyelem azért a bűn ellentéte, mert a bűn lázadás Isten akarta ellen, a kegyelem meg Isten újra felkínált akarátának elfogadása. Így van jelen a kegyelem őszüleinél óta a világban. A törvénynek nem a kegyelem az ellentéte. Ha Isten megváltoztatná a törvényt, akkor kegyetlen zsarnok volna, hiszen a teremtés alapjai rendülne meg és az ember élete, ellehetetlenülne. A törvény ellentéte a bűn, a kegyelem a törvény betöltésének a feltétele.

A bűn a szeretet tagadása. A szeretetemre nem csupán a másik embernek van szüksége, hanem nekem is. A kegyelem a szeretetnek ezt az Istennel, másikkal összekapcsoló rendjét akarja helyreállítani, hogy békében lehessen önmagammal is. A kegyelmet nem lehet kiérdemelni. A kegyelemnek nem valamilyen különleges lemondás, vagy lelki hőstett az ára, hanem egy Istentől teremtett új lehetőség a jó cselekedetere. A kegyelmet nem lehet megérdemelni. Isten kegyelme nem a majd elkövetendő bűneink büntetését akarja elhárítani, hanem a gyűlölet helyett a szeretetet akarja szívünkbe uralomra juttatni. A bűn olyan, mint a szíve ajtaja előtt leselkedő, zsákmányra éhes oroszlán, a kegyelem pedig, az az erő, amivel győzhetek még az oroszlán felett is.

Két, súlyosan beteg ember feküdt ugyanabban a kórteremben.... Egyikük minden nap délután felült az ágyban egy órácskára, hogy ezzel megmozgassa a szervezetét. Az ágya a kórterem egyetlen ablakához közelebbi volt. A másik beteg ember egész nap csak feküdt az ágyában, a plafont bámulva. Beszélgettek a családról, feleségről, gyerekekről, a katonakorukról, a nyaralásaikról. Az az ember, aki az ablaknál feküdt, minden délután, amikor felült, azzal töltötte az időt, hogy elkezdte közvetíteni a másiknak, mit lát az ablakon át a kinti világból. A másik ágyon fekvő embert ezek a színes beszámolók tartották életben, már alig várta őket. Egy parkról, tavacsokról, vadkacsákról, színes virágágyról, és érdekes történetekről beszélt betegtársának olyan részletességgel, hogy a mozdulni sem tudó beteg szinte maga előtt látta a sok érdekességet. Egy reggel a nővér az ablak melletti embert élettelenül találta az ágyában. A belső ágyon fekvő beteg került a helyére. Lassan, fájdalomtól gyötörve az ablak felé fordult és megdöbbenve látta, az ablak egy tűzfalra néz. Megkérdezte a nővért, mi történhetett az eltávozott szobatárssal, hogy olyan szépnek festette le az ablakon túli világot. A nővér elárulta, hogy az az ember vak volt, nem láthatta a falat sem.

A kegyelem legyőzi a vakaságot, s látja a szürke tűzfalon túli világot és erről beszél. A legtöbb ember úgy hal meg, hogy mereven a mennyezetet nézi, de aki a hit szemével lát és Isten kegyelmébe kapaszkodik, annak szeme megnyílik Isten szép, teremtett világára.

A kegyelem lehetőség a győzelemre, de még nem a győzelem. Isten nem akar helyettünk tenni, de megteremt minden lehetőséget arra, hogy Vele győzhessünk. Nem a harcot, hanem a reménytelenséget iktatja ki az életünkből. Aki élni akar az új kezdés lehetőségével, annak Isten alkalmat ad a győzelemre, és a kegyelem megtanít még akkor is, ha vakok vagyunk, átlátni a tűzfalon is

Lélek

„Azután megformálta az Úristen az embert a földnek porából, és az élet leheletét lehelte az orrába. Így lett az ember élőlényé” (1Móz 2,7)

Isten teremtésének csodája az ember. A teremtő tökéletes testet alkotott az embernek az anyagból, az életet, ami Istené, megosztotta vele és így lett az ember élőlényé élő lélekké. Ez a rövid híradás emberségünk megbonthatatlan hármasságáról beszél. Mi úgy vagyunk

személyek, egyéniségek, élőlények (a héber erre a nefes szót használta), hogy a föld elemeiből formált fizikai testbe, az élet lehelete (héberül ruah) költözött. Fontos tudni, hogy a héber gondolkodás szerint a nefes nem a személy egy része, hanem magát a személyt jelenti, éppen úgy, ahogyan a magyar nyelvben azt mondjuk, hogy egy település lakossága ennyi meg ennyi „lélek”. Ez a szó az Ószövetségben 755-ször fordul elő, sok helyen a személyes névmást helyettesíti, és sokszor csak „élet”-nek fordítja a Bibliánk.

A nefes, a lélek érez, vágyik, kíván, ebben van érzelmeink központja (1Móz 34,3; ÉnÉn 1,7), másrészt az ember nefes-e, lelke az, aki akar. Ez az, ami meghal bennünk, hiszen az Ószövetség szerint a holttest az a holt lélek, amire ugyancsak a nefes szót használja az Ószövetség. Ennek az Újszövetségben a pszühé szó felel meg, amit bizonyos esetekben egyszerűen embernek, vagy életnek fordítunk. Ezt sem tartja a Biblia halhatatlannak, hanem halandónak (Jel 16,3), olyan valaminek, amit el is lehet pusztítani (Mt 10,28). Mind a két szó jelölheti az egész embert, de az embernek valamilyen döntő életfunkciójára is utalhat: az indulatára, érzéseire, kívánságaira vagy akarati döntéseire. Ez semmiképpen nem azt jelenti, hogy az ember, különböző alkatrészekből áll.

A nefes csak az anyagi természetű, a föld materiális összetevőivel az állandó kapcsolatban lévő testtel együtt működőképes. A test és a lélek, a nefes együtt létezik, együtt képeznek elválaszthatatlan egységet. A lélek, nefes nem megfogható a test nélkül. A Biblia sehol nem beszél arról, hogy a meghalt ember lelke, a testtől megszabadulva öntudatos életet élve helyettesítené az embert. Sokszor úgy beszélünk az emberről, mintha három alkotórészből – testből, nefesből és az élet leheletéből a ruahból – összeállított lény volna, amelyek külön-külön működnek. A Biblia szerint a test, a lélek és az éltető lehelet egység, ami egymás nélkül értelmezhetetlen. Ezért a Biblia az embert mindig kapcsolataiban vizsgálja. Azt mutatja meg, hogy ki az ember, hogy milyen a kapcsolata Istennel, a másik emberrel és a teremtett világgal. Ez a hármasság teszi az embert emberré, és ennek a felbomlása az, amit halálnak nevezünk. A Biblia egy egységként kezeli az embert, és nem különíti el ezeket a fogalmakat élesen egymástól.

A pszühé-m, vagyis a személyiségem is lehet pneumatikus, lelki, vagy lehet testies is. A testemen is uralkodhat a ruah, az éltető lehelet, vagyis Isten Lelke, de az énem, a nefesem, Istennel is szembeszállhat. Egyes esetekben váltófogalomként használja a lelket és a szellemet a Szentírás. Az ember hamar ráébred arra, hogy valami nincs rendben, az életben nem úgy vagyunk, ahogy lennünk kellene. Nemcsak a körülöttünk lévő világban van díszharmónia, hanem bennünk is. Néha olyanokat teszünk, amit később megbánunk. Szeretnénk mindent és mindenkit úgy irányítani, hogy nekünk legyen jó, de hamar rá kell jönnünk, hogy bármekkora hatalmunk van, ez lehetetlen. Nekünk nem a világot kell magunkhoz szabni, hanem nekünk kell magunkban és a környezetünkben a világ harmóniáját megtalálni, ami nem más, mint Istennel, a másikkal, a társadalommal, a természettel való rendezett kapcsolat. Ez a hiányélményünk a Biblia szerint a bűn, ami lelkünket, testünket, életünket egyformán megrontja.

A lélek levegője a csend. Olvastam egy régi történetet. Egyszer egy szent életű apap megfigyelt egy öreg parasztot, aki nap, mint nap betért a templomba. Megállt a kereszt előtt csendben és nem szólt semmit, nem imádkozott, csak nézett.

- Mit csinálsz itt bátyám – kérdezte a pap szelíd szóval. Az öreg így felelt:
- Én nézem őt, és ő néz engem.

Ez a lélek csendje. Ez a belső látás lelki élménye. Az ember csak akkor boldog, ha élete harmóniában van a lelkével. A huszonegyedik századi ember ezt a harmóniát veszítette el, mert a csendet csak némaságnak tartja. David Livingstone (1813-1873) Afrika nagy misszionáriusa jegyzett fel egy érdekes történetet.

Egyik alkalommal gyorsan táborhelyet kellett változtatni a misszióknak. Összepakoltak mindent és vagy 40 kilométernyi távolságra kellett elhurcolni minden felszerelést.

Livingstone teherhordókat fogadott, összecsomagoltak mindent. Jókor hajnalban útnak indultak. Eljött a dél és az út felén meg kellett pihenniük. A teherhordók a déli forráságban megebédeltek és lepihentek. Több óra telt el. Livingstone aggodalmaskodott, hogy az est beállta előtt nem érnek el az új táborhelyre. Ezért sűrgetni kezdte a kényelmesen pihenő teherhordókat, aki aggodalmaskodó parancsszavaira nem is figyeltek. Végül a vezetőjük így szólt a misszionáriushoz:

- Nagy fehér, nem indulhatunk, mert az emberek lelke nem érte utol az embereket. Ha „elhagyjuk a lelkünket”, emberségünk sérül. Az Istentől alkotott egység felbomlik és értelmetlenné, céltalanná lesz az életünk. Személyiségünk sérül meg. A biblia ezt a sérülékeny személyiségünket nevezi léleknek, akik tulajdonképpen vagyunk.

Megváltás

„De amikor eljött az időnek teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve, hogy a törvény alatt lévőket megváltsa, hogy Isten fiaivá legyünk.”(Gal 4, 4-5)

Ma a megváltást vallásos fogalomnak tartjuk, a kereszténységünk lényegének. Az Újszövetség idejében viszont profán fogalom volt, hozzákapcsolódott a kiváltás, megvásárlás fogalma. A rabszolgát kiváltották, megváltották a szolgaságból, így kapta vissza szabadságát. A Bibliában ez a szó arra vonatkozik, hogy Isten „kiváltja”, kiszabadítja a bűn szolgaságából az ő népét, drága áron, tulajdon vérén „megvásárolja”. Ezért mi az ő szabadosai leszünk, akik hálából, önként követjük őt.

A megváltás viszonyfogalom. Ha meg akarjuk érteni, akkor fel kell tennünk azt a kérdést, hogy mitől és mire vált meg bennünket Jézus? Mi önmagunkat nem tudjuk megváltani, hiszen engedetlenségünk, bűneink miatt, a törvény óvó kerítésén kívül, a törvény alatt élünk a bűn rabszolgaságába. A megváltás célja, hogy Ismét emberek legyünk, ahogyan Isten megteremtett minket. Ha hiányzik belőlem az Istenbe vetett bizodalom, ha nem születik meg bennem a másképpen, más szemmel látni tudó új ember, akkor nem sok közöm van Jézushoz. Edmond Dehault de Pressence (1824-1891) a tizenkilencedik század egyik jeles francia teológusa, egyik könyvében így foglalta össze a kereszténység lényegét: „Mindenekelőtt azt kell leszögeznünk, hogy a kereszténység nem egy tant jelent, nem is egy könyvet. A kereszténység egy tett, vagy még inkább egy személy”. A tett a megváltás, ami a keresztén történt és mégis magába foglalja az emberiség egész történetét. Ezért mondja róla a Zsidókhöz írt levél, hogy „munkái készen voltak a világ teremtése óta” (4:3).

A mai ember megkerülhetetlen nagy kérdése: hogyan tud az ember megszabadulni önmagától, önzésének életpusztító börtönéből? Hiszen az önzés ma úgy fertőz, mint a rádióaktivitás. A köznapi gondolkodás az önzetlenséget, életveszélyesnek tartja. Szókratész még úgy gondolta, elég, ha az embereket megtaníttuk arra, hogy mi a jó és ettől erkölcsösek lesznek. A bűn számára csupán tudáshiány volt. Tudjuk, hogy ezért a tévedéséért a nagy görög bölcs, életével fizetett. Kant, minden idők egyik legnagyobb filozófusa tudta már, hogy van bennünk valami radikális rossz, amit értelemmel nem lehet megmagyarázni. Sajnos mai világunk azt tükrözi, hogy ennek a radikális gonosznak egyre jobban az uralma alá kerülünk. A józan ész, az emberi elszántság kevés ellene. Szükségünk van külső segítségre, egy földön kívüli és mégis a földön elérhető fix pontra, ahonnan a sarkából ki lehet fordítani a világot. Ez a fix pont: Jézus keresztje.

Nem véletlenül vallotta Pál azt, amit a Korinthusiaknak így írt: „Mert a keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözülünk, Istennek ereje. (...) És miközben a zsidók jelt kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi a

megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütközés, a pogányoknak pedig bolondság, de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt, az Isten ereje és az Isten bölcsessége. Mert az Isten „bolondsága” bölcsőbb az emberek bölcsességénél, és az Isten „erőtlenége” erősebb az emberek erejénél.”(1Kor 1:18.22-27). Pál korában nehéz lehetett a keresztről beszélni, hiszen a kereszt akkor nem volt több mint egy kivégző eszköz, mintha ma azt mondanánk, hogy egy akasztott emberről prédikálok az embereknek. De a kereszt nem csupán egy tárgy a történelem közepén, hanem egy, az egész világtörténelmen vörös fonálként végighúzódó terv csúcsa, beteljesedése, amelynek hatása a történelem végéig él. Krisztus keresztjének jelentőségét csak az tudja megérteni, aki ennek a tervnek, a megváltás tervének a lényegét érti

A Keresztyén Bibliai Lexikon meghatározása szerint a megváltás „az eredeti ősállapotából kiesett, és most rossz, tökéletlen, áldatlan állapotban lévő ember, nép vagy akár egész világ kimentése, megszabadítása ebből a nyomorúságos állapotból”. A megváltás mind az Ó-, mind pedig az Újszövetség egyik kulcsfogalma. Az egész Szentírás egyöntetűen látja az ember megváltásra utaltságát. Az Ószövetségben a hangsúly inkább a konkrét bajokból való kimenekedésben van, az Újszövetségben pedig a bűnbocsánaton. Az Újszövetség azt keresi, hogy hogyan találhatok megoldást a kapcsolataimat tönkretévő bűnre, az Újszövetség pedig azt vizsgálja, hogy a baj gyökerétől, a bűntől hogyan lehet megszabadulni.

Az emberek mindig próbálkoztak életük megjobbításával, a bűn, az önzés leküzdésével, sikertelenül. Amikor gyerek voltam egy egyházi tulajdonú egy emeletes házban laktunk, még három lelkészcsaláddal, meg egy irodával együtt. Nyakó bácsi, a derék kommunista suszter volt a házmester és egyben „a párt szeme”, aki felvigyázta a házban lakó klerikális reakciót. Történt egyszer, nem sokkal a Rajk-per táján, hogy kiadta a kommunista vallás pápája a jelszót, bűnbánatot, azaz a párt nyelvén: önkritikát kell gyakorolni. Nyakó bácsihoz is eljutott a jelszó. Az öreg, mint hajdani jó keresztény, eredeti módon oldotta meg a pártfeladatot. Bezárkózott a szobába, mindenkit kiküldött a házból, az ablakokat is bezárta és elővette a vitrinből a gondosan őrzött porcelán Lenin szobrot, kitette az asztalra. Mi az ablaknyíláson át lestük, hogy mire készül az öreg. Eleinte le se fel járkált a szobában, majd az asztalhoz ült és a papírra fölirt „bűneit” a porcelán Lenin szobor szeme közé mondta. Néha még a homlokát is csapkodta az öklével, mint egy buzgó búcsús a szent kútnál. Mikor már jól ki-bűnbánkódta magát, minden maradt a régiben. A Lenin szobor visszakerült a vitrinbe, de Nyakó bácsi nem változott meg egy hajszálnyira sem. Nem élte át a megváltás emberformáló erejét.

Nagyság

„Tudjátok, hogy a népek fejedelmei uralkodnak rajtuk, és a nagyok hatalmaskodnak rajtuk. De közöttetek ne így legyen, hanem aki naggyá akar lenni köztetek, az legyen a szolgátok” (Mt 20, 25-26)

A nagyság a bibliai szóhasználatban is pozitív fogalom, a kicsi ellentété. Isten tulajdonsága a nagyság, hiszen ő „nagy király az egész földön” (Zsolt 47,3), Ő nagyobb minden más istennél. Az ember Istentől beléoltott képességei szerint felfelé törekszik, több akar lenni, mint tegnap volt. Jézus tanítványai is azon vitatkoztak, hogy ki a nagyobbabb menyek országában? (v.ö. Mt 18,1). A megváltó értékrendjében viszont az emberi nagyságra vonatkozó találgatások új tartalmat nyertek. Jézus a nagyság példaképeül a lenézett gyermekeket állította a tanítványai elé. „Bizony, mondom néktek, ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermek, nem mehetnek be a mennyeknek országába” (Mt 18,3). Szerinte a nagyság feltétele az, hogy az ember Jézus önkéntes szolgája legyen az

emberekért. Aki a szolgálat alázatos útját visszautasítja, nem épül be Isten tervébe, alkalmatlan lesz Jézus követésére. A tanítványok számára ennek a megértése volt a legnehezebb feladat, pedig ez Krisztus keresztének elfogadását jelentette és jelenti ma is.

Botránkozással fogadták a tanítványok azt, amikor Jézus jelteni kezdi szenvedéseit. *„Péter ekkor magához vonta őt, és feddeni kezdte: Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!”* (Mt 16,22). Nem Jézust, hanem magát, saját nagyságáról, karrierjéről alkotott elgondolásait sértette Jézus szava, aki nagyon kemény szavakkal utasította rendre tanítványát, aki először vallotta meg Jézusban a felismert Messiást. *„Távozz tőlem, Sátán, botránkoztatasz engem, mert nem az Isten szerint gondolkozol, hanem az ember szerint”* (Mt 16,23).

Máté evangéliuma szerint közvetlenül Jézus jeruzsálemi bevonulása előtt ment hozzá a Zebedeus fiaknak, Jánosnak és Jakabnak az édesanyja, Salomé, aki talán Máriának, Jézus anyjának testvére volt. A szent asszonyok közül való volt, aki szerepet kapott Jézus szenvedéstörténetében is (Jn 19,25. Mt 27,56). Rokoni összekötését kihasználva akarta fiainak nagyságát biztosítani. Így kérte Jézust. *„Mondd, hogy az én két fiam közül az egyik jobb kezed, a másik bal kezed felől üljön a te országodba”* (Mt 20, 21). Nem értette, hogy Jézus „trónja” a kereszt. De a többi tanítvány gondolkodásában is ez a nagyság ideál élt, hiszen *„amikor meghallotta ezt a többi tíz, megharagudott a két testvérre”*(24. vers). Hiába tanította Jézus: *„aki nagyvá akar lenni közöttetek, az legyen a szolgátok, és aki közöttetek első akar lenni, az legyen a rabszolgátok. Mint ahogyan az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért”* (Mt 20, 26-28).

Jézus azért mondott nyolc jajszót a farizeusokra, mert a látszat-nagyság hívei voltak (Mt 23,5-7). Tanítványait pedig arra tanította, hogy *„aki pedig a legnagyobb akar lenni közöttetek, az legyen szolgátok! Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, és aki megalázza magát, felmagasztaltatik”* (Mt 23, 11-12). Ennek ellenére, még az utolsó vacsoránál is *„versengés is támadt köztük, arról, hogy ki a legnagyobb közöttük”* (Lk 22,24). Még a mennybemenetel előtt is arról faggatták Jézust, hogy mikor fogja felállítani az országot Izraelnek (ApCsel 1,6-7).

Az ember szerinti nagyság lényegében gög. Nem tudom alárendelni a másíknak magamat. Nem tudok értük élni, legfeljebb csak belőlük. Régi lim-lomjaim között kotorászva, egy kis dobozban találtam egy márvány keménységű óriás kockacukrot, amelyen még most is látszott a fogam nyoma. Ez a szétharaphatatlan kemény cukor, a hajdan volt Szovjetunió „hiánygazdálkodás” idejéből maradt fent ékes bizonyítékául. Az orosz ember télen, nyáron bőségesen fogyaszt teát, s mivel a cukor drága kincs volt, kifejlesztették ezt a márvány keménységű kockacukrot. Az ember ráharap, majd döntení kezdi magába a meleg teát. Édeset érez ugyan, de még a forró tea-lének is ellenáll a kockacukor.

A gögös ember is olyan, mint ez a nagy szovjet kockacukor. Nem tud oldódni, emberidegen marad, mert azt gondolja, hogy neki még önmagánál is tökéletesebbnek kell lennie. A szerény ember soha nem felejtí el, hogy ő is csak egy ember a sok közül. A gögös ezt nem engedheti meg magának, mert neki nincs mire szerénynek lenni. A külső formával, a tökéletes csomagolással akarja a belső hiányt pótolni. Ezért a tökéletesnek tűnő külső mögött a gögös ember végtelen nagy magányosságra ítéltetett. A nagyságot keresve önmagát, létének értelmét veszítette el. Aki gögös, a látszat nagyság rabszolgája, alkalmatlan lesz a szolgálatra és kiesik Jézus Krisztus kegyelméből.

A bűn által uralt világban ma is nehéz az igazi nagyság, a szolgálat értékét felismerni. A szolgálat, amivel Jézus megbíz bennünket, lényegében bekapcsolódás Isten cselekvési tervébe. A keresztény a másíkért itt élő ember. Az élet realitásában éli meg hitét, így tanul szeretni. Annak a felismerése életének az alapja, hogy ami létünknek célja van, a megváltás munkáját Isten velünk is meg akarja osztani, mert nem akarja, hogy céltalan legyen az életünk. Így lehetünk ismét emberekké, ahogyan Isten kezdetben megteremtett minket, mert az igazi nagyság titka az emberiesség.

Nyugalom

„Légy újból nyugodt, lelkem, mert jól bánt veled az ÚR!” (Zsolt 116,7)

A nyugalom Isten gondviselésébe vetett hitünk gyümölcse. A hit viszont nem valaminek az elhívésén, hanem valaminek a megtapasztalásán alapszik. Nyugalmat az embernek nem a tisztátalan, a másikat félrevezetni „átverni” akaró ötletei, vagy ravasz gondolatai adnak, hanem a gondviselő Isten jelenlétébe vetett hite. Ezért a hetedik nap, a nyugalom napja is az Istennel való találkozásról szól.

A nyugalom a test és a lélek zavartalan, békés, nyugodt állapota. A Biblia több szóval írja le ezt a fontos lelki jelenséget. Hangsúlyos bennük a feloldódás, a megkönnyebbülés, a fellélegzés és a felüdülés gondolata. Isten úgy teremtette az embert, hogy munkája után a hetedik napon megnyugodott. Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember életéhez is hozzátartozik a munka után a nyugalom. Az Ószövetség rendje szerint még a földnek is meg kellett adni minden hetedik és ötvenedik esztendőben a nyugalmat (3Móz 25,1-22). A nyugtalanság forrása a bűn, ami Istennel, emberrel, világgal, de még önmagunkkal is szembe fordít. Ezért panaszkodik így Jób: *„Csak küzdelem a halandó sorsa a földön, napjai úgy telnek, mint a napszámosnak! Ahogyan a rabszolga eped az árnyék után, és a napszámos várja a munkabért, úgy jutottak nekem hiábavaló hónapok, nyomorúságos éjszakákkal fizettek ki engem. Ha lefekszem, azt kérdezem: Mikor kelhetek fel? Hosszú az este, és tele vagyok nyugtalansággal hajnalig”* (Jób 7,1-4).

Ezért nagyon sokszor az ember, ügyeskedéssel, cselekkel próbálja a nyugtalanságát elűzni. Van egy régi japán mese, ami arról szól, hogy a nyulak miért rágják a fák kérgét. Így szó a mese: A régi-régi időkben egy szép őszi napon találkozott egymással a teknősbéka és a nyúl. A nyúl így szólt a teknősbékához:

- Hova, hova, teknősbéka?
- Gyönyörű az idő, sétálni indultam, de ha már ilyen szerencsésen összetalálkoztunk, emlékeztetessé tehetnék egy kis lakomával ezt a szép őszi napot.

Fogták hát a mozsarat, hogy rizslepényt készítsenek. A nyúl azonban közben azon törte a fejét, hogyan szedhetné rá a teknősbékát, mert az egész lepényt egyedül akarta felfalni. Ezért aztán így szólt a teknőshöz:

- Gyere csak, teknősbéka, gurítsuk itt le a hegyről a mozsarat, és szaladjunk utána. Amelyikünk előbb utoléri, legyen azé az egész lepény.

A teknős először semmiképpen sem akart beleegyezni a dologba, mert tudta, hogy a gyors lábú nyúl mindenképpen legyőzi őt a futásban, de mivel a nyúl hallani sem akart semmiféle kifogásról, végül is beleegyezett. Annál inkább, mert remek csel ötlött az eszébe. Amikor a nyúl nem nézett oda, hirtelen vizet öntött a mozsárba, hogy a lepény ne ragadjon hozzá a falához.

A nyúl aztán felvitte a mozsarat a hegyre, legurította, maga pedig szélesebben rohant a nyomában. Olyan eszeveszetten vágta, hogy nem vette észre, amikor a lepénytészta kiesett útközben a mozsárból, és egy fatuskóra ragadt. A teknősbéka lassacskán mászott a hegyről lefelé, elérte a fatuskót, és eszegetni kezdte a lepényt. Amikor aztán a nyúl utolérte a mozsarat, bosszankodva látta, hogy üres. Gyorsan visszaroht, félúton megpillantotta a teknősbékát a fatuskónál, amint jóízűen falatozik. A nyúl tudta, abban állapotok meg, azé legyen az egész lepény, aki előbb éri utol, így hát nem volt mit tennie. Inkább könyörgőre fogta a dolgot, és így szólt:

- Drága teknőském, edd csak meg te a felső részét, de az alsót, kérlek, hagyd meg nekem...

A teknősbéka azonban mosolyogva közbevágott:

- Felső része, alsó része... Az egész lepény nagyon ízlik nekem! Ezzel-aztán fel is falta az egész lepényt, és torkig jóllakott vele. Aztán így szólt:

- Kedves nyúl uram! Ez igazán pompás kis lakoma volt, nagyon köszönöm a szíves vendéglátást. Jövőre is megismételhetjük.

Ezzel aztán haza is tért a barlangjába. A nyúl meg közben csak a nyálát nyelte, s mivel nagyon éhes volt, megrágtá a fatuskót, amelyen a tészta fennakadt volt, mert látta, hogy van még rajta egy kevés ráragadt lepénymaradék. Azóta rágják meg a nyulak a fák kérgét, ha nagyon éhesek.

Eddig a mese. A tanulság minden ügyeskedőnek, a maga szerencsáját, karrierjét építő embernek az, hogy az aggodalmaskodásnak nem a ravaszkodás, a tisztességtelen hátsó szándék a gyógyszere, hanem az Isten kegyelmére, gondviselésének hite, bizalom abban, aki az életünk ura. Jézus a tanítványoknak ezt tanította közvetlenül a kereszthalála előtt: „*Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, higgyetek Istenben és higgyetek énbennem*”. (Ján 14,1). Istenben, az értünk munkálkodó Jézusban vetett bizodalom, a hit a nyugalom forrása.

Az embernek nemcsak külső nyugalomra van szüksége, hanem belsőre is, a szív és a lélek nyugalomra, de ezt csak Istennél találhatjuk meg. Sokszor belefáradunk a sóhajtozásba, nem tudunk győzni a stresszhelyzetünk felett. Aggódunk szeretteinkért és önmagunkért. Megoldhatatlan problémák tornyosodnak előttünk. Nem tudjuk, hogy mit tegyünk. Ekkor egyetlen menedék van: Isten felkínált nyugalomát kell elfogadnunk. Így biztat bennünket erre Isten: „*Álljatok ki az utakra és nézzetek szét, kérdezősködjetek az ősi ösvények után, melyik a jó út és azon járjatok, akkor nyugalmat találtok lelketeknek!*” (Jer 6,16). Az igazi nyugalom nem az ember teremti, Jézus hagyta ránk örökül. Búcsúbeszédében Jézus így tanította övéit: „*Békességet hagyok nektek: az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen*” (Ján 14,27). Ha békében akarok élni, emberhez méltóan, akkor Jézusnak ezt a békességét el kell fogadnom, mert az igazi nyugalom az Istennel és Jézus Krisztussal való közösségben van a Szentlélek által.

Oltalom

„De nekem az Úr a váram, Istenem az oltalmam és kősziklám” (Zsolt 94,22).

Az oltalom az erők felelőssége a gyengébbekért, bekapcsolódás Isten gondviselésébe. Isten egymásra bízott bennünket, hiszen kapcsolatainkban vagyunk emberek. Isten már az Édenben azzal bízott meg minket, hogy a teremtett világot ne csak műveljük, hanem őrizzük is. A gyöngébb, a törékenyebb védelme, azóta is emberségünk próbája, hiszen Isten egymásra bízott teremtményei vagyunk.

Az oltalom bajtól, veszélytől óv. A Tízparancsolat úgy is tekinthető, mint az oltalom okmánya. Az életet, a tulajdont, az ember lelki és fizikai egészségét védi. Az ószövetségben Isten egy átfogó jogi rendszert adott a népnek. A jövevényeket, a gyengébbeket, özvegyeket és árvákat védte a törvény. Rendelkezett a menedékvárosokról, aminek az volt a célja, hogy a vétlen embernek oltalmat adjon. A vendégjog az idegen védelmét szolgálta, melyért a vendéglátónak sokszor terheket kellett vállalni. Az oltalom a béke és a rend megőrzését szolgálta.

A Bibliában az oltalom forrása Isten. Ő népének atyja, segítsége, megváltója, erős vára. Amikor Dávid Saul ellen menekült, aki halálra kereste, mert nem bírta elviselni, hogy Isten vezetése a fiatal Dávid életében nyilvánvalóan megmutatkozik, Júdea félsivatagos pusztájában, hegyek völgyek között bujdokolt. Akkor énekelte ezt a zsoltárt: „*Az ÚR az én*

kösziklám, váram és megmentőm. Istenem, kösziklám, nála keresek oltalmat. Pajzsom, hatalmas szabadító és fellegváram.” (2Sám 22,2-3). Nagyon szemléletesek a képek, hiszen ha a rendezett királyi hadsereg üldözte Dávid gerillahadseregét, csak a magas, nehezen megközelíthető sziklaormok adhattak menedéket, oltalmat a menekülésben megfáradt csapatnak.

A hit nem más, mint Isten, szabadító kegyelmének, oltalmának a felismerése. A hit az a bizalom, ami arra épül, hogy megértem: nincs véletlen az életemben. Isten valamit valamiért enged meg, de nem hagy felettébb szenvednek, megoltalmaz minden veszedelemtől. Ezt a hitbeli tapasztalatot így fogalmazza meg a zsoltár: „*Őrizz engem, mint szemed fényét, rejts el szárnyaid árnyékába.*” (Zsolt 17,8). Ez egy gyönyörű, természetből vett kép. Régi vadász-történeteket juttat az eszembe.

Amikor Amerikában diák voltam, láttam egy rövid természeti filmet az Ausztrál juhok életéről. Arról volt benne szó, hogy éhes dingó kutyák támadták meg a nyáját és a gyenge bárányokból akartak zsákmányt vinni maguknak, amikor a pásztor éppen nem látta a veszélyt. A békésen legelésző bárányok a támadást látva összefutottak, a gyengébb juhocskákat középre engedték és az öreg kosok összedugták a fejüket és a támadó kutyákat erőteljes rúgásokkal tartották távol a nyájtól. Így védőgyűrűként oltalmazták a gyengébb báránykákat a ragadozóktól. A kutyák csalódottan továbbálltak, a nyáj megmenekült.

Az oltalmazás kockázattal jár. Az erős, jól rúgó kosok közül többen is megsebesültek, s a pásztoroknak kellett gyógyítani a „hősöket”, de a pásztorok szerint egyik kos sem bánta a sebet, hiszen oltalmazni még közöttük is rangot, elismerést érdemelt. Jézus, aki megígérte, hogy velünk marad a világ végezetéig (Mt 28,20), életét adta értünk, és így lett a mi gondviselő, oltalmazó Istenünk. Az ő kegyelme számunkra ingyen kegyelem, de nem azért, mert értéktelen, hanem azért mert Jézus értünk gyengékért, oltalomra szorulókéért életével fizetett drága árat. Ez viszont bennünket is kötelez. Mai világunkban, ahol az emberek egyre jobban elidegenednek egymástól Isten bennünket is be akar építeni a gondviselés szolgálatába. Gyengébbeket, gondviselésre szorulókat bíz ránk, hogy mi legyünk Isten simogató tenyerévé. Isten nem a vihart, a megpróbáltatást mulasztja el, bár megtehetné. A győzelemre nekünk van szükségünk. Kisebb-nagyobb élet-viharainkban rendel felebarátot, irgalmas samaritanust, aki akkor segít, amikor mindenki elhagyott, elkerült minket.

Jézusnak ez a példázata jól mutatja, hogy mi az igazi oltalom. A pap és a lévita talán szép felvilágosító előadásokat tudott volna arról tartani, hogy miért könnyelműség a Jeruzsálemből Jerikóba vezető úton fegyveres kísért nélkül járni. Talán még arra is lettek volna hasznos ötleteik, hogy védelmet máskor majd hogyan kell megszervezni, de oltalmazni ezek az ötletek nem tudták a vérbefagyottat, aki oltalomra, segítségre vágyott. A samaritanus ezt látta meg, ez ért a szívéig és ez indította, hogy oltalmazója legyen a kirabolt, félig agyonvert embernek. Olajat töltött sebeire, így enyhítette fájdalmát, bekötözte, feltette a szamarára és elvitte a vendégfogadó házba, ahol biztos oltalmat talált. Még az ápolás költségeit is kifizette.

Jézus ezt a példázatot azért mondta, mert a törvénytudó afelől szeretett volna vitázni a Mesterrel, hogy ki is az én felebarátom. Jézus ezzel a példázattal azt tanította, hogy az, aki gondviselésre szorul, oltalomra vágyik. Jézus így bánik velünk és tőlünk sem kíván mást.

Az oltalom isten gondviselő csodája, amit így lehet összefoglalni Zelk Zoltánnak egy megrendítően kedves versével:

MINT KISCSIBÉK

Kertek, lankák közt vitt utam,
tikkadtan pihegett a táj
s lebegett fönn az alkonyat,
mint óriás madár.

Puha szárnyakkal, nesztelen
kóválygott a vidék felett,
s összebújtak mind a kiscsibék
virágok és füvek.

Összebújtak mind a kiscsibék
s mint kotlós védő szárnyait,
úgy emelte följük egy
öreg fa ágait.

Ámulva néztem a csodát:
így él, így óv a szeretet –
s csipogva elaludtak a
virágok és füvek.

Ómega

*„Én vagyok az Alfa és az Ómega így szól az Úr
Isten, aki van, és aki volt, és aki eljövendő: a
Mindenható” (Jel 1,8)*

Az alfa és az ómega a görög ábécé első és utolsó betűje. Ezért az „Alfa és az Omega” kifejezés több dolog szemléltetésére alkalmas szimbólum. Jelentheti a kezdetet és a véget, az elsőt és az utolsót, de jelentheti a teljességet is, mint ahogyan az ábécé betűiben belefér minden szó, minden mondat. Ez a kifejezés a Jelenések könyvének elején (1,8) és a végén (21,6) is előfordul, jelezve ezzel a könyv elejét és a végét, annak a Jézus Krisztusnak a kinyilatkoztatását, aki kezdet és a vég.

Ennek a kifejezésnek, mint ahogyan ez a Jelenések könyvében szabályszerű, ószövetségi gyökere van. Ézsaiás prófétának így mutatkozik be Isten: *„Ezt mondja az Úr, Izrael királya és megtartója, a Seregek Ura: Én vagyok az első és az utolsó, rajtam kívül nincs isten”* (Ézs 44,6). Isten örökkévalóságának is az a jellemzője hogy ő az első (Ézs 41,4) és ő áll minden dolog végén. A Biblia istenképének jellemzője az, amit Pál így idézett a görög filozófusoktól: *”őbenne élünk mozgunk s vagyunk”* (ApCsel 27,28), így ő a kezdet és a vég.

Ez a hasonlat nem állt távol a zsidó gondolkodástól sem. A Talmudban is használatos az „aleftől a tavig” kifejezés. Az alef a héber ábécé első betűje a tav pedig az utolsó. Ábrahámról azt írja a Talmud, hogy aleftől a tavig betöltötte a törvényt, Ádám pedig megszegte aleftől a tavig a törvényt. Ezt a merész állítást a Talmud bölcse, azzal magyarázza, hogy 3Móz 26,3-13-ban leírt áldó formula aleffel kezdődik és az utolsó betűje pedig tav. Az Úr viszont ezt annak ígére, aki rendelkezését hiánytalanul megtartja. Ezt nem tette meg Ádám, Ábrahám viszont ennek engedelmeskedett. Hasonló rabbini okoskodás szerint az átok, amit Isten a törvény megszegőire mond. Isten csak a vavtól a mémig, vagyis az ábécé 6. betűjéről a 13. betűjéig sújtja átokkal az engedetleneket, de az áldását aleftől tavig adja (3Móz 26, 14-43).

Az Újszövetség, az apokaliptikus irodalom hatására, Istennek mindenekre kiterjedő hatalmára használja ezt a közmondásszerűvé vált kifejezést. Amikor Jánosnak megjelenik Pátmoszon a palástba öltözött Emberfiához hasonló, aki előtt leborul, ezzel a vigasztaló üzenettel segíti talpra az apostolt: „*Ne félj, én vagyok az első és az utolsó, és az élő: halott voltam, de íme élek, örökkön-örökké, és nálam vannak a halál és a pokol kulcsai.*” (Jel. 1,17-18). Ez a gondolat nem újdonság az Újszövetségben, hiszen a 90. zsoltár 2. verse is így vall Istenről: „*Mielőtt hegyek születtek, mielőtt a föld és a világ létrejött, öröktől fogva mindörökké te vagy, ó Isten*”. Isten mindennek az alfája és ő az ómegája is, minden létezőnek eredete és forrása. Ő mindennek célja végső értelme (Róm 11,36). Az ő szavára lett a világ (Zsolt 33,6.9). A Jelenések könyve az ítéletre visszatérő Jézus méltóságjelzőjeként is használja.

Az ómega a görög ábécé 24. betűje aminek – a többi görög betűhöz hasonlóan számértéke is van, 800-at jelentett, ha a jobb sarkába egy vesszőt teszünk. Babonás hiedelem is fűződött hozzá, a két betűt egymásmellé írva bajelhárító erejűnek tartották. Az Ómegát a nagy Q-val, aláhúzva jelölték, ebből alakult ki a mai formája, a kis ómegát meg két, szorosan egymás mellé írt oo-betűvel, ennek az összevonása a mai kis ómega. A keresztény ábrázolásokban az alfa és az ómega Krisztusra vonatkozik és az Atyával való egytelenségét fejezi ki. Ezért az ókeresztény művészetben együtt szerepel a Krisztus-monogrammal, koszorúval vagy keresztrel. A középkorban készült művészeti alkotásokon az alfa és az ómega a trónoló Krisztus mellett látható rendszerint azokon a képeken, ahol Jézust, mint ítélőbírót látjuk. Ilyenkor a két betű az ítélő Krisztus kezében tartott könyvön – az élet könyvén is megjelenik Jel. 20, 12-re utalva.

Az keresztény síremlékeken gyakran a kereszt két vízszintes szárára függesztették a két betűt, néha felcserélve. Baloldalt az ómegát találjuk, míg a kereszt jobb szárán az alfát. A Keresztény Művészeti Lexikon szerint „ez talán arra utal, hogy Jézus Krisztus áldozata által a földi élet után veszi kezdetét az örök üdvösség.” Olaszországban az albengai keresztelőkápolna mozaikján, ami az 5. században készült, a Krisztus-monogramhoz háromszoros alfa és ómega csatlakozik, ami a Szentháromságra utal.

Olvastam egy régi történetet egy breton parasztról, aki a 19. század második felében élt. Csaknem írástudatlan volt, bár egy évig járt elemi iskolába. Egész életén át keményen dolgozott a kis földcskéjén. Kérte a szomszédját, hogy tanítsa meg írni, olvasni, mert a lelke mélyén szeretett volna imádkozni. De se a szomszédnak, se neki nem volt a tanításra, tanulásra ideje. Nagy nehezen megtanulta öreg korára az ábécét. Ekkor minden reggel, mielőtt kiment volna a szántóföldcskéjére. Bement a templomba és a keresztre függesztette a szemét és fennhangon, nagy tisztelettel elmondta az ábécét. Az egyik nap meghallotta a harangozó ezt a különös imát. Azonnal rohant a papért, kézzel-lábbal magyarázva, hogy az öreg megbolondult. Amikor visszaérkeztek, éppen akkor fejezte be a betűk felsorolását az öreg.

- Mit csinál itt maga? – kérdezte gyanakodva a pap.

Az öreg paraszt csak ennyit mondott.

- Tetszik tudni, én csak az ábécét tudom, s arra kérem a jó Istent, hogy ebből az angyalaival rakassa össze a legszebb imát, amit szívemben elgondoltam.

A pap elmosolyodott és ezt mondta a harangozónak.

- Látja, ez a legszebb ima, amit hallottam valaha is, mert az Isten angyalai alfától ómegáig úgy rakják össze a betűket, hogy abban a jó Isten is gyönyörködjék.

Öröm

„Örüljete az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljete” (Fil 4,4)

Az öröm több mint jókedv, több mint a nevetés. Az öröm a lélek derűje, hazatalálás. Akkor ébred fel bennem az öröm, amikor az vagyok, akinek Isten megteremtett, vagyis ember. Az öröm nem kiemel az életből, hanem beemel az életbe. A passzív lét soha nem vezet örömhöz. A Szentléleknek ez a gyümölcse a napi kötelességteljesítéshez van kötve. Csak akkor tudok igazán örülni, ha célja, rendeltetése van az életemnek. A Krisztusra találás mindig emberre találást is jelent. Egyedül nem lehet örülni, mert szeretni sem lehet egyedül. Az ember akkor tanulta meg először az örömet, amikor Isten társat teremtett számára (1Móz 2, 18. 21-23). Ha valaki újjászületik, annak életében is jelentős szerepe van az örömnél. Célja lesz az életének, társakra talál és a szeretet lesz életének új értelme.

Újjászületett embernek lenni annyi, mint örvendező embernek lenni. Az öröm az a jel, az a belső bizonyosság, hogy Isten Szentlelke bennünk lakozik. Ez azt jelenti, hogy az Istennel megszakadt kapcsolatunk helyreáll ismét. Azért találunk emberre, mert Istenre találtunk, és életünk értelmének felfedezése, örömet szül bennünk. A Biblia ezért mind a megteremtett, mind pedig a megváltott ember kapcsán beszél az örömről, mint Isten lényeges tulajdonságáról. Nála teljes öröm van (Zsolt 16, 11). Pál pedig azt tanította, hogy a keresztény élet „*a boldog Isten dicsőségéről szóló evangélium*” (1Tim 1, 11). Ha az ember Istennel jár, és a Szentlélek újjászüli, bármerre megy, bárhová néz, mindenütt új szépséget és örömet lát. Isten megosztja örömét az emberrel (Zsolt 104, 31. 34). Isten akkor örül az embernek, ha féli őt, alázatosan jár előtte, és akaratát cselekszi (Zof 3, 17). Így ember az ember igazán, ekkor él szabadon a jó mellett döntve a teremtésbeli rendeltetése szerint. Ezért létkérdése az embernek, hogy Isten és a felebarát örömeire éljen (Neh 8, 10).

Isten a teremtő, ő ki tud lépni az általa teremtett tárgyak világából. Mi teremtmények vagyunk, és foglyai maradunk annak, amit létrehozunk. A tárgy – a formát öltött anyag. Isten és az ember koprodukciója. Az anyagot ő teremtette, a formát én adom annak a képességemnek következtében, amire ő teremtett. Az alkotás ezért öröm. Az öröm gyümölcse a szép tárgy. Nincsen tárgy ember nélkül és nincsen ember Isten nélkül. Az öröm – út a tárgytól Istenig. A tárgyak öröme: szabadulás a bálványoktól, hiszen a szívünk a bálvány-gyár. A tárgyak bálványozásától, a divatos csapdájától akkor szabadulunk meg, ha felfedezzük az Isten alkotta szépet, amit, mint ajándékot naponta hálásan meg tudjuk köszönni annak, aki vele minket megajándékozott. A bálvány nem a szép alkotás, nem is kép vagy szobor, hanem az a vakság, ami a tárgy mögött nem látja meg, hogy ebben Isten ajándéka rejlik.

A tárgy úgy jön létre, hogy a „naturából” „kulturát” formál az alkotó. Ez az átalakítás a munka, ami emberséget lehel a tárgyban, ahogy kezdetben Isten az embert élő lélekké tette. Az ember alakítja a tárgyat, de a tárgy is alakítja az embert. Nem ad valamit, ami jó, hanem kirabol. Ha nem látunk el Istenig, a tárgy lesz a mindenség ura, s mi elkezdjük szolgálni, kezdünk alkotását. Így tűnik el az alkotás öröme, mert az ég bezárul fejkünk fölött, s mi munkánk rabjai leszünk.

Az örömhöz társakra van szükség: Istenre és a másokra, őket kell megtalálni, hogy örömhöz jussunk. A 20. század egyik legsodálatosabb embere Albert Schweitzer (1875-1965) volt. 1899-ben doktori disszertációjával messze földön híres teológus lett, hamarosan a strasbourg-i teológiai szeminárium igazgatója. Világhíres orgonaművész volt, Johann Sebastian Bach orgonaművészetéről írott könyve ma is alapmunka. Mindezt otthagyta és harminc éves korában orvosi tanulmányokba kezdett és 1913-ban Nyugat-Afrika egyik legvadabb vidékén kórházat épített és ingyen betegeket gyógyított. Mivel Lambaréné az őserdei kórház-város francia fennhatóság alatt volt ő pedig német állampolgár, 1917-18-ban

internálói táborba zárták. A háború után orgonahangversenyeivel újra pénzt gyűjtött és felépítette, bővítette a kórházat. A bére, csak a gyógyult betegek mosolya volt. Ő lett a 20. század irgalmas samaritánusa. Öröme talált, mert megtalálta azokat az embereket, akikért tehetett valamit.

Az öröm – célra találás. Annak a felismerése, hogy azért vagyok, amit tennem kell. Úgy vagyok hasznos, ha azt teszem, amit Isten feladatul tűzött elém. Megbékélek így a világgal, mert művelem és őrizem azt, amit Isten teremtett, békében leszek a másik emberrel, mert felfedezem azt, hogy valamit tehetek értük és elfogadhatom azt, amit ők értem tesznek. Megbékélés Istennel, mert a hitem szemüvegén keresztül újra és újra megértem, hogy életemben semmi nem történik véletlenül, végül, de nem utolsósorban a lélek harmóniára találása ez, mert megbékélek legnagyobb ellenségemmel, önmagammal.

Az örömet is tanulni kell, hiszen miután megszülettünk állni, menni, beszélni, viselkedni is tanultunk. Azután, beírtak minket az iskolába, hogy írni, olvasni, számolni tanuljunk. Örülni, az élet iskolájában lehet megtanulni. Hiszen amikor világra jöttünk – öröme születünk, és emberré válásunk akkor fejeződik be, hogy megtanuljuk azt, amit Pál köt a lelkünkre: „*Mindenkor örüljete*” (1Thess, 5,16). Hogy ez hogyan lehet? Itt kapsz egy jó tanácsot hozzá, ami házi feladat. Csak akkor használ, ha megvalósítasz belőle valamit.

Őszinteség

„A ti beszédekben az igen legyen igen, a nem pedig nem, ami pedig túlmegy ezen, az a gonosztól van.” (Mt 5, 37).

Az őszinteség a szó és a gondolat közös nevezője. Az őszinteség nem jelent durvaságot, de feltétlen hűséget jelent az igazsághoz. Lényegében ez a 9. parancsolat betöltése. Hankiss Ágnes „A bizalom anatómiája” című könyvében olvastam, hogy Magyarországon szociológusok a „három kívánság” teszt segítségével azt vizsgálták, hogy mit tartanak az emberek a legértékesebb tulajdonságnak, a vizsgálat megállapította, hogy a hazugság a legnegatívabb tulajdonság az emberek szerint és legjobban az igazmondást szeretik. A mindennapi életünkben ebből kapuk a legkevesebbet.

A megtévesztő szándékkal elmondott igazság a legutálatosabb. József Attila a Thomas Mann üdvözlésére írt versében így biztat őszinteségre:

„az igazat mondd, ne csak a valódit
a fényt, melytől világlik agyunk,
hisz egymás nélkül sötétben vagyunk”

A mai ember az egymásnélküliség sötétjében tévedt el. Magányosságának a legfőbb oka őszinteségének hiánya. A valódit mondjuk, de a szívünk mélyén tudjuk, hogy ez nem az igaz. Megtévesztő szándékkal mondjuk a jót. Nem a szánk, csak a szívünk hazudik, és így amit mondunk, az félrevezet. Becsapjuk önmagunkat és a másikat is.

Az őszinte ember is tévedhet, de magát soha nem akarja félrevezetni. Nem akar másnak, jobbnak látszani, mint amilyen. Sőt nem is akar látszani, csak azzá lenni, aminek Isten kezdetben megteremtette az embert. Ha mondani akar valamit, akkor nem akar mellébeszélni, mert elkötelezte magát az igazság mellett, és nem elégszik meg a valóság látszatával. A látszatra jó – félrevezető. Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett első emberpár tökéletesedni akart, hiszen erre teremtette Isten. Sátán csalása az volt, hogy a látszat tökéletesedés útjára lépett az ember. Meg akarta kerülni a próbákat. Más látott jónak, mint amit Isten jónak mondott – és elkövette a bűnt. Amikor Isten számon kérte – nem vállalta a tettét. Nem tudott őszinte lenni.

Hogyan lehetünk őszinték? Luther Márton Kiskátéjában találjuk erre a rövid választ. Luther ezt a könyvecskét azért írta, hogy a szülők ebből tanítsák gyermekeiket a hit

alapelveire. Ezért először falra akasztható táblákra nyomták és a családapának az volt a kötelessége, hogy ezekről a táblákról naponta tanítsa gyermekeit a hit alapelveire. A kilencedik parancsolat magyarázata így hangzik: „Istent vélnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunkat hazugságba ne keverjük, el ne áruljuk. Háta mögött meg ne szóljuk, rossz hírért ne költjük, hanem inkább mentjük, jót mondjunk róla és mindent javára magyarázzunk”. Az őszinte ember feltételezni tudja felebarátjáról a valós jót, ezért nem keveri hazugságba. Nem a háta mögött mond róla véleményt, hanem a jót és a rosszat, amit vele kapcsolatban tapasztalt nyíltan, egyenesen elmondja. A másik ember barátja és nem árulója. A másik negatív tulajdonságai sem takarják el előle a jobbik énjét, amit nem hallgat el. Mivel tudja, hogy Isten nem véletlenül engedi meg életünkben a rosszat meg a jót, ezért mindig Isten szemével néz a felebarátjára.

Az őszinte ember Luther rövid parancsolat-magyarázata szerint jár el. Nemcsak a valóságosat mondja, hanem a másik ember javára mondja a jót. Van egy afrikai ősi szokás. Ha valaki valamilyen rosszat tett vagy mondott, akkor a többiek kiállítják a falu közepére, köréje gyűlnek és mindazt a jót, amit tett vagy mondott két napig mondják neki. Miért teszik ezt? Mert hiszik, hogy minden ember jónak született, és ahhoz, hogy a rosszat le tudja győzni, erősíteni kell a jobbik énjét. Ezt úgy nem lehet elérni, hogy csak a hibáit sorolom fel, ha a rosszcselekedeteit vágom a fejéhez. Ezért a jóban erősíteni úgy lehet, hogy emlékeztetem őt arra a sok jóra, amit tett. A rossz cselekedet segélykiáltás. Ahhoz, hogy jóvá tudjuk tenni a rosszat, őszinteségre van szükségünk, ami nem más, mint őszintén szembenézni azzal a jóval, amit Isten segítségével tenni tudtam.

A kilencedik parancsolat arra szólít fel, hogy „ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot”. Ma ezt úgy mondhatnánk pozitívan fogalmazva: légy őszinte mindenkivel, a világhoz és önmagadhoz, mert az őszinteség a jobbá levés, és jobbá tevés, a bűn legyőzésének útja. Ne csak a másik ember rossz tulajdonságait vedd észre, hanem a jót is. A rosszat ne hallgasd el, nem mond jónak, hanem segítsd kijavítani, de erre csak akkor leszel képes, ha a másik ember jobbik énjének támasza leszel. Csak az őszinte ember igen-je biztos, de csak akkor, ha a nem is a valóságot takarja.

Ma, amikor itthon és a nagyvilágban morális válságról beszélünk, a megújulás, a gyógyulás csak az őszinte, ha vállaljuk magunkat Isten és minden jóakarató ember előtt. Ha eltűnik a jóakarató, haldokolni kezd az őszinteség is. Helyét a szerepjátszás, a köznapi képmutatás foglalja el. Ez teszi tönkre a hitet, a reményt és a szeretetet, ez fosztja meg az embert a legnemesebből, istenképességünk valóságától.

A Biblia az őszinteség könyve. Realista alkotás. A leghíresebb emberekről, Isten szolgálóiról is elmondja az igazat. Dávid bűnét sem palástolja, Júdás és Péter árulását sem titkolja el. Tamás kételkedett, Salamont rossz útra csábították idegen feleségei. Az apostolok közötti feszültségekről is őszintén ír az Újszövetség. Ezzel is arra tanít minket, hogy Istenhez és egymáshoz őszinték legyünk, mert a győzelem csak akkor lesz a miénk, ha az igazság szövetséges társai maradunk.

Pokol

*„És a Halál és a Pokol bevettetett a tűz tavába:
ez a második halál, a tűz tava” (Jel 20,14).*

Mit mond a Szentírás az ember, halál utáni állapotáról? Meglepően – az egyiptomi és a sumér-akkád hagyományoktól eltérően – szűkszavúan tudósít erről. Ha bekövetkezik az ember földi halála, vagy ahogyan Jézus mondja: a „halál alvása”, az egységes ember működésképtelen lesz. A test porrá lesz, vagyis visszakerül anyaga a természet körforgásába. A ruah-ja, vagyis az éltető isteni erő, amin keresztül Isten velünk a kapcsolatot tartja, visszatér

a Teremtőhöz, aki adta (Préd 12,9), az ember személyisége pedig nem semmisül meg – hiszen fel kell, hogy támadjon.

Az Ótestamentum héberül seolnak, az Újtestamentum pedig hadésznek nevezi azt a helyet, ahol a halottak tartózkodnak. Mindkét szó a Bibliában leggyakrabban a sírt jelenti, amit Bibliánk pokolnak fordít. Minden halott erre a helyre jut (Zsolt 89,49), az igazak és a gonoszul élők egyformán (pl. 1Móz 37,35 és 4Móz 16,30). A seol magába zárja az egész embert, amikor meghal. A feltámadáskor az ember lelke, személyisége hagyja el a sírt, hiszen ez szenvedte el a halált is (ApCsel 2,27.31; Zsolt 16,10; 30,4). A sír nem az öntudatuknál lévő emberek helye. A meghaltak alusznak, öntudatlan állapotban léteznek a feltámadásig, amikor a sír kiadja halottait (Jel 20,13).

A halottak teljesen érzéketlenek. Ebből az alvásból ébreszt fel a feltámadás, ami nem más, mint az élet és a személyiség teljességének helyreállítása. Az első feltámadás, ami a keresztény reménység alapja (1Kor 15,14) Jézus második eljövetelekor lesz, amikor azok támadnak fel, akik a Krisztuséi, akik őt követték a földi életükben (1Kor 15,22–23; 1Thess 4,14–18). Krisztushoz hasonlóan a feltámadottaknak valóságos, de megdicsőült testük lesz. A kereszténység alapvető hitvallása, hogy a test feltámadásában hisz, nem pedig a testtől független, halhatatlan lélek továbbélésében. Pál azt mondja, hogy Krisztus *„az ő dicsőséges testéhez hasonlóvá változtatja a mi gyarló testünket, azzal az erővel, amellyel maga alá vethet mindeneket”* (Fil 3,21).

Pál a meg nem dicsőült emberi testet „érzéki testnek” (szpeiretai szóma), az örök életet elnyert ember testét pedig „lelki testnek” (szóma pneumatikon) nevezi. Az előbbi halandó és romlandó, az utóbbi nem rabja már a halálnak, és ezért romolhatatlan. A romolhatatlanná változás a feltámadás pillanatában történik meg (1Kor 15,42–54).

A második, vagy egyetemes feltámadás azokra vonatkozik, akik nem fogadták el a kegyelem lehetőségét, amit Jézus Krisztusban kaphatunk. Ezt a feltámadást a végítélet és a kárhozat követi (Jn 5,29), hiszen az ő bűneikre nem vonatkozik Jézus szabadító halála. Ez a második halál, amiben nemcsak az Istentől, az élet forrásától való örök elszakíttóságuk lesz nyilvánvalóvá, hanem emberi egzisztenciájukban is teljesen megsemmisülnek. Velük együtt pusztul el a pokol, a halál is (Jel 20,11–15).

Jean-Paul Sartre (1905-1980) a huszadik század irodalmának egyik legnagyobb hatású, legnépszerűbb és ugyanakkor a legvitatottabb írója az 1944-ben írt, „Zárt tárgyalás” című darabjában az egyik főhős ezt a megdöbbenő mondatot mondja: „a pokol: az a többi ember”. Ez az individualitásra törő autonóm ember hitvallása. Benne rejlik elmagányosodásunk oka, életünk céltalanságának minden titka. Ha a másik a pokol, akkor nincs megbocsátás, akkor a társ – ellenség, ő a Sátán, akit meg kell semmisíteni ahhoz, hogy boldogan éljek, egyedül az énem lakatlan szigetén.

Sartre drámáját olvasva Gabriel Marcel (1889-1973) a francia keresztény egzisztencializmus nagy gondolkodója így állította szembe ezzel a gondolattal a maga keresztény hitvallását: „Számomra a menny a többi ember?” Nem túlzás ez? Sok-sok keserű tapasztalataink háttérén nagyon merész ez a hitvallás. Mégis, ha Jézusra hallgatunk és az ő nyomába szegődünk, (hiszen ezt jelenti kereszténynek lenni) akkor fel kell fedeznünk, hogy a keskeny úton nem lehet egyedül járni. Kell hozzá legalább egy felebarát és kell Jézus, aki a kezünket fogja.

Az elmúlt évszázadban az emberiség csodás felfedezések sorával büszkélkedhet. Az anyag, a viláágúr, a maghasadás titkát, a gének rejtelseit mind-mind megoldottuk. Csak az ember maradt ismeretlen. Testi betegségeinkre csodás gyógyszereink vannak, de lelkünk gyógyírját nem találjuk. Pedig felgyorsuló életünk kapkodásai között újra meg újra bántunk, sértünk és megsérülünk. Ha mérlegre tesszük napi gondjainkat, életünk legnehezebb feladata, megtalálni a másikban az embert, a társat, azt a felebarátot, aki mellett nem mehetek el egy vállrándítással. Hiába tudjuk, hogy Isten a mi bűnünket a feledés tengerébe hajítja, és nem

emlékezik rá, de mi szívesen horgászunk ennek a tengernek partján, hogy felebarátunk gyarlóságait napvilágra hozva jobbnak tűnjünk önmagunk előtt. Pedig aki saraz, maga is mocskos lesz. Ember módra élni csak egymásba kapaszkodva lehet, de ehhez le kell győznünk a bűnt, bűnünket, mely éket ver közénk., hogy ne a pokol emberei legyünk.

Az ember, kereső lény. Isten úgy teremtett bennünket, hogy döntéseinken fordul meg a sorsunk, de az igazi megoldás mindig bennünk rejlik. Egész életünk során arra keressük a választ: hogyan kerülhetek összhangba önmagammal, a másikkal és Istennel? Hiszen mindennapjaink során úgy össze vagyunk kötözve, mint két hegymászó, aki az eget érő csúcsot ostromolja. A köté – a szeretet, mely ezek apró szálból fonódott. Ezt a kötelet szaggatja a bűn, a közöny, de nélküle menthetetlenül zuhanunk. Mit tegyünk, hogy a szeretet kötele soha ne szakadjon el, s ha elvásta az élet, egymás ellen elkövetett bűneink kikezdték, akkor hogyan gyógyulhatnak meg kapcsolataink? Hogyan újulhat meg a szeretet, amiről Pál azt tanította, hogy „*a szeretet soha el nem múlik*” (1Kor 13, 8.)? Ez győzi le mibennünk a poklot.

Remény

*„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés”
(Zsid 11,1).*

Isten az embert reménységre teremtette. Ezért az ember reménység nélkül nem élhet, mert a remény azt jelenti, hogy bízok a jövőben, mint ahogyan, mint ahogyan a szántó-vető ember bízik a termésben. A keresztény reménység viszont különbözik attól a reménykedéstől, amiben a mindennapi ember bizakodni szokott. Erről a reményről Csokonai azt írta, hogy „*csalfa, vak remény, mit teremt magnak a boldogtalan, s mint védangyalának hódol untalan*”. Mi nem valamiben, tárgyokban, pénzben reménykedünk, hanem a mindenható Jézus Krisztusban. Ezért a reménység az Újszövetségben mindig kapcsolatban áll a hittel és a szeretettel (1Kor 13,13. 1Thess 1,3). A reménység hit nélkül álmodozás a bizonytalan jövőről, mert a hit lényege, a bizalom hiányzik belőle. A szeretet nélküli reménység, pedig csak önző karrier-vágy. Ezért a keresztény ember nem valamilyen elképzelt dologban reménykedni, hanem az értünk cselekvő Jézus Krisztusban. Ezért tanítja Pál azt, hogy a szeretet mindent remél. (1Kor 13,7. Kol 1,5).

Az Újszövetségi reménység Jézussal kapcsol össze, ezért nem más, mint az Úr érkezésének türelmes, fegyelmezett, minden pániktól mentes várása. Még ha szenvedéseket, megpróbáltatásokat is kell kiállanunk a várakozás ideje alatt, ezét is reménységgel és örömmel vállaljuk, hiszen ez nem más, mint az ember újjászületésének vajúdása. A megszülető új öröme fontosabb lesz, mint a szenvedés.

A keresztény ember reménysége nem fotelből nézett szappanopera, amit az aggasztó jövő ellenszereként talál ki magának az ember. Szeretnénk sokszor a Biblia utolsó időkre vonatkozó kijelentéseit úgy elgondolni, mint egy kimit, amit védett bunkerből a Prófécia nevű csatornán folytatásokban végignéz a hívő. A bibliai reménység előfeltétele a cselekvő ember. A keresztény reménység csak akkor él, ha a jelen valóságává tudjuk tennie. Passzívan, a laodiceai langymelegség karosszékében nem lehet reménykedni. Csak álmodozni lehet. A reménység – ébrenlét. Készenlét az alkalmak felhasználására. Készség a jó cselekvésére a reménytelen világban. A keresztény reménysége akkor hal meg, ha a köznapi kötelességeink szolgálata helyett a bekövetkezendő eseményeket latolgatjuk, mint ahogyan a TV krimi következő epizódját próbáljuk kitalálni.

Bennünket Isten a világba küldött a reménység evangéliumával. A mai embereknek nem szépet álmodó romantikusokra, hanem cselekedni tudó és tenni merő bátor keresztényekre van szüksége. A csüggedéshez elég a világ valós problémáinak ismerete. A

fogyasztói társadalom reménysége a szabványosítható ember, aki taktusra tud örülni, sírni lázadni és reménykedni. Isten a reménységben a csüggedés ellenszerét adja.

A keresztény reménység alapját Dietrich Bonhoeffer így fogalmazta meg: „Isten nem teljesíti minden vágyunkat, de megtartja minden ígérését. Változatlanul ő uralkodik a földön, védelmezi egyházát, és szüntelenül hittel ajándékozza meg, és nem ró ránk nagyobb terhet, mint amekkorát el tudunk viselni: közelségével megsegít és életet ad, meghallgatja imádságunkat, és a legrövidebb úton vezet el önmagához bennünket. Mivel Isten mindent megtesz, méltó dicséretünkre.” Az igazi reménység az értelmetlen vágyaktól szabadít meg.

Van egy ismerősöm, akivel a buszmegállóban szoktam találkozni. Nem tudom a nevét, de úgy tapasztalom, sok ilyen ember van. Utálja a munkáját, ezt mindig elmondja, amikor beszélgetünk, ezért mindig lejön a trafikba, hogy megvegye a lottószelvényét. Minden lottósorsolásig reménykedik. Még soha nem nyert, mégis szorgalmasan várja a húzás napját. Szívesen beszél álmairól. Ha nyer, hol fog majd házat venni, itt hagyja a lakótelepet, soha többet még a munkahelye felé sem megy és a buszra sem kell többet várnia, mert csodás kocsival fog közlekedni, arra, amire a kedve tartja. Rövidtávú hívó, a reménysége is csalfa vak. A beszélgetésünk rendszerint azzal zárul:

- Tudja, hinni kell, mert egyszer csak bejön és akkor.... ezután mindig visszazuhan álmai tengerébe, ahol kedvére úszkál a vélt boldogságba.

Ilyen az Isten nélküli remény. Nem életet ad, hanem pénzt, hitet, szeretetet rabol. A keresztény reménység más. Nem a jövő álma, hanem a jelen valósága. Nem én leszek véletlenül szerencsés, hanem Jézus értem visszajön, hogy én is ott legyek, ahol ő van. Nem én álmodom meg a magam mennyországát, hanem Jézus értem ment fel a mennybe, hogy nekem helyet készítsen (Jn 14,1-3). Ez a reménység nem passzív várakozás, hanem naponkénti Krisztussal járás a tapasztalatok országútján.

A mindennapi reménységért éppen úgy meg kell küzdeni, mint a mindennapi kenyérért. Ady Endre írja valahol: „Néhányszor bennünk fénylik az Isten. Máskor meg bennünk ködlük a semmi”. A reménység harc a bennünk ködlő semmi ellen. Sokszor érezzük, hogy láncokkal vagyunk megkötözve, pedig a lánc nemcsak bilincs, hanem kapaszkodó is lehet, ha él bennünk Jézus Krisztus reménye. Mert Jézus nem csupán a jövőbe akar bennünket megjutalmazni, hanem minden nap velünk jár és gondviselő szeretetére naponta kinyitja a mi szemünk. Krisztus reménye a jelenig érő, életformáló remény.

Sors

„Uram, te vagy osztályrészem és poharam, te tartod kezében sorsomat” (Zsolt 16,5)

A mai ember a sorsot a vak véletlen játékanak tartja. A sors, a kiszámíthatatlan, bizonytalan jövő. A Bibliai korban hitték az emberek, hogy az élet nem a véletlenek játéka, hanem az ember sorsa Isten kezében van, ő motiválja az ember életét. Kegyelmeivel lehetőségeket teremt, amivel élhetek, ehhez ő ad segítséget, áldást, de sors-rontó is lehetek, ha szembefordulok akaratával, ami nekem jó, engem akar boldogabb, értelmesebb életre vezetni. Ezért a bibliai kor hite szerint sorsunk Isten kezében van, ő irányít mindenben minket.

A sorsvetés az ókori keleti embernél nem a választás megkönnyítését jelentette, nem is azt, hogy a döntésképtelen helyzetben a szerencsére bízunk a választást, hanem annak a hite élt az ókori emberben, hogy a sorsunkat, az életünk menetét egy felsőbb isteni hatalom irányítja, amibe ember nem tekinthet bele, csak akkor, ha az Isten kinyilatkoztatja. A sorsvetés, Isten akaratának keresése volt.

A bibliai kor emberei a jövővel más kapcsolatban voltak, mint mi európaiak. Az Ószövetség az ember időhöz kötöttségét is Istennel kapcsolatban látja. Nyomatékosan

hangsúlyozza, hogy az ember időben éli életét, méghozzá változó időben, de ennek az időnek Isten az ura. Ezért a sorsunkat is ő irányítja. Az idő a Bibliában soha nem absztrakt fogalom, nem a végtelenből jövő és a végtelenbe futó vonal, hanem tartalma adja meg értelmét. Ez köznapi időélményeinknek is megfelel. Egy óra, egy perc, egy hét, sorsunk szempontjából lehet nagyon hosszú és nagyon rövid is. Nem az óránk vagy a naptárunk méri időnk, hanem a benne elrejtett tartalom. A fogorvosi székben eltöltött egy óra nem egyenlő egy szerelmes pár egymással eltöltött egy órájával. Az idő múlása, épp úgy, ahogyan a sorsunk is, a cselekvés tereként érzékelhető. Ezt a Biblia szóhasználata is tükrözi.

A héber nyelvnek nincs általánosan használt fogalma az idő kifejezésére, hanem a különböző szavakat, máskor meg körülírásokat alkalmaz a kifejezésére. Három alapvető fogalmat találunk a Bibliában. Az első a görög „aion”, aminek a héber „ólám” szó felel meg. Ez eredetileg az életkort, a megélt időt jelentette, amit általánosítottak és a világekorszakot, egy generáció idejét vagy esetleg a világ teremtése óta eltelt időt jelezték. Ez a végtelenségtől mostanig és mostantól a végtelenségig tartó idő. Ez „*mostantól fogva mindörökké*” (Zsolt. 106, 48.) tart. Isten az ura és nincs az ember hatalmában. Mi benne élünk ebben az időben, de nem látjuk be ennek az elejét vagy a végét. Ez az időfeletti idő, ami a legrégeből mostanig és mostantól a világ célba érkezéséig tart. Ennek mi emberek soha nem lehetünk az urai.

A másik fontos fogalom a khronosz, aminek a héber zómán szó felel meg. Időt, időszakot, időtartamot jelent, két időpont közötti „távolságot” jelent, amit Isten szab ki az örökkévalóságból. Ilyen az ember életideje, egy-egy ünnep, amit Isten ad az embernek. Ebben az időben formálódik a sorsunk. A Bibliában többször előfordul az 'iddán szó is, ami időszakot, esetleg évet, megszabott, meghatározott időt jelent. (Dán 4,13.20.22.29 és 7, 25.) A nekünk kiszabott idő az, amiért mi felelősek vagyunk, amiben Isten számon kéri a ránk bízottakat.

De van egy harmadik időfogalom is, amit a görög kairosz és a héber 'ét' szó jelöl. Ez az időpont valaminek azt az idejét jelenti, amiben Isten valamilyen elvégzendő feladatot helyezett el. Ezt fel kell ismerni és eszerint kell cselekedni. Ennek az időnek tartalma, feladata van. Ez soha nem kényszer, hanem lehetőség, amivel élnünk kell. Ez az, amit Isten számon kér rajtunk. Ha lejár ez az idő, nem jön vissza többet. A benne rejlő isteni lehetőség nem tér vissza többé. Isten minden rendelkezésének megvan a maga kairosza és minden kairosznak meg van az Istentől meghatározott tartalma. Ennek helyes megragadásától függ a sorsunk. Az idők jelei is azért adtak, hogy felismerjük a jelenben az alkalmas, Istentől rendelt időszakot, benne teendőinket.

Életünk fontos, Istentől rendelt feladata, hogy megtanuljunk értékelni a nekünk adott időt, és a benne elrejtett alkalmakat, Isten cselekvésének idejét, amelyek meghatározzák sorsunkat. A pogányok is gyakorolták a sorsvetést (Esz 3,7; 9,24; Jón 1,7), ami formailag hasonló volt a környező népek szokásához, csak tartalmilag volt más a Biblián gyakorolt sorsvetés. A bibliai korban nem csupán a jövőt akarták tudni az emberek, hanem Isten akaratát, amihez készek voltak hozzászabni az életüket. Ezért szerepelhetett az istentiszteleti kultuszban. Sorsvetéssel döntöttek el az engesztelési napon azt, hogy melyik bárányt áldozzák fel az Úrnak és melyik lesz Azázel bakja (3Móz 16,7-10). Sorsvetéssel határozták meg a papok szolgálati beosztását (1Krn 24,5), még azt is, hogy kik legyen a kapuőrök (1Krn 26,13-19).

Az újszövetségi korban is így történt a szolgálattelvő papok kijelölése. Így került sor Keresztelő János édesapjának kijelölésére is (Lk 1,9). A sorsvetéssel kijelöltek nem a vak szerencsének, hanem Isten akaratának tulajdonították azt, hogy a sors rájuk esett. Sokszor az igazság kiderítésekor is használták a sorsvetést (Józs7,16-18; 1Sám 14,42). Az árulóvá lett Júdás helyére is sorsvetéssel választották Mátyást (ApCsel 1, 20). Igaz, hogy az Úr Saul elhívásával mást tett Júdás helyére: Pált a pogányok apostolát, akinek elhívásakor elmondta, hogy mi lesz a sorsa (ApCsel 9,15), mert sorsunk irányítója mindig Isten marad.

Szenvedés

„Szenvedjétek el a fenyítést, hiszen úgy bánik veletek az Isten, mint fiaival, Hét milyen fiú az, akit nem fenyít az apja? Ha pedig fenyítés nélkül maradtok, amelyben mindenki részesül, fattyak vagytok, nem fiak”. (Zsid. 12,7-8)

Sokan gondolják azt, hogy kereszténynek lenni azt jelenti, hogy elkerüli az ember a szenvedéseket. Pedig a keresztény életében lehet jó is, meg rossz is, csak véletlen nem, mert minden, ami velünk történik, előbb Isten előtt volt. Ő megengedi – értünk, hiszen már a rómaiak is tudták: „teher alatt nő a pálma”.

Az acélkemény szeretet erősebb, mint az ócska bántás-smirgli. A rozsdát lepucolja, de a lényegét, a szeretet alapvető bázisát nem bántja. A sértője felé magasodik az az ember, aki a bántások miatt sem veszíti el a szeretetét. Csak az ilyen ember tud elmenni, segíteni azon, aki ellene vétkezett. Ha a szeretet vezérli az intést, akkor mindig ketten tanulnak. A smirgli fáj, de a lélek nem sebesedik ki ekkor. Aki nem bántódik az nem bánt, ha szeretni tud. Ha a másik bűne hidegen hagy, akkor egyedül maradsz saját, magadról alkotott illúzióiddal és soha nem tanulsz meg, hogy mi a szeretet. Sokan éheznek és szomjúhoznak azért, hogy önző módon elragadják a másikat, és jogtalan nyereségre teygenek szert. Ezek az „igazak” nem tudnak elmenni, mert Krisztus szeretetének szorongató erejét soha nem ismerték meg.

A fájdalom nélküli csodák nem nevelnek. Sokszor eszembe jut Abram Tera-Sinjawski egyik, „Gondolatok a rácsok mögött” című írása. Ebben áll ez a mondat: „Eleget beszéltünk az emberről, ideje lesz Istenre gondolni”. Ha az 1966-os nagy írópörben börtönre ítélt író ma keresztény közösségeinkbe járna, bizonyára ezt írná: „Eleget beszéltünk Istenről, ideje lenne az emberre gondolni”. A mai kereszténység nagy bűne, hogy a szó elnyomta a szív és a tettek imádságát és eltűnt belőle az ember. A törvény a kegyelemmel, az érdemszerző kegyes jócselekedet a passzív fogyasztói szemlélettel küzd, és közben elvész a cselekedeteink által munkálkodó hit öröme.

A szenvedés nem Isten előrehozott büntetése, hanem a bűn következménye (1Móz 3, 16-19; 6,7; Ézs 1, 4-6), amit gonosz lelkek, Istennel ellenséges hatalmak okoznak. Saul is ilyen hatalom gyötörte (1Sám 16,14). A szenvedés tüzéből Isten szabadít meg minket, saját erőnkől ezen nem tudunk változtatni. Külső segítségre van szükségünk. Ő Jézus, aki értünk hordta a keresztet. A mi szenvedésünk próba, ami odaűz bennünket Krisztushoz, Istenbe vetett bizalomra nevel minket. A próba abban segít minket, hogy egész életünkben nyilvánvaló legyen az istenbe vetett bizodalunk, a hitünk.

A hittel hordozott szenvedés megtisztít, mint ahogyan a nemes fémből a tűz minden felesleges szennyező anyagot kiolvaszt (Zsolt 66,10; Zak 13,9). Jób könyve a szenvedés óriás drámája melyről Szerb Antal ezt írja: „Jób sziklagörgető pátoszával, viharos kétségbeesésével és az Úr szavának himnikus dicsőítésével csak Aiszkúroszt lehet összehasonlítani.” A feddhetetlen, becsületes, istenfélő Jóbot súlyos próbák érik. Felesége, barátai rá akarják venni, hogy a szenvedések tüzében tagadja meg hitét, Istenét, de Jób látni akarja az Urat, és amikor eljut a bűnbánatig, akkor érti meg a szenvedés igazi értelmét.

A sztoikusok a szenvedés magasztosságát hirdették. A kereszténység másként gondolkodott a szenvedésről. Jézus Krisztuson keresztül látja a megpróbáltatásait. Nem elhárítani akarja a szenvedést, hanem Jézussal győzve tanulni akar a megpróbáltatásokból. Tudja, hogy életében semmi nincs hiába, mert Isten csak azt engedi meg az életünkben, aminek legyőzéséhez ad is nekünk elegendő erőt. Ezért írhatta Pál a korinthusiaknak: „*minden nyomorúságunk ellenére csordultig vagyok örömmel*” (2Kor 7,4).

A Biblia komolyan veszi a szenvedést, nem akarja lekicsinyelni, szánakozik a szenvedő emberen, olyan rosszat lát benne, aminek nem kellene bekövetkeznie. Az

Ószövetségben a panaszok és jajkiáltások egész kórusa szólal meg. Benne az ember Istent szólítja meg. Sok bibliás keresztény úgy gondolja, hogy ez csak az Ószövetség idején volt így. A Biblia szerint a szenvedés olyan rossz, aminek nem volna szabad megtörténnie, de az ember engedetlen lázadása miatt a szenvedés elkerülhetetlen. Törvényhez hű, engedelmes étellel sem lehet a szenvedést elkerülni. A Biblia nem fájdalom-párti, de tudja azt, hogy érdekünkben Isten megengedi a szenvedést az életünkben. Helytelen, szentírásellenes az az állítás, hogy aki Isten szövetségese, az ő útján jár, az nem szenvedhet, annak mindenben bővítködni kell. Ezt Pál élettapasztalata is cáfolja, aki Isten hűséges szolgája volt mégis, hogy a kinyilatkoztatás nagysága miatt el ne bizakodjék, Sátánnak megengedte Isten, hogy „tövist adjon a testébe”, hogy a kinyilatkoztatás nagysága miatt el ne bizakodjék. Hiába kérte Istent, hogy ettől a bajtól szabadulhasson, Isten csak annyit mondott: „*elég néked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz*” (2Kor 12, 6-10).

A szenvedést nem Isten okozza, benne Sátán támadását figyelhetjük meg, mégis azok, akik Isten emberei a szenvedésben felfedezik Isten megtisztító erejét, ami a tűzhöz hasonlóan a nemes fémet elválasztja a salaktól. Jézus a fájdalmak férfija volt, aki győzött a betegségek és a halálon, ő magára vette betegségeinket (Ézs 53,3-4). Ezért a mi szenvedésünk soha nem Jézustól független szenvedés. Ő jelen van, és valamire tanítani akar akkor is, amikor mi úgy látjuk, hogy nincs kiút.

Törvény

„Aki befogadja az én parancsolataimat, és megtartja azokat, az szeret engem, aki pedig szeret engem, azt szeretni fogja az én Atyám; n is szeretni fogom őt, és kijelentem neki magamat.”
(Ján. 14,21).

A törvény – kerítés, a kert a szeretet, amit véd a törvény, ezért Jézus tanítsa szerint, a törvény betöltése a szeretet. A törvény nem szabály, hanem lehetőség az életre. A héber Tóra szó pontosan lefordítva azt jelenti, hogy tanítani. A Biblia a törvényt nem követelésnek, hanem tanításnak mondja. A Tízparancsolat neve az Ószövetségben „tíz szó” vagy „tíz megnyilatkozás, ige”, amit Isten ajándékba ad az embernek. Jézus sem tanított erről másként. Az Újszövetség Sínai hegyén, a Hegyi Beszédben Jézus kijelentette: „*Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltsen azokat. Mert bizony mondom néktek, hogy amíg az ég és a föld nem múlik, egy ióta vagy egy vessző sem vész el a törvényből, míg minden be nem teljesedik*” (Mát 5, 17-18). Mégis Jézus kortársai törvényszegéssel vádolták. Miért?

Jézus nem a cselekedeteket szabályozta a Hegyi Beszédben, hanem a szívünket motiválta a jóra. Szerinte az ölés nem a másik ember életének kioltásával kezdődik, hanem a szívünkben megfogalmazódó gyűlölettel, a gonosz indulattal. A törvény betöltése ennek a gonosz indulatnak a kigyomlálása. Ezért a törvény betöltése a szeretet. Jézus kortársai a törvényre úgy tekintettek, mint követelésre és nem úgy, mint lehetőségre.

Bod Péter, 18. századi református lelki pásztor szerint olyan a törvény, mint a város kőfala vagy az erős sövény. Ezt a hasonlatot már a régi rabbik is használták. De vajon jó-e a kerítés? A válasz attól függ, hogy mi hol vagyunk: a kőfalon belül vagy kívül? A kerítésen kívül bolyong az az ember, aki ösztöneinek sivatagában keresi az oázist, s ha véletlenül rátalál, a törvény kőfala reménytelenné teszi a helyzetét. Jézus nem a kőfal lebontására érkezett a földre, hanem az ember üdvözítésére, vagyis arra, hogy az ember a kőfal másik oldalára kerüljön.

De mi történik, ha ez az ember találkozik Krisztussal, aki átemeli a kőfalon? Megváltozik a világ. A sivatagból oázis lesz, a nyomort csodálatos bőség váltja fel, a reménytelenség helyett pedig az ember újra meg tanul reménykedni, mert a kőfal véd, oltalmat ad. A törvény – eszköz. Önmagában se nem jó, se nem rossz. Véd vagy ítél, aszerint, hogy a kőfal melyik oldalán vagyunk. Ha leromboljuk, életünket tesszük kockára.

A törvény sokoldalúan függ össze emberi létünk valóságával. Mindnyájunkat megítél és ezért lázadunk ellene. Mégis mindnyájan futottunk már hozzá segítségért, amikor bizonytalanok voltunk döntéseinkben. Ennek ellenére bizalmatlanok vagyunk iránta. Nem üdvözít, nem vált meg, de nélküle soha nem találunk oda a Megváltóhoz.

Isten törvénye erkölcsi életünk tervrajza. Ahogyan rendje van a csillagok járásának, az évszakok változásának, az állatvilág életének, ugyanúgy rendje van embervilágunknak, erkölcsi életünknek is. Ez a rend a kerítés és itt sem mindegy, hol vagyunk: a renden kívül-e vagy belül.

Láttam egyszer egy szép természeti filmet a bárányok életéről. A nyáj, minden reggel elindult a karámból, ami gondosan megépített kerítés volt. A kapu tárva-nyitva volt s a bárányok elindultak friss legelőt, üdítő forrás keresni. A pásztor rábízta a jól képzett kutyákra a pásztorolást. Történt egyszer, hogy a nyájat egy farkas falka támadta meg. A kutyák megpróbálták elűzni az éhes, vérengző vadakat, a bárányok pedig minden biztatás nélkül, olyan gyorsan, ahogy tudtak, menekültek a karám falai mögé. Mikor az utolsó bárányka is a karám erős kerítése mögött volt, a pásztor bezárta az ajtót. Egy darabig még ólálkodtak a ragadozók, majd amikor látták, hogy hiábavaló az erőlködésük, megszegyenülve eloldalogtak. Nem a bárányok voltak erősek, hanem a kerítés.

A teremtő Isten kinyilatkoztatta életünk erkölcsi rendjét, azt, hogyan kell cselekednünk, ha emberek szeretnénk lenni. A törvény válaszút elé állít. Nem szankciókat, hanem alapelveket közöl. A mi szabadságunk és felelősségünk, hogy elfogadjuk-e vagy sem. A mi akaratumk dönt, de a következményeket is nekünk kell hordozni. Isten nem dönt helyettünk, ez a mi egyéni felelősségünk.

Jézus nem a törvény betűjére tette a hangsúlyt, hanem Isten szeretetére. Jézus tudta, hogy a törvény áldását az aggodalmaskodás átka megöli (Mt 6,25-34). Jézus a bűn lényegét cselekedeteink motívumában, az indítékban látja, a törvény igazi céljának pedig kapcsolataink megóvását tartja. Hadat üzent minden képmutatásnak, a törvény formális betartását szorgalmazó kegyességnek. Benne Isten cselekszik, és nem hagyja, hogy az ember vergődjön, mint a bogár a pókhálóban. Jézus a Tízparancsolat reformátora volt. Azért jött, hogy a törvény ne teher legyen, hanem szárny; ne gát, hanem védelem.

Ha mi, keresztények Jézus hűséges tanítványai kívánunk lenni, akkor a Tízparancsolatot Jézustól kell meg tanulnunk, és nem egy mástól. Ő azt tanítja nekünk, hogy a törvény védi az életet, az életünket oltalmazza. Nem a tilalmak újabb és újabb listáját kell megszerkesztenünk, ahhoz, hogy életünk boldogabb legyen, hanem meg kell tanulnunk a Tízparancsolat segítségével, Jézussal egyet akarni, vagyis szeretni. Így teljesedik be a törvény, amiből addig, míg ember él a földön nem múlik el egy jóta vagy egy pontocska sem.

Uralom

„Halleluja, mert uralkodik az Úr, a mi Istenünk, a Mindenható! (Jel 19, 6).

Keresztény hitünk alapja: Isten uralkodik a világegyetem felett. Az uralkodik, aki hatalmát érvényesíteni tudja. Az uralom szót a Biblia több jelentésben is használja. Az emberek közötti kapcsolat szükséges velejárója, ami sokszor konfliktusokat szül. A gazdag uralkodik a szegényeken, a király, a vezér az alattvalókon. De vannak lelki, szellemi természetű hatalmak. Az ember viszont a bűn következtében elfelejti, hogy minden hatalom

Istentől származik. Isten az ember teremtésekor első áldásával uralmat adott az embernek a teremtett világ felett: „*uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen.*” (1Mózs 1m 28).

Az uralom viszont felelősséggel jár. Nem az önkény, hanem a másikért felelős szeretetnek kell irányítania. Ennek az az oka, hogy Istené minden hatalom mennyen és földön. Isten népének viszont minden időben az volt a boldog hitvallása, hogy Isten uralkodik a világ felett. Ezért az ember a tőle kapott uralommal, mint jó sáfár, urának elszámolással tartozik. Ezért az uralom felelősség nélkül értelmezhetetlen.

Isten a Biblia szerint „*a mennyekben állította fel trónját, királyi hatalmával mindenben uralkodik.*” (Zsolt 103,19). A pogány istenektől, akik valamilyen természeti erőt, vagy tulajdonságot képviseltek, éppen ez a mindenre kiterjedő hatalom különböztette meg az igaz Istent (Dán 4, 22-23; 6,26; 7,27; Jel 11,17). Az ember bűne ezt az uralmat átjászta Sátánnak, aki Jézus megkísértésekor felajánlja az uralmat Jézusnak azzal a feltétellel, hogy Jézus Isten helyett őt imádja (Mt 4, 8-9; Lk 4, 5-7).

Az uralom démonizálódása akkor következik be, amikor az önzés irányítja az uralmat és eltűnik a felelősség, amivel az uralomért Istennek, embernek és a világnak tartozunk. Sátán bitorolt uralmának a Messiás megjelenése vet véget, amiről az ószövetségi próféták jövendöltek. „*Uralma növekedésének és a békének nem lesz vége.*” (Ézs 9,6 – Jer 23,5-6) „*Hatalma örök hatalom, amely nem múlik el, és királyi uralma nem semmisül meg.*” (Dán 7 14). Krisztus uralma alatt Istené lesz az uralom mennyen és földön és a bűn ellenségeskedése akkor szűnik meg. A bűn világában a halál uralkodik az emberen (Róm 5,14), Jézus viszont azért jött, hogy győzedelmeskedjék a halál felett. A bűnös ember számára a törvény Isten ítélete, uralkodik az ember felett (Róm 7,1), de ha Jézust elfogadom személyes megmentőmnek, az ő törvénye véd, oltalmat ad a bűn ellen. Így fog a békesség uralkodni az egész világegyetemben. Az üdvösségtörténet ezért akkor ér célba, ha az uralom visszakerül Isten kezébe, amikor elhangzik a mennyei szózat: „*A világ felett a királyi uralom a mi Urunké, az ő Krisztusáé lett, és ő fog uralkodni örökkön örökké.*” (Jel 11,15).

De az embernek önmagán is uralkodni kell. Indulatainkon, kívánságainkon keresztül mindig kísért a bűn. Ezt a belső győzelmet csak úgy lehet elérni, ha Isten hatalma alá helyezem az egész életemet. Ha viszont Isten uralkodik rajtam, akkor nem akarok a másik ember felett uralmat gyakorolni. A másik, másféle lelki ajándékokkal rendelkező ember szolgatársam lesz. Nem egymás alá vagy felé rendelő viszonyban leszünk, mint ahogyan az emberi organizációkban egymáshoz kapcsolódnak az emberek, hanem egy organikus közösséggé válunk, ahol a tagok egymásért élnek. Az Istentől kapott lelki ajándékaikkal egymást segítik. Az emberiség sorsát nem a létért való küzdelem, hanem az egymásért élő emberek harmonikus együttműködése viszi előre. Isten kezdetben azért osztotta meg hatalmát az emberrel, hogy ezt a harmóniát mindenben, közös erőfeszítéssel megtaláljuk. A bűn nem egy elkövetett helytelen cselekedet, hanem a harmóniát tagadó önző szemléleti mód, visszaélés a hatalommal. Az ilyen ember uralmat akar követelni ott, ahol szolgálni kellene.

A bűn által megrontott hatalom nem a cselekedni tudásban, hanem a látszatokért való harcban merül ki. Molnár Ferencnek, a nagy magyar írónak, van egy érdekes mondata: „*A végletekig elmegyünk, ha az illúzióinkat bántják. s miután az illúzió alapján véve nem más, mint egy kellemes hazugság, hajlandóak vagyunk akár tíz kellemetlent is hazudni, csak az az egy kellemes megmaradjon. Hazugságból élünk és hazugsággal védekezünk.*”

A hazugsághoz két ember kell. Az egyik, aki hazudik, a másik, aki érdekből, a várható uralkodás reményében a hazugságot igaznak fogadja el. Egy ókorból ránk maradt anekdota szerint történt egyszer, hogy az egyik este Diogenész, a bölcs, hordója mellett üldögélve lencsét evett. Meglátta ezt Arisztippusz, a kegyenc, aki nem tett mást, mint a mindenkori hatalom képviselőit reggeltől este dicsérte. Gúnyosan így oktatta ki a bölcsöt.

- Ha megtanulnád végre a királyt szolgálni, nem kellene ilyen szeméten élned.

Erre Diogenész így válaszolt.

- Ha megtanultál volna lencsén élni, akkor nem kellene állandóan a királynak hízelegned.

Isten azért próbál, mert nem kegyenceket keres, hanem igazságkeresőket.

Az uralomért folyó harc sokszor azért hazug, mert nem a tenni tudásért, tenni akarásért folyik, hanem a hazug látszatért. Nem szolgálni akarok, hanem a másikat akarom szolgálatra kényszeríteni, nem önmagamon akarok uralkodni, hanem a másikat akarom uralmam alá kényszeríteni. Így eltűnik a lényeg: Isten uralkodik mennyen és földön, aki megosztja uralmát mivelünk, hogy harmónia legyen az egész teremtettségben.

Új teremtés

„Mert új eget és új földet teremtek, a régiekre nem is emlékeznek, senkinek sem jut eszébe” (Ézs 65,17)

A hívőket Isten Krisztus halála által „élő” vagyis életet adó reménységre szülte újjá (1Pét 1,3). Krisztus halála benyomult a bűn által halára ítélt emberiség világába. Isten kegyelme új lehetőséget teremtett arra, hogy Isten képére és hasonlatosságára teremtett emberek legyünk újra. Az új teremtés az ember végső szabadulása a bűntől, Istennek az a teremtői aktusa, ami az embernek újra visszaadja az életet. Ez a folyamat már itt a földön elkezdődik bennünk. Először belső emberünknek, gondolkodási módunknak kell megújulni, visszatérni Isten akaratahoz.

Egy régi anekdota szerint valamikor a 18. század elején volt egy kis németországi faluban egy kopott, rozzant orgona. A délutáni istentiszteleteken, amelyre csak néhány öreg járt el a nyugdíjas kántor orgonált, gyengén, sok hibával. Szidták is az asszonyok érte, de az orgonista csak azzal védekezett, hogy öreg a hangszer, megkopott a hangja. Újat kellene venni, vagy csináltatni, de hét erre nincsen módja a falunak. Hét, mint hét ismétlődött ez a vita. Történt egyszer, hogy egyik vasárnap délután egy idegen ember tévedt be a templomba. Amikor meghallotta a nyekergő orgona hangját, és a kántor bizonytalan játékát, csendesen felállt a helyéről és felment a karzatra. Udvariasan megkérte a kántort, hogy hadd játsszon most ő egy kicsit az orgonán. A kántor bizalmatlanul végigmérte az embert, de mivel nem sok örömet adott neki az orgonálás, felkelt az orgonapadról és átengedte a jövevénynek a kopott, öreg hangszert. Kisvártatva eljött a következő ének ideje. Az idegen lenyomta a kopott billentyűket és mindenki felkapta a fejét a templomban.

- Új lett az orgona! – sugdolóztak a padokban az asszonyok.

A kántor nem győzött hova lenni a csodálkozástól. Az orgona hangja betöltötte az öreg templomot. Még az utcáról is beszaladtak az emberek. Amikor befejeződött az ének, az utójáték is, az öreg orgonista, csodálkozástól elcsukló hangon ezt kérdezte az ismeretlen férfitől:

- De ki maga, uram? Hogyan volt képes erre a csodára.

Az idegen csak ennyit mondott:

- Johann Sebastian Bach vagyok.

A mester az ócskából, a haszontalannak látszó értéktelenből is remekműveket tud előcsalni. Az ócska orgonában is ott szunnyadnak a pártalan dallamok. A mi életünkben, amit tönkretett a bűn, ott szunnyad az új élet lehetősége. De ennek előcsalogatásához Jézus, a Mester kell.

A Biblia Isten mindig újrászülető szava. Azért nem megy ki a divatból, mert soha nem veszíti el azt a képességét, hogy belülről szóljon. Nem általában mond valamit, ami igaz, hanem megszólít, és új életre indít. Péter az első pünkösdkor az összegyülekezett zarándokoknak Jézusról beszélt. Nem újat, szenzációsat mondott, mégis szívig ért a szava és 3000 ember életében lejátszódott az a nagy pillanat, ami régi életüket megváltoztatta. Isten ma sem néma, Igéje ma is szól, csak meghallod-e a szíved zajában? Mert az ő szava ma is halk, csendes, szelíd hang, ami kihoz az éjszakából, hogy „mint nappal illik, tisztességben járjunk” és „magunkra öltük a Krisztust”.

Dr. Pálffy Miklós, volt teológiai professzorom, akinek segítségével az ószövetségi tudományokban elmélyülhettem, válogatott zsoltármagyarázatait egy gyönyörű gondolattal kezdte: „Azóta, hogy a világ teremtésekor ujjongtak a hajnalcsillagok és az istenfiaik örömujjongásba törtek ki (Jób 38:7), az egész teremtett világnak az a legszebb feladata, hogy dicsőítse Istent. Ezért teremtette Isten a világot! Ez életünk értelme és célja!” Írta ezt 1964-ben, amikor hívőnek, istenfélőnek lenni épp annyira nem volt célszerű, mint ma. De akkor is igaz volt, hogy csak az az ember tudja igazán szeretni Istent, akinek megnyílik a nyelve arra, hogy magasztalja az élet urát. De Istent így magasztalni csak az tudja, akiben megindult az a folyamat, aminek kiteljesedése lesz Isten országában az örök élet. Mivel az új teremtés naponta küzd a régivel, ez a vajúdás a bizonyítéka annak, hogy nem csupán illúzió az, hogy Jézus mindent újjá tesz a mi életünkben.

Jézus Krisztus legnagyobb ígérete, hogy velünk együtt világunkat is újjáteremti, hogy benne élni ismét öröm legyen. Ezért van, hogy Jézus visszajövele előtt, amikor a kozmosz és a társadalom rendje felbomlik, a Krisztus nélkül élő emberek „*megrettennek a félelemtől és annak sejtésétől, ami az egész földre vár*” (Lk 21,26) akkor erősíti meg bennünk Isten az újjáteremtés reménységét. Ugyanezek a katasztrófák azokból, akik sóvárogva visszavárják urukat és az újjáteremtés biztos reménységében élnek, egészen más magatartást váltanak ki. „*Amikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjete fel, és emeljéte fel a fejeteke, mert közeledik megváltásotok*” – mondja Jézus. (Lk 21,28). Jézus azt mondja, hogy az aggodalmaskodásra az a legjobb gyógyszer, ha benne hiszünk és nem a szerencsében, a véletlenben, ha övele járunk és nem a természet erőinek leigázásával akarunk gátat szabni bűneink, szerintünk rossz, és veszélyes következményeinek, hanem Istenre bízunk az újjáteremtés munkáját. Aki igazán hisz Jézusban az nem disszidálni akar erről a földről, valami területen kívüli helyre, hanem abban hisz, hogy az a Jézus, aki benne elkezdte az újjáteremtés munkáját, a teremtett világon is elvégzi ezt, hogy Ismét otthon lehessünk azon a földön, amelyet Isten nekünk teremtett, hogy kialakuljon bennünk végre Isten képe és hasonlatossága.

Üdvösség

„A kegyelem idején meghallgattalak, és az üdvösség napján megsegítettelek. Íme, most van a kegyelem ideje! Íme, most van az üdvösség napja!” (2Kor 6,2).

Az üdvösség – célba érkezés. De út nélkül nincsen cél. Ezért a Szentírás az üdvösségről nem úgy beszél, mint a jövő titkáról, hanem úgy, mint a jelen valóságáról. Isten emberré teremtett minket, a bűn emberségünket támadta meg, tette tönkre. Az üdvösség: a visszaszerzett emberség. Erre mi önmagunktól képtelenek vagyunk. Szükségünk van egy külső archimedesi pontra, ez Jézus Krisztus keresztye.

Az üdvösséget a görög nyelvű Újszövetség a „szotéria” szóval jelöli, melynek alapjelentése szabadítás, szabadulás. Az ember azért nem tud az lenni, aminek Isten szánta,

mert a bűn fogságában él. A görög szónak a köznapi jelentése, amikor az Újszövetség születet: megszabadulás valami olyan veszélyből, amely reálisan fenyegeti az ember életét. Ehhez a szabaduláshoz nem szerencsére van szükségünk, hanem szabadítóra, aki kész a rabságba tartó „köteleinket” eloldozni, vagyis legyőzni azt a bűnt, ami fogságba tart minket. Az Újszövetség a legtöbbször ilyen értelemben használja ezt a szót, vagyis nem dogmatikai fogalomként, hanem az ember tapasztalataként. Annak a tudatosítása az üdvösség, hogy Isten elkezdte az én megszabadításomat és bízik reménykedve ígérétemben, hogy ezt célhoz is segíti. Ezért van az, hogy Pálnál ez a szó kizárólag Isten megmentő tette utal, amit az imádságon, az evangélium hirdetésén és a hit megvallásán keresztül Isten munkál.

Ennek a hitnek az az alapja, hogy Isten nem tétlen, nem néma, hanem szól és igéjével cselekszi a világ életében. Szava nyomán emberi életek alakulnak, mássá lesznek. Ezért az üdvösség nem csupán a végcél, hanem az élet értelmének megtalálása is. Ez viszont csak Jézusban realizálódik. Ezért az üdvösség az Újszövetségben döntően Jézus értünk, bennünk végzett munkájára vonatkozik. Ez lesz az élet legfontosabb kérdése.

Olvastam egy történetet. Egyszer egy remete a nagy folyó mellett imádkozott, amikor egy kíváncsi fiatalember megzavarta.

- Mester, az ön tanítványa szeretnék lenni, mert életem egyetlen vágya, hogy üdvözüljek.
- Miért? – kérdezte köznapi egyszerűséggel a remete.
- Mert, mert szeretném látni az Istent – felelte a fiatalember.

A mester felállt, odalépett a fiatalemberhez és nyakánál fogva a folyóhoz vonszolta és fejét lenyomta a víz alá. Egy percig víz alatt tartotta a kapálózó fiatalember fejét, aki küzdött az életéért, de a mester vasmarokkal nyomta a víz alá. Mikor már ellilult a feje, kihúzta a folyóból a fiút, aki felköhögte a lenyelt vizet és a levegő után kapkodott. Amikor magához tért, akkor ezt kérdezte tőle a mester:

- Mondd meg nekem, mit szerettél volna a legeslegjobban, amikor a víz alatt voltál?
- Levegőt! – válaszolta a fiú.
- Nos, akkor most menj haza, s akkor gyere vissza hozzám az üdvösség útjáról tanulni, ha annyira szeretnéd látni Istent, mint amennyire az előbb levegőt szerettél volna venni.

Az üdvösség a jelenben megragadott jövő, a cél bizonyossága a mindennapokban. Nem ilyen-olyan elképzelt ajándéka Istennek, hanem a Jézussal megvalósuló örök közösség, amit Jézus így ígért meg: *„Ne nyugtalanokdjék a ti szívetek: higgyetek Istenben és higgyetek énbennem. Az én atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra. És ha majd elmentem és helyet készítettem nektek, ismét eljövök és magamhoz veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is”* (Ján 14,1-3).

Reménységünknek az az alapja, hogy van kiben bízunk. Ő a világtörténelem egészében értünk cselekvő Jézus Krisztus. Az ő visszajövele a világtörténelem egészének beteljesedő reménysége. A vele való közösség az üdvösség. A keresztény reménység azért nem tehetetlen várakozás, álmodozás a jövőről, mert Jézus a teremtés óta értünk cselekszik. Ő a mi létünk, a Föld és a világegyetem létének egyedüli oka. Ennek a reménységnek a realitását az biztosítja, ha mai kopogtatását, hívó szavát én ma megértem és –beengedem őt. Ha azok az indítékok irányítanak, amelyek Őt, akkor megtanulok reménykedve járni akkor is, amikor elhalnak az emberek a félelem miatt.

Jézus azért ment el, hogy örökre velünk lehessen (Mt 28,20), és dicsőséggel értünk jöhessen. Azért ítél, hogy a földet megszabadítsa a bűntől és új eget, és földet teremtsen (2Pét 3,13). A keresztény ember reménysége nem abban van, hogy mi megistenülünk majd és legyőzzük a tér és az idő, az anyagi világ Istentől teremtett korlátjait, hanem abban, hogy Jézus jön vissza értünk és megszabadít az ő teremtett világának, ami csodálatosan jónak

készült, újjáteremtett valóságára. Ő nem késlekedik. „*Nem késlekedik az Úr az ígérettel, amint egyesek gondolják, hanem türelmes hozzátok, mert nem akarja, hogy némelyek elveszenek, hanem azt, hogy mindenki megtérjen*” (2Pét 3,9). Jézus érted, értem vár türelmesen! Ugyanakkor az ember bűnének következménye egyre tragikusabban rombolja földünket. Jézus nem késik el az ígérettel, időben jön értünk. Az idő nem őt, bennünket sűrget. Augustinus ezt tanította. „Aki téged teremtett, nélküled nem fog üdvözíteni”. Egy másik prédikációjában ezt a gondolatot így egészíti ki: „Az ég vételára te magad vagy; add oda önmagadat Istennek és megnyered az eget”. Így lehet az üdvösség, már ma, a miénk.

Várakozás

„Várjuk a mi boldog reménységünket, a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését” (2Pét 2,13).

Várni csak akkor jó, ha biztos a reménység. A keresztény ember várakozását az teszi értékessé, hogy nem valamiben, hanem valakiben reménykedik. A kereszt alól indultunk el, ahol Jézus egymásra bízott minket és az utunk végén ő jön el értünk. Ez a keresztény reménység rövid foglalatja. A várakozás nem sóvárgás, passzív képzelődés, hanem maga az út Jézussal.

1980 húsvétján, távol családomtól az Egyesült Államokban voltam, a doktori disszertációm megvédése utáni kutatóéven. Egyedül voltam, távol szeretteimtől. A kollégiumi szobámban húsvét délutánján a TV-t néztem. Egyszerre csak Thomas J.J. Altizer, a világhíres teológus jelent meg a képernyőn. A riporter egy szokványos kérdést tett fel a professzornak: - „Mit jelent az ön számára a húsvét”? – A professzor rövid ideig gondolkodott, majd nagyon megfontoltan így válaszolt. „- Egyre kevesebbet”. A riporter szemmel láthatóan megdöbbsent. Rövid szünet után a professzor így folytatta. A 20. századi keresztény húsvétra, egyre inkább a visszaemlékező alapállásából gondol vissza. Valahogy így: 'Egyszer, régen, időszámításunk elején'... A mai embernek egyre kevesebbet jelent a múlt. Még azt is elhiszi, hogy végképp el lehet törölni, de legalább is a mai élet rohanó tempójú világában nyugodtan meg lehet róla feledkezni.

A kereszténység viszont arról szól, hogy Jézus keresztje nem a múltban áll, hanem ma is alatta állunk. Mi is körülálljuk Jézus keresztjét, mint annak idején a tanítványok. Ez az ősi kínzó, kivégző eszköz számunkra a reménység jele, mivel benne bűneink, mulasztásaink, köznapi közömbös tagadásunk súlya épp úgy jelen van, mint a szabadulás reménysége. A kereszténység nem azért volt a reménység vallása, mert eltakarta az élet nehéz, megpróbáltatásokkal teli oldalát, és feltalált egy minden balesetveszélytől mentes sztrádát, hanem azért, mert az önmagunk feletti győzelem titkát, a keskeny utat fedezte fel. Jézus úgy halt meg értünk, hogy mibennünk is áll a kereszt.

Jézus visszajön, mert szeret minket, de vajon jöhet-e értem? Mert Jézus jövelele nem a végidők eseménye. Ő ma is kopogtat. Már a régiek is Jézus négyféle jöveteléről beszéltek. A régi ógyházi hagyomány ezt advent négy hetéhez kötötte. Az első, Jézus földre születése. Erről beszélünk a legtöbbször. De övele egyéni életünk döntő pontjain is találkozunk kell. Ez a második találkozási pontunk Krisztussal. Jézus azért a világ megváltója, mert mint üdvözítő kegyelem nekünk is megjelenik. Jézus nemcsak Betlehemben született meg, hanem szívünkbe is meg akar születni, mert csak így lesznek értelmes híradásokká visszajövetelének jelei. Bod Péter erről így ír a „Szent Heortokrates” című művében: a „szívünkbe akar beszállni és meg akarja érinteni az embert”. Az igazi jászolbólcső nem is a hajdan volt betlehem, hanem a szívünk. Az az igazán fontos kérdés, hogy Jézus megszületik-e bennem, hogy az az indulat legyen bennem, mint ami benne volt (Fil 2,5).

Mi keresztények azt is hisszük, hogy utunk végén Jézus vár. Ez a harmadik találkozási pont. Halálodban úgy akar veled találkozni, mint szövetséges társával, mint akinek az örök élete már itt elkezdődött. Tőle kaptuk életünket, és néki tartozunk elszámolással érte. Az ember élete – felelős élet. Pál apostol szerint „mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk a Krisztus ítélőszéke elé, hogy mindenki megkapja, amit megérdemel, aszerint, amit e testben cselekedett, akár jót, akár gonoszt” (2Kor 5,10).

Jézus negyedik jövetele az, amikor a történelem végén visszatér. Jézus előző három eljövetele ettől a negyedikétől kapja meg az igazi értelmét. Ha valaki csak Jézus földre születéséről akar tudni, de nem bocsátja be őt szívébe és nem kész arra, hogy Jézus ítélőszéke elé álljon, az Krisztus visszajövetelét sem tartja kegyelmi üzenetnek. Krisztus visszajövetelét csak az ember tudja reménységgel várni, aki már az életében Vele járt. Mi nem a sorsban, nem is a szerencsében reménykedünk, nem a véletlenben hiszünk, hanem abban a Jézus Krisztusban, aki a mi reménységünk (1Tim 1,1).

Aki a jövő bekövetkező eseményeit akarja megjósolni a próféciákból, az eltéved. Csak az érdeklő, hogy mi lesz holnap és egyre kevésbé veszi észre, hogy mit kell tennem ma, hogy az Eljövendő értem jöhessen. Így egy nagyon különös lelki helyzet áll elő, amit prófétai pánik-betegségnek nevezhetünk. Egyrészt elhalunk a félelem miatt és azoknak várása miatt, ami a földre jön (Lk 21,26). Így Jézus visszajövetelét eltakarják előlünk a megpróbáltatások. A reménység hirdetése helyett a rettegéssel, ijesztgetéssel akarunk reménységre hangolni embereket. És közben mi is egyre kevésbé hisszük, hogy Jézus akkor is mindenható urunk marad, aki velünk van a világ végezetéig. A betegség második fázisa: a közömbös langymelegség, Laodicea állapota. Addig jövendölgetünk a bekövetkező eseményekről, amíg mindenkinek a bizalma meg nem rendül a sok-sok csalódás miatt.

Jézus azt ígérte, hogy úgy jön el, mint a torvaj, kiszámíthatatlanul. Csak várni lehet, jövetelének idejét nem lehet megjövendölni. Jóslatok, biztosnak kikiáltott prófécia magyarázatok jönnek és elmúlnak, de a tény marad: Jézus biztosan jön. Ha nem várjuk, úgy tör ránk, mint a tolvaj. Ezért hát nem az a kérdés, hogy mikor jön Jézus, hanem az, hogy készülődve, vele szövetségben várjuk-e őt?

Zabla

*„Ne legyetek olyan oktalanok, mint a ló vagy az öszvér, amelynek kantárral és zablával kell fékezni szilajságát, másképp nem közelít hozzád”
(Zsolt 32,9).*

Az emberi történelem során a ló uralására számtalan eszközt fejlesztettek ki. Az egyik első ilyen egy fém karika volt, melyet a ló orrlyukaiba helyeztek, hasonlóan a bikákhoz. Ehhez a karikához aztán kötelet vagy bőrszíjat erősítettek, melyet meghúzával a lovas erős fájdalmat tudott okozni a ló orrában. Ez az eszköz tekinthető tulajdonképpen az első zabláknak.

Később aztán a fém átkerült a ló orrából a szájába, a száj szélének érzékenységét kihasználva alkalmas eszköz lehetett a ló irányítására. Így alakult ki az a zabla, amely lényegében és hatásmechanizmusában mind a mai napig változatlan. A zabla egyidős a ló házasításával. Főként fából, szíjból, csontból készítette az őskori ember. Két csontból vagy szarvasagancsból készült pofapálca akadályozta, hogy a ló szájából kicsússzon az ősi zabla. Az őskori lótartók körülbelül 3 ezer éve kezdtek fémekből, előbb bronzból, később vasból is zablát készíteni.

Őseink is lovas népek voltak. A magyar zabla szóval is eljátszhatunk egy kicsit. A honfoglaló magyarok a zablát "fék"-nek hívták. *"Emlő, a gyeplőnek egyik régi magyar neve*

(*így is: Eremlő, fékmlő*)" – írja a 19. század végén a Pallas nagylexikon. A ló, nyereg, fék, ostor szavunk a legősibb magyar szavaink közé tartozik. A fék szó használata a zabla jelölésére az 1530-as években még általános lehetett, mint ahogyan ezt Csáti Demeter „Ének Pannonia megvételéről” című verse mutatja, mit 1526-ban írt a szerző. A zabla szó egy szlovén jövevényszó, a *zobálo* alakból ered, a 14. században szorította ki az ugyanerre korábban használt *emlő* szavunkat, amely az emik ’szopik’ ige származéka volt. Az „eszik, fal” jelentésű *zobati* szóra vezet vissza, így a magyar etimológiai szótár szerint a *zabál* igének is rokona.

Az ószövetségi kor zablája – héber neve „részen” – oldalt kerek lapokkal volt ellátva, kívül karika volt rajta az irányítósíj számára. A fémből készülteken kívül használtak csontból, szaruból, ínból és textilből készült zablákat is. A lovak kedvelik a rézből vagy vasból készült zablák ízét és ezeket könnyebben elfogadják. Ma már léteznek ízesített friss almaízű és szintetikus anyaggal bevont zablák is, ami a ló nyálképződését serkenti.

A Biblia a zablát átvitt értelemben használja, hiszen az emberek is tudnak zabolátlanul viselkedni, sokszor azokkal szemben, akik Isten megpróbáltatását szenvedik (Jó 30,11). Az Isten ellen lázadó Ezékiás király (Kr.e. 716-687) ellent támadó Szanhéribnek 701-ben Ézsaiás prófétán keresztül ezt az üzenetet küldte az Úr: „*Mivel tombolsz velem szemben és elbizakodott beszédet fülembé jutott, horgomat orrodba vetem, zablámat a szádba, és visszaviszlek azon az úton, amelyen ide jöttél!*” (2Kir 19,28; Ézs 37,29). A próféta üzenete hamar teljeseedett. Az ostromló csapatok harc nélkül elhagyták Jeruzsálemet. A tudósok azt feltételezik, hogy járvány ütött ki a táborba és azért menekültek az asszír seregek hanyatt-homlok Ninive felé. Istennek sokféle zablája van, amivel nem büntet, hanem terelget minket, hogy ne legyünk zabolátlanok. Zabla nélkül a világ kormányozhatatlan volna, a ló is a pusztaságban ide-oda szaladna. Az élet, a futás célja veszne el. Ezt Isten nem akarja.

A horog a zablához hasonló eszköz volt, amit állatok, folyók vezetéséhez használtak. A héber „hoh” vagy „hóah” szó egy növényt jelentett, amelynek tüskéjét az állatok vagy a foglyok orrába akasztottak. A későbbi időben fémből készítették. Manassé királyt így vezették Babilonba (2Krón 33,11). Jelképesen Isten az ember által legyőzhetetlennek hitt, egyiptomi krokodilt (Jób 40, 25-26), a tengeri szörnyetegeket (Ez 29,3-4) vagy a próféta Isten ellene hatalmat, Gógot (Ez 38,4) is, mint zablával a lovat, féken tudja tartani.

Az embernek szüksége van kívánságainak, vágyainak, indulatainak tudatos megfékezésére. Az önmegtagadás zablája ellenállás a bennünk lévő bűnnek. Kaint, aki Isten Ábelén gyakorolt kegyelme miatt fellázad, arra szólítja fel, hogy zabolázza meg indulatait, mert a bűn az ajtó előtt leselkedik (1Móz 4,7). Jézus önmaga megzabolázását, önmegtagadást kért azoktól, akik követni akarják őt (Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23). Ez csak úgy lehet, ha „*Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem*” (Gal 2,20). Ez azt jelenti, hogy zablámat krisztus kezébe adom, hogy ő vezessen, mert nekem is az a jó, akkor ér célba az életem, ha ő irányít, vezet.

Az emberi nyelv is lehet zabolátlan. Szavainkkal sokszor többet ártunk, mint az öklünkkel. Jakab levele szerint „*ha valaki beszédben nem vétkezik, az tökéletes ember, meg tudja fékezni az egész testét. Ha a lovak szájába zablát vetünk, hogy engedelmeskedjenek nekünk, egész testüket irányíthatjuk*” (Jak 3,2-3). No de a ló sem magát irányítja. Ha Jézus szeretete lesz a zabla, akkor nem önpusztító érzéseink és indulataink vezetnek, mert a kantárszárat Isten tartja a kezében.

Zsoltárok

„A Krisztus beszéde lakjék bennetek gazdagon úgy, hogy tanítsátok egymást teljes bölcsességgel, és intsétek egymást zsoltárokkal, dicséretekkel,

*lelki énekekkel; hálaadással énekeljétek
szívetekben az Istennek” (Kol 3,16)*

A zsoltár a régi időben műfaji megjelölés volt. Olyan éneket jelentett, amelyet húros hangszerek kíséretével énekeltek. A zsoltárt a görögök pszalmosznak hívták, a húros hangszereket pszalmodionnak. Az Ószövetség első görög fordítása a Septuaginta, a héber mizmor szót fordítja pszalmosznak. Ez a szó 57 zsoltár elején, műfaji megjelölésként fordul elő. Ezért az Ószövetség „énekeskönyve”, az egész gyűjtemény, a Zsoltárok nevet kapta. Ebben különböző műfajú versek kaptak helyet, de már az Újszövetség idején így nevezték az egész gyűjteményt, melynek létrehozását.

Dávid nevéhez fűzték a Zsoltárok könyvét, már az ókorban is (Lk 20,42). Természetesen nem minden zsoltárnak Dávid a szerzője, de minden bizonnyal Dávidnak jelentős része volt ennek a gyűjteménynek a létrehozásában. A héberek a zsoltárokat gyakran tehillinnek mondták, ami dicsőítő éneket jelent (Zsolt 145,1). Van amikor tefillotnak vagyis imádságnak mondják (Zsolt. 72,20).

A Bibliában a Zsoltárok könyvén kívül s találunk zsoltárokat (2Móz 15,1-15; 1Sám 2,1-10; És 38,10-20; Jón 2,3-10; Hab 3,2-19), hiszen a zsoltáréneklés az ószövetségi ember imádságának, Istent dicsőítő érzéseinek a természetes kifejezési módja volt. Az ókori ember könnyen énekelhetett újabb és újabb zsoltárokat, hiszen a héber vers párhuzamos, ellentétes vagy kiegészítő gondolatpárokból állt. Ezeket könnyű volt egymás mellé illeszteni és az imádkozó újabb és újabb kéréseit így megfogalmazni.

A zsoltáréneklés nemcsak a magánáhitatosság gyakorlatában szerepelt, hanem az istentiszteletnek is elengedhetetlen része volt a legrégebbi időktől. Az istentisztelet központja ugyan az áldozat volt, amiben a régi ember a megváltás alapját élte meg: valakinek meg kell halni az én bűneimért, de ehhez mindig csatlakozott a bűnbánó, Isten kegyelmét, áldásait magasztaló imádság, a zsoltár. Minden ünneplésnek elengedhetetlen része lett a zsoltározás. A templomban voltak hivatásos énekesek is, de a közösség is bekapcsolódott az Istent dicsőítő kórusba, amit rendszeresen hangszerek kísérték. A zsoltárok párbeszédesek voltak. Sokszor a pap és a hívek felelgettek egymásnak a zsoltárok különböző szakaszaiban. Sokszor ez csak egy rövid responsorium volt. Ilyen lehetett a refrénszerűen visszatérő „szeretete örökké megmarad” vagy „irgalma örökké tart” közbeszólás stb.(1Krón 16,34.41)

A zsoltáréneklés módját jól tudjuk rekonstruálni a 100. zsoltár elemzésével, mely felirata szerint „*Hálaadó zsoltár*”. A kutatók megállapították, hogy ez zarándok ének volt, amolyan körmeneti himnusz, amit a nagy zarándok ünnepeken – a páska, a hetek ünnepe és a sátoros ünnep alkalmával – akkor énekeltek a zarándokok, amikor a jeruzsálemi templomhoz a lépcsőkön felfelé haladtak, hálát adva az ünnepért. A rövid zsoltár két részből áll. Az első részt a templom felé közelítő zarándokok énekelték, ez egy hitvallás. A második részt pedig a már megérkezettek válaszolták buzdításul a hitvallóknak. A zsoltár középső részét talán a pap mondta, ami a zsoltár lényeges mondanivalója. A zsoltár záradéka, összefoglalása erre rímel. A zsoltárban 7 + 1 igét, vagyis cselekvést létezést, történést jelentő szót találunk, ezek az aláhúzott szavak. Erre épül fel a zsoltár szerkezete.

A zarándokok hitvallása

- A. „Ujjongjatok az ÚR előtt az egész földön”
- B. „Szolgálatok az Úrnak örömmel”
- C. „vigadozva járuljatok színe elé”

A pap felszólítása. D „Tudjátok meg, hogy az ÚR az Isten!

*Ő alkotott minket, az övéi vagyunk: (Isten cselekvése a hála alapja)
a ő népe és legelőjének nyája.”*

A vendégfogadók buzdítása

C' „Menjetek be kapuin hálaénekkal udvaraiba dicsérettel”

B' „Adjatok hálát neki”

A' „áldjátok nevét!”

Összegzés („mert”) - ami „rímel” a pap felszólítására és az egész nép énekelte.

„ Mert jó az Úr, örökké *tart* szeretete, és hűsége nemzedékről nemzedékre.”

A késői zsidóág zsinagógai istentiszteletében is jelentős szerepet játszott a zsoltározás. Ennek örököse lett a keresztény zsoltáréneklés is. A zsoltár az ember válasza mindarra, amit Isten a történelemben és benne a mi életünkben tett. Bennük az élet tükröződik a maga sokszínűségében. Megszólal bennük az elnyomott ember, aki kilátástalan helyzetben van. De a zsoltárokban a megszabadult, örvendező emberek hálaénekét is megtalálhatjuk. Megtanulhatjuk belőlük, hogy az emberi élet igazi célja az öröm, az igaz hit kifejezési formája a dicséret. A bibliai „kegyesek nem úgy imádkoznak, hallelujáznak, mintha Isten csak emberkitalálta üres fogalom vagy szép eszme volna. Jól ismert személy számukra az Úr. Élő Isten, akinek a büntetését érezni nagy szükség, de akinek a bűnt megbocsátó, megváltó és üdvösséget ajándékozó szeretetét megtapasztalni életújító és életformáló erő! Ezért olyan értékesek a keresztyén hit szempontjából is ezek a zsoltárok: a vigasztalás és erő, a belső erőgyűjtés és nekibuzdulás forrásai” (Pálfy Miklós).